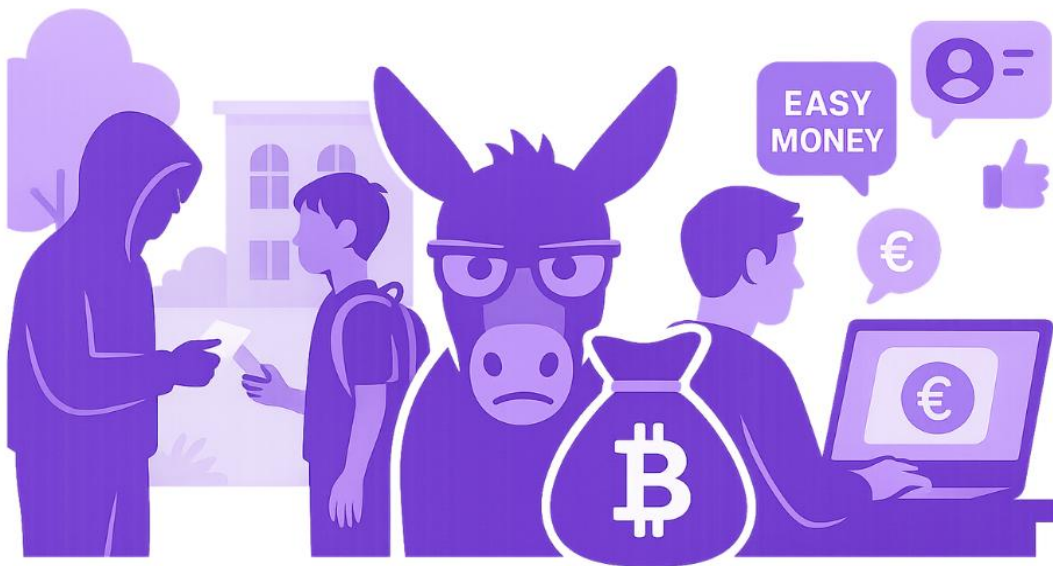

“Ben je 18-plus en wil je snel geld verdienen?”

Een kwalitatief onderzoek naar geldezels: de typen,
rekruteringsmethoden en integrale aanpak van geldezels binnen
online criminaliteit

Masterscriptie

Datum: 22-11-2025
Auteur: Thirsa Kootstra (s4006577)
Onderwijsinstelling: Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit: Gedrags- en maatschappijwetenschappen
Master: Sociologie, Criminaliteit en Veiligheid
Begeleider: dr. G.E. Huitsing
Referent: dr. W.J. Kiekens

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis, geschreven ter afronding van de master Sociologie, richting Criminaliteit en Veiligheid, aan de Rijksuniversiteit Groningen. Deze thesis vormt het resultaat van een leerzame periode waarin ik onderzoek heb gedaan naar het fenomeen geldezels en de samenwerking tussen verschillende partners in de aanpak van deze problematiek.

Het onderzoek kwam tot stand tijdens mijn stage bij het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Noord-Nederland. Daar kreeg ik de kans om van dichtbij te ervaren hoe essentieel integrale samenwerking is bij de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. Ik wil het RIEC dan ook bedanken voor de mogelijkheid om hier stage te lopen en voor de fijne, betrokken sfeer binnen de organisatie. Dankzij de positie van het RIEC en de vele waardevolle contacten binnen het netwerk kreeg ik de kans om interviews te voeren met professionals die elk vanuit hun eigen perspectief een bijdrage leveren of kunnen leveren aan de aanpak van de geldezelpromatiek.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar Luc Hulzebosch van het RIEC, die het onderwerp geldezels heeft aangedragen en altijd met enthousiasme heeft meegedacht over het onderzoek. Zijn betrokkenheid en kennis hebben ook een grote bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze thesis. Daarnaast wil ik Gijs Huitsing, mijn begeleider vanuit de Rijksuniversiteit Groningen, bedanken voor zijn waardevolle feedback en het meedenken in elke fase van dit onderzoek. Zijn adviezen hielpen mij om, ook op momenten dat ik even vastliep, steeds weer met nieuwe ideeën en energie aan de slag te gaan.

Het schrijven van deze thesis was een proces van vele dagen puzzelen met de analyses, herlezen en herschrijven, vaak met de nodige kopjes koffie in de universiteitsbibliotheek. Maar al die inspanning heeft geleid tot een eindresultaat waar ik met trots op terugkijk.

Veel leesplezier gewenst!

Thirsa Kootstra

Groningen, november 2025

*Haben Sie einen moment für mich, ich bin gleich wieder bei ihnen zurück,
Don't get me started*

*M'n collega's claimt die leads zelf vers voor me, want hij zit er zelf achter
Ik stuur me haler zelfs naar DE dus mijn vis moet even wachten
Me jongens vlakken met die teamviewer hoeveel d's op de spaar heeft
Fully gucci als ze joy vallen, je kan me vinden met die blonde chickies aan de zijkant daar in
Bloemendaal*

*Oesna ging direct dood, toen ik werd getrokken met die fraude tweede kaart
Ben allang op een andere MO
Ik gooi via China en trek het in Dublin,
Free mn boys die nog bakken net muffins
Geldtellers in de camera's hebben voor een paar tonnen moeten wegzetten*

*Ik zit in die R baby, we follow uit op me jas en we eten culinair baby
En mn broek flair baby, nieuwe Rick Owens van die website met die CCs baby*

*Nieuwe opstelling want mn oude lebbers wouden veel slapen
Ik heb al genoeg gezien, vlinders veranderen in draken
Mn jongen heeft een andere mentaliteit want hij denkt alleen maar aan schaatsen
Nieuwe pas met capaciteit dus ik moet het ophalen
Heeft ze vier spa's gaan we dom trekken bij de geldmaat in dr eigen buurt*

*En mn **spitta** belt me op facetime
Om te vragen waar die nips zijn
5261 mn jongens halen heel die pas leeg
5361 mn jongens halen heel die pas leeg*

Samenvatting

De toename van online criminaliteit in Nederland heeft geleid tot nieuwe vormen van fraude, waarbij de inzet van zogenoemde geldezels een centrale rol speelt. Geldezels stellen hun bankrekening of digitale betaalmiddel, al dan niet bewust, ter beschikking aan criminelen om illegaal verkregen geld wit te wassen. Dit onderzoek richt zich op de aard, rekrutering en aanpak van geldezels, met specifieke aandacht voor hoe verschillende ketenpartners van het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Noord-Nederland deze problematiek definiëren en dit gezamenlijk aanpakken.

De centrale onderzoeksvraag luidt: *“Wat verstaan verschillende betrokken overheidsorganisaties onder de aard, definitie en rekruteringsmethoden van geldezels en hoe beïnvloeden deze opvattingen hun preventie- en interventiebeleid binnen een integrale aanpak van de geldezelproblematiek?”* Om deze vraag te beantwoorden zijn semigestructureerde interviews gehouden met RIEC-partners, waaronder de politie, het Openbaar Ministerie, gemeenten, de Belastingdienst en het UWV. De interviews zijn kwalitatief geanalyseerd om overeenkomsten en verschillen in percepties, beleid en samenwerking te identificeren.

Uit de resultaten blijkt dat partners de geldezel zowel als dader als slachtoffer beschouwen, afhankelijk van de mate van bewust of onbewust handelen. Hoewel deze geldezels onderaan in de hiërarchie opereren, zijn ze belangrijk voor zowel de voortzetting van criminele activiteiten als voor de opsporing daarvan. De werving richt zich vooral op financieel of sociaal kwetsbare groepen en jongeren, die via sociale media, persoonlijke contacten of fysieke locaties worden verleid of onder druk gezet. De aanpak is tweeledig, gemeenten richten zich op preventie en bewustwording, terwijl politie en Openbaar Ministerie de nadruk leggen op opsporing en vervolging.

Ondanks het gedeelde belang van samenwerking ervaren partners diverse knelpunten, zoals beperkte capaciteit, gebrekkige informatie-uitwisseling en knelpunten rondom privacywetgeving. Het onderzoek concludeert dat een effectieve bestrijding van de geldezelproblematiek vraagt om structurele kennisdeling tussen partners. Door signalen en perspectieven te delen en te bundelen, ontstaat een vollediger beeld van het fenomeen, wat essentieel is om gerichte interventies te kunnen ontwikkelen. Gemeenten vervullen hierin een coördinerende regierol. Zij organiseren als het ware de puzzel waarin iedere partner een eigen stukje bijdraagt. Een sterke lokale informatiepositie en bestuurlijke draagkracht vanuit de driehoek (OM, politie en burgemeester) vormen belangrijke randvoorwaarden om zo'n integrale aanpak op poten te zetten. Wanneer het onderwerp gezamenlijk wordt geprioriteerd en er een goede informatiebasis aanwezig is, ontstaat een stevig startpunt voor samenwerking. Daarbij moeten preventieve en repressieve taken duidelijk gescheiden blijven, maar zijn ze dus wel onderling afhankelijk van elkaar voor een effectieve aanpak. Het RIEC kan gemeenten hierin ondersteunen door kennisdeling te faciliteren en hun regierol verder te versterken.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
1.1 <i>Stand van zaken en wetenschappelijke relevantie</i>	6
1.2 <i>Sociologische relevantie</i>	9
1.3 <i>Maatschappelijke relevantie</i>	10
1.4 <i>Onderzoeksvraag</i>	14
1.5 <i>Leeswijzer</i>	14
2. Theoretisch kader	15
2.1 <i>De inzet van een geldezel binnen de online criminaliteit</i>	15
2.2 <i>Onderscheid geldezels: slachtoffer of dader?</i>	19
2.3 <i>Hybridisatie van criminaliteit: online en offline sociale bindingen</i>	21
2.4 <i>Rekrutering; mechanismen en wervingsstrategieën</i>	22
2.5 <i>Criminele netwerken achter de geldezel; structuur en rollen</i>	23
2.6 <i>Integrale aanpak online criminaliteit</i>	26
2.7 <i>RIEC Noord-Nederland</i>	28
3. Crime script	31
3.1 <i>Indeling en inhoud van het crime script</i>	31
4. Methoden	38
4.1 <i>Onderzoeksmethode</i>	38
4.2 <i>Participantenselectie en werving</i>	39
4.3 <i>Operationalisatie interviewschema</i>	41
4.4 <i>Data-analyse</i>	44
4.5 <i>Wetenschappelijke nauwkeurigheid</i>	46
4.6 <i>Ethiek</i>	48
5. Resultaten	51
5.1 <i>Conceptuele duidelijkheid en perceptie van geldezels</i>	52
5.2 <i>Werving en beïnvloeding van doelgroepen</i>	55
5.3 <i>Beleid en interventiestrategieën van partners</i>	59
5.4 <i>Ervaringen met monitoring en kennisdeling</i>	61
5.5 <i>Integrale samenwerking en rollen van partners</i>	65
6. Conclusie	73

6.1 Deelvraag 1.....	73
6.2 Deelvraag 2.....	75
6.3 Deelvraag 3.....	76
7. Discussie.....	80
7.1 Limitaties onderzoek	80
7.2 Reflexieve beoordeling	81
7.3 Aanbevelingen	82
Literatuurlijst	85
Bijlage I Geïnformeerde toestemming	92
Bijlage II Interviewschema RIEC-partners	94
Bijlage III Interviewschema CCV en kerncitaten.....	96
Bijlage IV Initieel Codeboek.....	101
Bijlage V Definitief Codeboek	104
Bijlage VI Analyse raptekst over de subcultuur	117

1. Inleiding

De afgelopen jaren is er in Nederland een verschuiving zichtbaar binnen de criminaliteit. Waar traditionele vormen van criminaliteit, zoals geweldsdelicten en diefstal, een dalende trend laten zien, neemt de prevalentie van online criminaliteit juist toe (Bekkers et al., 2023). Deze ontwikkeling hangt samen met de opkomst van het internet en digitalisering, die criminelen nieuwe mogelijkheden biedt om slachtoffers te benaderen en delicten te plegen (Misana-ter Huurne et al., 2020). Nieuwe vormen van criminaliteit, zoals het hacken van digitale gegevens en het verspreiden van ransomware, zijn hierbij ontstaan. Tegelijkertijd zijn bestaande delicten, zoals fraude, meegegroeid met technologische ontwikkelingen en verplaatst naar de digitale omgeving. Zo wordt tegenwoordig op grote schaal gebruikgemaakt van online verkoopplatformen en sociale media om slachtoffers te misleiden. In toenemende mate raakt informatie- en communicatietechnologie (ICT) verweven met het dagelijks leven, en daarmee ook met het criminele domein (Leukfeldt & Holt, 2019).

Binnen deze bredere verschuiving vormt de inzet van zogeheten geldezels een cruciaal onderdeel van de werkwijze van cybercriminelen. Geldezels zijn personen die hun bankrekening of een digitaal betalingsmiddel, zoals een cryptowallet, ter beschikking stellen voor het verplaatsen van crimineel verkregen vermogen. Daarmee faciliteren zij, al dan niet bewust, het witwassen van geld (Oerlemans et al., 2016). Dergelijke financiële handelingen zijn essentieel binnen het criminele proces, omdat ze criminelen in staat stellen om opbrengsten van bijvoorbeeld phishing, helpdeskfraude of identiteitsfraude te verplaatsen en te verhullen.

Met de toename van online criminaliteit groeit ook de urgentie om beter inzicht te krijgen in de structuur en het functioneren van deze online criminaliteit netwerken. Binnen deze netwerken vervult de geldezel een belangrijke rol. Hoewel er over het fenomeen geldezels in de wetenschappelijke literatuur wordt gesproken, blijft de kennis over hun precieze positie binnen het netwerk, de wijze van rekrutering en de onderliggende motieven in sommige opzichten beperkt of versnipperd. Dit onderzoek richt zich daarom op de verschillende typen geldezels, de rekrutering en ook de aanpak van geldezels als belangrijke actoren binnen het bredere fenomeen van online criminaliteit.

1.1 Stand van zaken en wetenschappelijke relevantie

Online criminaliteit wordt gekenmerkt door een dynamische aard, criminele netwerken zijn in staat om zich snel aan te passen aan technologische ontwikkelingen en nieuwe digitale mogelijkheden. Hierdoor veranderen hun werkwijzen, ofwel de modus operandi, voortdurend (Bekkers et al., 2020). Delicten als onder andere phishing of bankhelpdeskfraude veranderen continu van modus operandi, doordat criminelen inspelen op de nieuwe veiligheidsmaatregelen. Deze veiligheidsmaatregelen worden ingevoerd

door financiële instellingen, zoals banken, of door Internet Service Providers. Met Internet Service Providers worden bedrijven bedoeld die de digitale infrastructuur faciliteren, zoals bedrijven die toegang geven tot het internet, e-maildiensten of hostingdiensten. Ze kunnen nieuwe beveiligingsmaatregelen invoeren, zoals het blokkeren van verdachte IP-adressen of betere detectiesystemen die phishingmails onderscheppen (Bekkers et al., 2020; Bekkers et al., 2024; Europol, 2021). Ondanks dat de methoden van online criminaliteit voortdurend veranderen, blijft het inzetten van geldezels een vaste en onmisbare schakel binnen het criminele proces. Criminelen hebben immers personen nodig die helpen om de herkomst van illegaal verkregen opbrengsten te verhullen en deze opbrengsten door te sluizen naar andere rekeningen of om te zetten in moeilijk te traceren vormen, zoals contant geld of cryptovaluta (Bekkers et al., 2024b).

Geldezels, die hun bankrekening of digitale betalingsmiddelen beschikbaar stellen voor het verplaatsen van crimineel vermogen, vormen een onmisbare schakel in het witwasproces binnen online criminaliteit (Oerlemans et al., 2016). Toch blijft de kennis over de wijze waarop deze geldezels worden geronseld of gerekruteerd nog beperkt. In voorgaand onderzoek naar geldezels is voornamelijk de nadruk gelegd op hun rol binnen het witwassen van geldstromen of op de strafrechtelijke vervolging. De precieze wijze van rekrutering van geldezels blijft daarbij onderbelicht. Recent onderzoek van Bekkers et al. (2024a) heeft hierin een belangrijke bijdrage geleverd door inzicht te bieden in verschillende rekruteringsmethoden van geldezels in de online criminaliteitsnetwerken. Ze maken hierbij een onderscheid tussen actieve en passieve rekruteringsmethoden en daarnaast stellen zij dat er verschillende strategieën zijn om de geldezels te werven. Zo worden er beloningen ingezet en wordt gebruikgemaakt van dwang of manipulatie. Een belangrijk en relatief nieuw aspect binnen deze rekrutering is de rol van sociale media. De opkomst van sociale media heeft geleid tot veranderingen in de manier waarop individuen communiceren, informatie uitwisselen en sociale relaties aangaan. Door de laagdrempeligheid en het brede bereik van deze platforms is het voor criminelen eenvoudiger geworden om in contact te komen met kwetsbare jongeren en hen te betrekken bij vormen van online criminaliteit (Bekkers & Leukfeldt, 2022). Zo blijkt uit door de NHL uitgevoerd onderzoek naar online gedrag onder scholieren in Leeuwarden dat sociale media daadwerkelijk een rol spelen bij de rekrutering van jongeren voor criminele doeleinden, zoals ook het fungeren als geldezel. Hier bleek dat 30% van de jongeren weleens is benaderd met de vraag of ze snel en gemakkelijk wat bij wilden verdienen. Ze werden zonder dat het specifiek werd benoemd geronseld als geldezel (Kerstens et al., 2023). In dit onderzoek wordt daarom aandacht besteed aan hoe sociale media kunnen worden ingezet bij het rekruteren van geldezels en welke mechanismen hierbij een rol spelen.

In bestaande literatuur waarin de geldezelproblematiek wordt behandeld, wordt vooral de nadruk gelegd op specifieke online criminaliteitsdelicten, zoals phishing, waarin geldezels voorkomen als schakel

in een groter crimineel proces (Roks & Monshouwer, 2020). Echter, de rekrutering van geldezels zelf is nog niet systematisch onderzocht. Om deze lacune te adresseren, wordt in dit onderzoek gebruikgemaakt van het concept crime scripting. Een crime script is een theoretisch model dat criminaliteit beschrijft als een reeks van opeenvolgende handelingen, uitgevoerd door verschillende actoren, die samen het criminele proces vormen (Cornish, 1994). Het model helpt om complexe criminele fenomenen te structureren en te analyseren, en wordt vaak toegepast in onderzoek naar georganiseerde misdaad en online criminaliteit (Merkestein et al., 2024). In dit onderzoek fungeert het crime script als een analytisch kader dat voornamelijk is gebaseerd op bestaande literatuur. Door middel van dit crime script wordt de rol van de geldezel en verschillende rekruteringsprocessen binnen dit criminele proces in kaart gebracht. Daardoor kan inzicht verkregen worden in de sociale mechanismen die leiden tot de betrokkenheid van met name kwetsbare jongeren bij het geldezelschap.

Hoewel er in toenemende mate onderzoek wordt gedaan naar geldezels, wordt deze groep in de literatuur nog vaak als relatief homogeen gezien. Er wordt in bestaande literatuur nog onvoldoende duidelijk onderscheid gemaakt tussen de verschillende typen geldezels, met name wat betreft het bewustzijn, de mate van betrokkenheid en de motieven van deze geldezels. Hierdoor ontstaat een beperkt beeld van de rol die geldezels spelen binnen criminele processen. De recente leidraad van het CCV (2025b) laat zien dat het belangrijk is om deze groep te nuanceren. Zo maken zij een onderscheid in drie categorieën, namelijk de onbewuste geldezels, de bewuste geldezel en de medepleger-geldezel.

In dit onderzoek worden deze verschillende typen geldezels verder uitgediept in het theoretisch kader, met bijzondere aandacht voor hoe ze in de literatuur worden geconceptualiseerd. Tegelijkertijd wordt door middel van semigestructureerde interviews met betrokken overheidsorganisaties bij de geldezelproblematiek gepoogd om inzicht te verkrijgen in de definitie, aard en aanpak van geldezels. Deze organisaties zijn in dit onderzoek partners van het RIEC Noord-Nederland. Het bevragen van deze partners is van belang, omdat zij, vanuit verschillende invalshoeken zoals die van gemeenten, politie, openbaar ministerie en de Belastingdienst, ieder hun eigen perspectief, verantwoordelijkheden dan wel de kennis of middelen hebben in de bestrijding van de geldezelproblematiek. Het RIEC helpt hierbij gezamenlijk integraal dit probleem aan te pakken. Om deze reden is het relevant om te achterhalen of er sprake is van een gedeeld begrippenkader en dus of er overeenstemming is over de definitie en de aanpak van geldezels. Er wordt in semigestructureerde interviews onderzocht in hoeverre er sprake is van consensus onder RIEC-partners over de definitie en aard van geldezels, of dat er juist sprake is van uiteenlopende interpretaties. Een gebrek aan consensus over wie of wat een geldezel precies is, zoals een slachtoffer of dader, kan leiden tot verschillende interventiestrategieën en mismatches in de samenwerking. Ook wordt in dit onderzoek gekeken hoe deze RIEC-partners in hun dagelijkse praktijk omgaan met de typen geldezels en of ze zicht hebben op de wijze waarop ze worden gerekruteerd.

Aangezien online criminele netwerken in hoge mate afhankelijk zijn van de inzet van geldezels, vormt deze groep een relevant aangrijpingspunt voor zowel preventieve als repressieve interventies. Inzicht in hoe organisaties hierin handelen en waarop zij hun aanpak baseren, is dan ook van groot belang.

Tot slot richt het onderzoek zich op de wijze waarop samenwerking tussen RIEC-partners rondom de geldezelpromblematiek wordt vormgegeven en welke knelpunten en kansen zij ervaren in het realiseren van een effectieve en integrale aanpak van de geldezelpromblematiek. Een effectieve aanpak van de geldezelpromblematiek vereist afstemming tussen de verschillende betrokken partijen.

1.2 Sociologische relevantie

De problematiek waarbij kwetsbare personen hun bankrekening beschikbaar stellen voor criminele doeleinden raakt twee centrale vraagstukken binnen de sociologie. Namelijk, het cohesievraagstuk en het ongelijkheidsvraagstuk (Ultee, Arts & Flap, 2003). Sociale cohesie verwijst naar de onderlinge verbondenheid tussen mensen binnen een groep of samenleving. Dit zorgt voor een goed werkende samenleving waarin samen geleefd en gewerkt wordt (Jennissen et al., 2018). Criminaliteit, en zo ook online criminaliteit, zorgt voor minder sociale cohesie door een verminderd veiligheidsgevoel en ondermijnt daarbij het gevoel van veiligheid en vertrouwen in de samenleving (Borwell et al., 2024). Slachtofferschap van digitale fraude, vaak gefaciliteerd door geldezels, leidt tot gevoelens van onveiligheid en wantrouwen. Het veiligheidsgevoel neemt af, en dat tast de sociale cohesie aan. Het aanpakken van online criminaliteit kan zorgen voor een sterker gevoel van veiligheid. Dit draagt bij aan meer vertrouwen onderling en hierdoor zal de sociale cohesie toenemen (Jennissen et al., 2018).

Daarnaast raakt de geldezelpromblematiek aan het ongelijkheidsvraagstuk. Geldezels worden vaak geworven onder kwetsbare groepen, zoals jongeren, mensen met financiële problemen of een licht verstandelijke beperking (Appelman, 2023; CCV, 2025b). Criminele netwerken maken doelbewust misbruik van deze sociale kwetsbaarheden, waarbij personen met beperkte economische kansen of verminderde weerbaarheid sneller geronseld worden voor criminele doeleinden (Bekkers et al., 2024b). De voordelen van online criminaliteit, zoals financiële winst en anonimiteit, komen terecht bij degenen bovenaan het criminele netwerk en de risico's komen terecht bij degenen onderaan het criminele netwerk, bij de geldezels. Er is dus sprake van een scheve verdeling van risico's en opbrengsten. Kwetsbare personen worden betrokken bij deze strafbare handelingen, terwijl ze niet altijd de middelen hebben om zichzelf hiertegen te verzetten. De geldezelpromblematiek laat hiermee ook mechanismen van uitsluiting en criminele uitbuiting zien (CCV, 2025b).

Ten slotte is het vanuit sociologisch perspectief relevant om de rol van sociale netwerken mee te nemen in de analyse van de geldezelpromblematiek. Geldezels maken deel uit van georganiseerde criminele structuren waarin meerdere actoren betrokken zijn en elk een specifieke rol vervullen (Bekkers et al.,

2020; Roks & Monshouwer, 2020). Geldezels staan eigenlijk onderaan in dit netwerk, maar hun rol is cruciaal bij de voltooiing van online criminaliteitsdelicten. De geldezel moet daarom niet uitsluitend als een op zichzelf staande actor worden bestudeerd, maar juist in relatie tot het bredere criminele netwerk waarin hij functioneert. Daarnaast kunnen geldezels op verschillende manieren worden geronseld. Geldezels worden regelmatig geronseld via bestaande relaties zoals vriendschappen, familiebanden of contacten binnen de school of buurt (Bekkers et al., 2024a). Dit verlaagt de drempel voor deelname, omdat er sprake is van vertrouwen en gedeelde normen, en wijst daarnaast op het belang van sociale netwerken in het ontstaan en in stand houden van deze vorm van criminaliteit (Bekkers et al., 2024a). Tegelijkertijd vindt rekrutering ook plaats via onbekenden. Dit kan via sociale media, maar ook via fysieke ronsellocaties, waar kwetsbaren door onbekenden worden benaderd. Deze zwakke en opportunistische bindingen maken het mogelijk om een bredere groep kwetsbaren te benaderen en te mobiliseren voor criminele doeleinden. Een netwerkbenadering biedt daarmee inzicht in de wijze waarop kwetsbaren worden betrokken bij online criminaliteit maar ook in hoe criminele netwerken zichzelf in stand houden en uitbreiden.

1.3 Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie ligt in het feit dat de geldezelpraktijk verweven is met het ontstaan van criminele subculturen waarin afwijkende normen en waarden worden ontwikkeld. Jongeren die moeite hebben om te voldoen aan maatschappelijke succesnormen, zoals economische zelfstandigheid, status of materiële welvaart, kunnen vatbaar zijn voor alternatieve manieren om deze doelen te bereiken (Cloward & Ohlin, 1960). Zo hebben jongeren uit de lagere klassen beperkte toegang tot legitieme middelen om succes te bereiken. Omdat deze jongeren dezelfde maatschappelijke succesnormen hebben, maar niet dezelfde kansen als anderen hebben om die doelen op een legale manier te bereiken, via opleiding of werk, ontstaat er frustratie. Deze frustratie kan leiden tot het zoeken naar afwijkende oplossingen (Cloward & Ohlin, 1960). Jongeren willen er graag bij horen. Hierdoor kunnen ze gevoelig zijn voor het verdienen van 'snel geld'. Op deze manier kunnen ze belanden in het zogeheten geldezelschap om hun doel van veel geld en materialisme te bereiken (Bekkers et al., 2020). Binnen deze context kan het functioneren als geldezel worden genormaliseerd, zeker wanneer het wordt gepresenteerd als een makkelijke en snelle manier om geld te verdienen zonder gevolgen. Daarnaast is er soms nog sprake van het gebruik van rolmodellen of influencers die veel volgers op sociale media hebben en dus een groot bereik hebben. Een voorbeeld hiervan is de subcultuur rondom de F-game, ofwel fraude-game, een term die verwijst naar verschillende vormen van online fraude en oplichting (Roks & Monshouwer, 2020). Dit is een vorm van online oplichting waarbij jongeren deze criminele activiteiten zien als een soort spel waarbij ze grote bedragen van mensen stelen (veiliginternetten.nl, 2024). Het woord game of spel

suggereert dat er niets illegaals gebeurt en maskeert of neutraliseert de criminele ernst. Jongeren of influencers pronken hierbij met dure spullen en geld op sociale media om op deze manier nieuwe leden te werven voor het plegen van delicten. Daarnaast wordt er reclame gemaakt door deze influencers of ronselaars onder het mom van ‘snel geld verdienen’ (Bekkers et al., 2024a; veiliginternetten.nl, 2024). Op platforms als TikTok worden video’s getoond met de hashtag F-game, waar dus gepronkt wordt met dure kleding en spullen om status te verkrijgen. De term F-game wordt zelfs benoemd in muziek die jongeren beluisteren. De zogenoemde F-game wordt in deze muziek, vaak drillrap, verheerlijkt (*Cybercrimebeeld Nederland*, 2024; veiliginternetten.nl, 2024). Zie bijlage VI voor een voorbeeld van een raptekst met verwijzingen naar fraude, waarin in de tekst wordt geanalyseerd.

Binnen deze delinquent subculturen leren jongeren van leeftijdsgenoten of via sociale media dat het doorsluizen van geld een relatief laagdrempelige en risicoloze handeling is, terwijl het in werkelijkheid een onderdeel vormt van online criminaliteit. Ze zien deze praktijken niet als crimineel, maar als praktisch en lucratief (Hiemstra, 2025). Jongeren zien de berichten over de F-game zo veel voorbij komen dat het als normaal wordt gezien en als onderdeel van hun dagelijkse online leven. Online criminaliteit en de F-game worden op deze manier genormaliseerd en jongeren kunnen via de online platformen zoals Discord, TikTok, Telegram, Snapchat en Instagram gemakkelijk betrokken raken bij deze vorm van criminaliteit (*Cybercrimebeeld Nederland*, 2024). Naarmate betrokkenheid en dit gedrag vaker voorkomt binnen bepaalde netwerken of buurten, wordt dit door jongeren als minder problematisch ervaren. Op deze manier raken jongeren betrokken bij criminele subculturen, ze nemen het gedrag over van peers en leren en internaliseren criminele gedragingen. Dit proces van normatieve internalisatie draagt bij aan de verdere verspreiding en normalisering van criminaliteit (Cloward & Ohlin, 1960).

In de context van de geldezelpromatiek speelt taal een belangrijke rol. Binnen criminele subculturen die betrokken zijn bij fraude en witwaspraktijken ontstaat een eigen terminologie, vaak afkomstig uit straattaal (Cloward & Ohlin, 1960). Voor het fenomeen geldezel wordt de term “Spitta” gebruikt (Roks & Monshouwer, 2020). Een opvallend kenmerk van deze straattaal is “talking backwards”, waarbij bestaande woorden worden omgedraaid of vervormd (Lefkowitz, 1989). In de Franse context staat dit bekend als Verlan uit de banlieues van Frankrijk. De banlieues zijn de buitenwijken gelegen aan de buitenrand van een grote stad. Verlan is een woord dat zelf een omkering is van l’avers, wat “omgekeerd” betekent (Lefkowitz, 1989). Deze vorm van taalgebruik dient als codetaal binnen de subcultuur om communicatie te verhullen voor buitenstaanders. Ook dient de taal om te laten zien dat iemand erbij hoort, oftewel deel uitmaakt van de subcultuur. Het heeft dus te maken met groepsidentiteit, maar ook met uitsluiting (Lefkowitz, 1989). Ook in Nederland zijn dergelijke taalvormen zichtbaar, zoals de zogenoemde *Sbimese*-taal uit het Amsterdamse stadsdeel de Bijlmer, een verbastering

van “Bijlmer” tot “Bims”. Binnen deze taal worden woorden als passen veranderd in sappies of spa’s, en pinnen in nippen.

Het analyseren van zowel de netwerken als de taal en terminologie die binnen de subcultuur rondom geldezelproblematiek worden gebruikt, is belangrijk voor een beter begrip en herkenning van de werkwijze. De hieronder gepresenteerde woordenlijst, Tabel 1, geeft een overzicht van veelgebruikte termen die verband houden met de geldezelproblematiek en vormen van online criminaliteit.

Tabel 1: Geldezelwoordenlijst

Woord	Beschrijving
Baro	Verwijst naar de betaalpas van de Rabobank
Bledders	Mensen die enkel praatjes hebben, maar de daad niet bij het woord voegen
Bonker	De bonker verzorgt de overschrijving van geld van de rekening van het slachtoffer naar die van de geldezel
Bonken	Het storten van geld op een bankrekening, meestal vanaf de rekening van het slachtoffer
BTC	Bitcoin
Capaciteit	Het bedrag dat nog opgenomen kan worden (via Geldmaat of transacties)
CC’s	Creditcards
Djoen/Djunta /Djoenta	Dit is straattaal voor werk, ook wel een job of een klus (Roks & Monshouwer, 2020). Een term die verwijst om aan te geven dat er iets te doen is, vaak in een informele of illegale context. Het woord is afgeleid van joenta, wat werk betekent in het Sranantongo (Surinaams).
Doesoe/D’s	Duizend, duizenden
Drip	Opvallende, stijlvolle uitstraling, vaak zichtbaar via kleding, sieraden en schoenen. Hierbij gaat het vaak om dure designerkleding.
F-game	Fraudegame, een term die verwijst naar verschillende vormen van online fraude en oplichting (Roks & Monshouwer, 2020). Dit is een vorm van online oplichting waarbij jongeren deze criminele activiteiten zien als een soort spel waarbij ze grote bedragen van mensen stelen.
Floes	Geld
Gooien	Geld overmaken van de ene bankrekening naar de andere bankrekening
Gooier	De gooier, die ook wel loader wordt genoemd, is verantwoordelijk voor het verder verspreiden van het geld tussen meerdere geldezelrekeningen of crypto-wallets
Goon	Dom of saai persoon of lid van een criminele bende
Green/groen	Verwijst naar de groene betaalpassen van ABN AMRO
Guap	Geld
Haler	Iemand binnen het criminele netwerk die contant geld opneemt van een slachtofferrekening. Ook wel een nipper, cashier, pinner, uithaler of swiper genoemd.

Geldezelpromatiek - Thirsa Kootstra

Kaart	Bankpas
Kantelen	Beroven
Kop	Duizend euro
Leads	Gegevens van mensen die doelwit kunnen zijn van phishing, bankfraude of ronselen (bijv. telefoonnummers, e-mails, social media-accounts). Je hebt gewone leads, dit zijn personen van wie slechts beperkte informatie bekend is, zoals naam en telefoonnummer, en targeted leads. Targeted leads (ook wel “high value leads”) zijn mensen van wie meer gevoelige of waardevolle informatie bekend is, zoals of ze een creditcard hebben, bij welke bank ze zitten en soms hun woonplaats of zelfs BSN.
Lebbers	Komt van het woord bellers
Loaden	De loader “loadt”, ook wel vullen, crimineel vermogen op geprepareerde rekeningen. Het “opladen” van een rekening met geld, meestal afkomstig van fraude, phishing, drugs of andere criminele activiteiten.
Loader	Ook wel gooier. Een loader ontvangt geld van een criminele bron en zet dat geld over op rekeningen die zijn voorbereid voor witwassen of doorstorting en houdt het geld in beweging, om detectie door banken of opsporingsdiensten te vermijden.
Mapsen	De meervoudsvorm van de omkering van het woord “spam”. Betekent in dit geval in dat er berichten worden gestuurd naar zoveel mogelijk telefoonnummers of e-mailadressen van potentiële slachtoffers. Bij het mapsen hoort phishing. Hiervoor worden “leads” gebruikt.
MO	Werkwijze of methode van oplichting. MO staat ook wel voor modus operandi
Muur	Pinautomaat
Nippen	Pinnen
Nipper, nips	De pinner, casher, uithaler, haler of swiper. De persoon die het geld uit de geldautomaat haalt. Deze persoon zorgt ervoor dat het geld fysiek wordt opgenomen.
Oorra/Orange/ GNI	Verwijst naar de oranje betaalpas van de ING
Pans	Snap, een foto met tekst op de sociale media-app Snapchat.
Prepper	De prepper is verantwoordelijk voor het voorbereiden van geldezelpromaties of crypto-wallets. Deze actor zorgt ervoor dat het criminele proces soepel kan verlopen door het treffen van technische voorbereidingen en zorgt ervoor dat het geldezelpromatienetwerk kan opereren zonder direct op te vallen bij opsporingsinstanties.
Sap/sappies	Pas/passen
Schetsen	De uitvoering van een online fraudedelict wordt ook wel schetsen genoemd.
Schetser	De schetser is een actor die de digitale fraude uitvoert, zoals phishing of malware verspreiding, en genereert daarmee de opbrengsten.
Spa	Dit is het woord voor pas, bankpas of pinpas
Spitta	Geldezel
Swipen	Met deze term wordt verwezen naar een manier om online producten te bestellen in webshops en te laten leveren, zonder voor de bestelde producten te betalen
Swiper	De persoon die het geld cash bij de geldautomaat gaat uithalen, pinnen bij de pinautomaat.
Tori/Torie	Betekent een verhaal, situatie of uitleg. Wordt gebruikt om te verwijzen naar “wat er speelt”.

Trekken	Cash geld opnemen van een bankpas. Het pinnen bij een pinautomaat
Vis	Vaak een slachtofferrekening verkregen via phishing. Als de fraudeurs een slachtofferrekening te pakken hebben, hebben ze beet, net als met vissen. Bij phishing worden bankgegevens gevist via een nepwebsite of sms.
Vlakken	Bekijken

1.4 Onderzoeksvraag

Binnen dit onderzoek staat de rol van de geldezel binnen het criminele netwerk centraal, waarbij onderzocht gaat worden welke aanpak kan worden gebruikt voor criminaliteitspreventie en -repressie. De hoofdvraag van het onderzoek is: *Wat verstaan verschillende betrokken overheidsorganisaties onder de aard, definitie en rekruteringsmethoden van geldezels en hoe beïnvloeden deze opvattingen hun preventie- en interventiebeleid binnen een integrale aanpak van de geldezelproblematiek?*

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zijn er een aantal deelvragen opgesteld:

- 1) Wat verstaan verschillende betrokken overheidsorganisaties onder het begrip geldezel en in hoeverre is er consensus over de definitie, aard en aanpak van geldezels?
- 2) In hoeverre hebben betrokken overheidsorganisaties zicht op de rekruteringsmethoden van geldezels en hoe beïnvloedt dit hun preventie- en interventiebeleid?
- 3) Hoe ervaren betrokken organisaties de samenwerking rondom de aanpak van geldezels en welke knelpunten en voorwaarden zien zij voor een effectievere, integrale samenwerking?

1.5 Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk is een introductie gegeven op het onderwerp van onderzoek en is de relevantie van het onderwerp beschreven. Het tweede hoofdstuk dat hierna volgt, geeft een overzicht van de bestaande literatuur aangaande de geldezelproblematiek binnen de online criminaliteit. Hierin wordt het bredere fenomeen online criminaliteit, het geldezelschap en de integrale aanpak verder uiteengezet. Het derde hoofdstuk omvat de analysemethode crime scripting, waarbij de rekrutering en inzet van de geldezel als een reeks van opeenvolgende handelingen wordt beschreven. De onderzoeksmethode wordt nader uitgelegd in het vierde hoofdstuk. Vervolgens worden in hoofdstuk vijf de bevindingen van het onderzoek gepresenteerd. Hoofdstuk zes bevat de conclusie, waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord. Tot slot worden in hoofdstuk 7 nog praktische aanbevelingen en een aantal punten ter discussie gesteld.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt de geldezelproblematiek binnen het bredere fenomeen van online criminaliteit beschreven. Allereerst wordt ingegaan op het fenomeen online criminaliteit en de wijze waarop geldezels hierin functioneren, met daarbij aandacht voor recente verschijningsvormen zoals de opkomst van de zogeheten crypto-ezels, maar ook de consequenties van hun handelen. Vervolgens wordt stilgestaan bij het onderscheid tussen geldezels als daders of slachtoffers. Daarna komt de rekrutering van geldezels aan bod, waarbij aandacht wordt besteed aan de onderliggende mechanismen en wervingsstrategieën. Daarnaast wordt de structuur van de criminele netwerken waarin geldezels opereren besproken, evenals de verwevenheid van online en offline criminaliteit. Tot slot wordt de integrale aanpak van deze problematiek behandeld, met specifieke aandacht voor de rol van het RIEC samenwerkingsverband in Noord-Nederland.

2.1 De inzet van een geldezel binnen de online criminaliteit

Een geldezel is een type katvanger (Bekkers et al., 2024b). Een katvanger is iemand die op papier eigenaar is van een bankrekening, bedrijf, voertuig of iets anders, terwijl het in werkelijkheid in bezit is van een crimineel of terwijl het gebruikt wordt door een crimineel. Doordat katvangers hun naam uitlenen of handelen in opdracht, kan de crimineel zelf uit het zicht blijven van autoriteiten (Schoenmakers et al., 2012). Katvangers worden ingezet ter bescherming van de identiteit van de daadwerkelijke daders. Een geldezel, ook wel een money mule, is een type katvanger. De geldezel is een persoon die zijn of haar bankgegevens al dan niet bewust ter beschikking stelt aan criminelen ten behoeve van het wegsluizen van frauduleus verkregen gelden (Oerlemans et al., 2016). De geldezel wordt gerekruteerd of geronseld voor het witwassen van geld. Dit witwassen doen criminelen door het geld, verkregen uit digitale fraudedelicten, van de bankrekening van het slachtoffer over te maken naar de rekening van de geldezel. Vervolgens neemt de geldezel of een ander individu het geld zo snel mogelijk op bij een geldautomaat (Oerlemans et al., 2016). Als onderdeel van de financiële infrastructuur binnen criminaliteit spelen geldezels dus een rol in het veiligstellen van gewin en het witwassen van verdiensten. Criminelen kunnen het geld ook op andere manieren verplaatsen, door bijvoorbeeld het weer over te maken naar andere geldezels of naar het buitenland. Daarnaast kan het illegale geld ook worden omgezet naar cryptovaluta of naar tegoed op cadeaukaarten. Dit wordt op een bepaalde wijze gedaan, zodat het spoor niet te herleiden is voor banken of autoriteiten. Volgens Europol (2023) houdt meer dan 90% van de transacties met geldezels verband met online criminaliteit. Het illegale geld is vaak afkomstig van criminele activiteiten zoals phishing, malware-aanvallen, online marktplaatsfraude, e-commercefraude, Business Email Compromise (BEC) en CEO-fraude, romance scams, boekingsfraude en nog andere vormen van online

criminaliteit (Europol 2023). Criminelen gebruiken dus deze geldezels om het financiële gewin veilig te stellen en door de inzet van geldezels blijven de feitelijke daders zelf uit het zicht (Roks & Monshouwer, 2020).

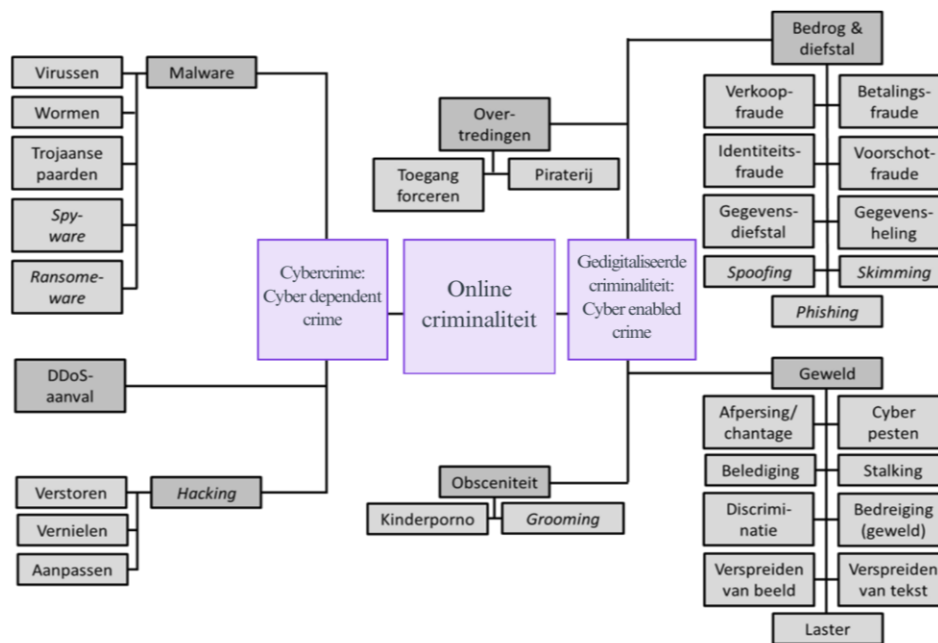
Online criminaliteit

De digitalisering van de samenleving heeft geleid tot fundamentele veranderingen in het criminele landschap. Waar criminaliteit voorheen sterk verbonden was aan fysieke interactie en geografische nabijheid, biedt het internet criminelen tegenwoordig de mogelijkheid om op afstand, anoniem en op grote schaal slachtoffers te benaderen (Borwell et al., 2024; Misana-ter Huurne et al., 2020). Deze technologische verschuiving heeft niet alleen geleid tot het ontstaan van nieuwe delictsvormen zoals hacking, ransomware en datadiefstal, maar heeft tevens bijgedragen aan de transformatie van bestaande criminaliteit naar digitale varianten hiervan. Fraude, oplichting en identiteitsmisbruik worden inmiddels veelvuldig gepleegd via online platformen, sociale media en versleutelde communicatiemiddelen zoals Telegram. Deze ontwikkeling heeft het klassieke onderscheid tussen straatcriminaliteit en georganiseerde misdaad doen vervagen, waarbij criminelen steeds vaker opereren in hybride netwerken waarin fysieke en digitale tactieken worden gecombineerd (Leukfeldt & Holt, 2019; Roks et al., 2020).

Bij online criminaliteit wordt gebruikgemaakt van informatie- en communicatietechnologie (ICT) ten behoeve van het plegen van criminaliteit (Misana-ter Huurne et al., 2020). Binnen dit begrip online criminaliteit worden doorgaans twee hoofdcategorieën onderscheiden, namelijk cybercrime (ook wel cyber-dependent crime) en gedigitaliseerde criminaliteit (cyber-enabled crime). Bij cybercrime is ICT zowel het middel als het doel. Denk aan aanvallen met malware, DDoS-aanvallen en hacking waarbij directe digitale schade wordt aangericht. Bij gedigitaliseerde criminaliteit vormt ICT het middel, maar niet het doel. ICT is dus enkel het middel voor de uitvoering. Er zijn bij deze gedigitaliseerde criminaliteit vier hoofdvormen te onderscheiden, namelijk overtredingen, bedrog en diefstal, geweld en obsceniteit (Misana-ter Huurne et al., 2020). Een van de meest voorkomende vormen van gedigitaliseerde criminaliteit is online fraude, waarbij slachtoffers worden misleid tot het afstaan van geld of persoonsgegevens. Binnen deze bredere categorie speelt de inzet van geldezels een cruciale rol. Geldezels worden namelijk gebruikt om illegaal verkregen geld te verplaatsen of wit te wassen.

Hoewel deze twee categorieën onderscheiden worden, cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit, is er in de praktijk vaak sprake van samenloop en onderlinge verwevenheid van delicten, delicten houden namelijk vaak verband met elkaar (Misana-ter Huurne et al., 2020). Om meer grip te krijgen op de breedte van het fenomeen heeft Spithoven (2020) een taxonomie van cybercriminaliteit ontwikkeld (zie Figuur 1).

Recente cijfers tonen aan dat zowel cybercrime als gedigitaliseerde criminaliteit in Nederland sterk toenemen (Borwell et al., 2024). Waarbij er ook een toename is te zien bij de betrokkenheid van jongeren bij online criminaliteitsdelicten (Schellevis & Van Hulzen, 2022). Verschillende factoren liggen hieraan ten grondslag. Allereerst verlaagt de hoge mate van anonimiteit online de drempel om delicten te plegen (Borwell et al., 2024). Daarnaast creëren digitale omgevingen extra gelegenheidsstructuren, bijvoorbeeld doordat sociale media, versleutelde communicatiemiddelen zoals Telegram of cryptobetalingen nieuwe mogelijkheden bieden voor crimineel handelen. Daarnaast hebben andere ontwikkelingen geleid tot een verlaging van de toetredingsdrempel tot criminaliteit. Het wordt makkelijker om online criminaliteit te plegen (Schellevis & Van Hulzen, 2022). Dit komt voornamelijk door de beschikbaarheid van kant-en-klare tools, zoals phishingkits of malwarepakketten op het dark web of te koop via Telegram. Hierdoor kunnen relatief onervaren daders deelnemen aan online criminaliteit. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor een grotere afhankelijkheid van tussenpersonen, zoals geldezels, die worden ingezet voor het wegsluizen van illegaal verkregen vermogen. Dit doen ze onder de belofte van een beloning, maar soms ook onder druk (Schellevis & Van Hulzen, 2022). Daarmee is online criminaliteit niet alleen technologische ontwikkeling, maar hangt het ook samen met bredere netwerken van samenwerking en uitbuiting

Figuur 1: Taxonomie van online criminaliteit

Noot. Aangepast en samengevoegd met figuur uit Spithoven, in Misana-ter Huurne et al. (2020).

Crypto-ezel

In de afgelopen jaren is echter een nieuwe variant van de geldezel zichtbaar geworden, namelijk de crypto-ezel. De crypto-ezel is een specifieke geldezel, in plaats van een bankrekening stelt de crypto-ezel zijn of haar identiteit ter beschikking om een digitale wallet aan te maken bij een crypto-exchange. Deze crypto-ezel wordt ingezet binnen de digitale financiële transacties op het gebied van cryptovaluta en heeft hier de rol van tussenpersoon, waarbij diens persoonsgegevens worden gebruikt om de werkelijke dader af te schermen van toezicht en opsporing. Hierdoor kan de crimineel op de achtergrond blijven opereren (Oerlemans et al., 2016). Door de omzetting van contant geld of geld van frauduleuze herkomst naar cryptovaluta wordt de herkomst van het geld verhuld en ontstaat er een vorm van digitale witwasconstructie (Bekkers et al., 2024a). Afgelopen jaren is er ook een verschuiving zichtbaar van meer traditionele betaalmiddelen naar digitale betalingsmiddelen, zoals Bitcoin, die meer anonimiteit bieden (Europol, 2015).

Consequenties

Er zijn verschillende consequenties verbonden aan het geldezelschap. Allereerst kunnen zij juridisch gezien strafbaar worden gesteld op grond van artikel 420bis Wetboek van Strafrecht (Spithoven et al., 2021). In veel gevallen wordt een geldezel dan vervolgd voor schuldwitwassen of medeplichtigheid. Bij schuldwitwassen gaat het om situaties waarin iemand niet wist, maar op basis van de omstandigheden redelijkerwijs had moeten vermoeden dat het geld afkomstig was uit enig misdrijf. (CCV, 2025b). Een veroordeling wordt geregistreerd op de justitiële documentatie van de geldezel. Geldezels kunnen dus een strafblad krijgen en dit kan gevolgen hebben, zoals het niet kunnen verkrijgen van een verklaring omtrent het gedrag. Vervolgens kan dit weer van invloed zijn op studie, stage, werk en andere vormen van maatschappelijke participatie. In enkele gevallen wordt een alternatieve afdoening toegepast. Denk hierbij aan een waarschuwingsbrief of een stopgesprek, al dan niet gecombineerd met een terugbetalingsregeling. Op deze manier kan de geldezel buiten het strafrecht blijven. In de praktijk is het vaak lastig voor de geldezel om aan de terugbetaling te voldoen, omdat het bij geldezels vaak gaat om jongeren of kwetsbaren die geen stabiele financiële situatie hebben. Ook hebben zij het geld van het slachtoffer niet meer in bezit, omdat het geld al is doorgesluisd of uitgehaald. Terugbetaling aan het slachtoffer is dus niet altijd haalbaar (CCV, 2025b).

Naast strafrechtelijke consequenties kunnen geldezels ook te maken krijgen met bancaire consequenties die een langdurige impact kunnen hebben op hun financiële toekomst. Banken signaleren namelijk een vast patroon bij fraude. Vaak wordt vlak voor het moment van opname van het geld, het opnamelimiet verhoogd of wordt bewust een lege bankrekening gebruikt. Verdachte transacties worden daarnaast gemonitord. Zodra een bank het vermoeden heeft dat een rekening wordt gebruikt voor

frauduleuze doeleinden, zoals witwassen, kan deze overgaan tot blokkering van de rekening en de registratie van de rekeninghouder in de centrale database van banken. Als een geldezel betrokken is bij frauduleuze transacties, kan deze doorgaans worden opgenomen in de incidentenregisters van banken, het interne verwijzingsregister (IVR) en het externe verwijzingsregister (EVR) (Bekkers et al., 2024b; CCV, 2025b). Hierdoor kan deze geldezel een bankblokkade krijgen. Hierdoor kan geen bankrekening worden geopend of een lening, waaronder een hypotheek, worden afgesloten voor een termijn die maximaal acht jaar kan bedragen (CCV, 2025b).

Geldezels kunnen ook civielrechtelijk aansprakelijk worden gesteld. Slachtoffers van online criminaliteit kunnen namelijk een vordering indienen tegen de geldezel tot vergoeding van de geleden schade (CCV, 2025b).

2.2 Onderscheid geldezels: slachtoffer of dader?

Geldezels vormen dus een schakel tussen criminelen in de online criminaliteit en het financiële systeem. Hun rol is van groot belang in het witwassen en verplaatsen van crimineel geld. Ze faciliteren witwassen door, al dan niet onbewust, crimineel verkregen geld via hun rekening door te sluizen (Oerlemans et al., 2016). Hierbij is het van belang om een onderscheid te maken tussen de geldezels. Het maken van onderscheid tussen verschillende typen geldezels is essentieel, omdat niet iedere geldezel op dezelfde manier betrokken is bij online criminaliteit (zie Figuur 2). Geldezels verschillen in belangrijke opzichten van elkaar, zoals in hun mate van bewustzijn en vrijwilligheid, maar ook in motivatie. Zo is er een wezenlijk verschil tussen een jongere die onwetend wordt misleid om zijn bankrekening ter beschikking te stellen en iemand die bewust en herhaaldelijk meewerkt aan witwaspraktijken binnen een crimineel netwerk (CCV, 2025a; Spithoven, 2021). Als we geen onderscheid maken tussen de verschillende soorten geldezels, dan worden geldezels meestal op dezelfde manier behandeld in beleid en strafrecht. Daardoor kunnen jongeren of kwetsbare personen onterecht als dader worden gezien, terwijl zij in werkelijkheid vooral slachtoffer zijn van misleiding of dwang (Bekkers et al., 2024). Door te voorkomen dat jongeren en kwetsbare personen vroegtijdig bestempeld worden als crimineel, kan ook verdere doorstroom in de criminaliteit worden voorkomen. Een justitiële aantekening, op de zwarte lijst komen te staan bij de bank of het niet kunnen aanvragen van een VOG kan namelijk grote gevolgen hebben voor hun toekomst en kan ervoor zorgen dat jongeren toch voor het criminele pad kiezen. Deze interventie maatregelen zijn bijvoorbeeld meer van toepassing op een geldezel met een crimineel verleden en bewust en vrijwillig handelt. Door dergelijke verschillen te erkennen en daarop te handelen, kunnen jongeren en kwetsbare personen niet alleen beter worden beschermd tegen verdere uitbuiting, maar ook worden behouden voor een toekomst buiten de criminaliteit.

Geldezels kunnen geheel onbewust en onwetend zijn over hun criminele bijdrage aan criminele activiteiten en zijn hierbij vaak slachtoffer van misleiding (CCV, 2025a). Ze worden onder valse voorwendselen geronseld (Bekkers et al., 2024). Hun rekening wordt zonder duidelijke toelichting gebruikt, of in sommige gevallen wordt zelfs een rekening op hun naam geopend zonder hun actieve medewerking, bijvoorbeeld via identiteitsfraude.

Bewuste geldezels handelen met opzet, vaak gemotiveerd door financiële beloning (Bekkers et al., 2024). Hoewel deze geldezels zich doorgaans bewust zijn van het illegale karakter van hun handelingen, onderschatten ze de juridische en maatschappelijke consequenties. Deze groep bevindt zich regelmatig in een context van sociale druk of normvervaging, waarbij criminaliteit binnen bepaalde subculturen wordt genormaliseerd (Cloward & Ohlin, 1960). Dit sluit aan bij theorieën over delinquente subculturen, waarin economische en sociale uitsluiting jongeren ertoe aanzet om deze delinquente normen te internaliseren.

Binnen deze categorie van bewuste geldezels bevindt zich ook de medepleger-geldezel. Waar een bewuste geldezel weet dat hij of zij betrokken is bij illegale praktijken, werkt de medepleger-geldezel daarnaast actief samen met de criminele organisatie of persoon. In tegenstelling tot geldezels die 'slechts' hun bankrekening ter beschikking stellen, neemt de medepleger een actievere rol in in het criminele proces door bijvoorbeeld meerdere rekeningen actief open te stellen voor een criminele organisatie. Er is hier sprake van nauwe en bewuste samenwerking met anderen en deze geldezel kan worden gezien als een meer volwaardig lid van het criminele netwerk (CCV, 2025). De medepleger staat op deze manier dicht bij het criminele netwerk. Juridisch gezien kan dit leiden tot zwaardere vervolging en bestraffing, aangezien het medeplegen betreft in plaats van slechts medewerking of nalatigheid (CCV, 2025).

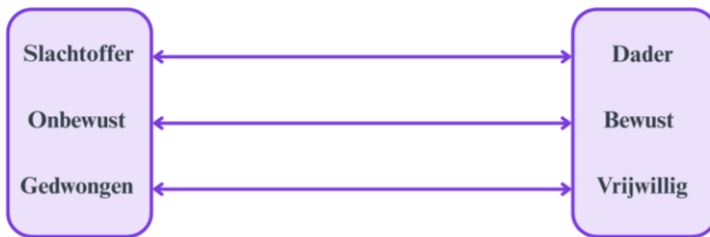
Bewuste geldezels kunnen ook onder druk of dreiging handelen (Bekkers et al., 2024). Hierbij wordt gebruikgemaakt van dwang, intimidatie, chantage of zelfs fysiek geweld om de geldezel bepaalde handelingen te laten uitvoeren. Hoewel er bewustzijn is bij de geldezel dat deze betrokken wordt bij criminele activiteiten, ontbreekt er bij druk of dreiging vrijwilligheid van medewerking.

Bij het ronselen van geldezels maken ronselaars vaak gebruik van manipulatie. Manipulatie wordt ingezet bij zowel de bewuste als de onbewuste geldezel. Hierbij gebruiken ze tactieken van misleiding, framing en sociale beïnvloedingstechnieken om individuen te overtuigen hun identiteit of bankgegevens af te staan (Bekkers et al., 2024).

In het kader van de geldezelproblematiek kan sprake zijn van criminele uitbuiting, een specifieke vorm van mensenhandel waarbij een persoon wordt gedwongen strafbare handelingen te verrichten, waarvan de opbrengsten ten goede komen aan de uitbuiters. Criminele organisaties maken daarbij regelmatig misbruik van de kwetsbaarheden van betrokkenen, zoals problematische schulden of psychische problemen. Het rekruteren van deze kwetsbare personen en het aanzetten tot het plegen van

strafbare feiten kan onder bepaalde omstandigheden strafbaar zijn als mensenhandel, mits aan alle wettelijke bestanddelen van het delict wordt voldaan (CCV, 2025).

De vraag of een geldezel een slachtoffer of een dader is, is complex en contextafhankelijk. Motieven, omstandigheden en bewustzijnsniveaus kunnen namelijk sterk verschillen, maar ook de manier waarop geldezels gerekruteerd worden, namelijk door manipulatie, bedrog of dwang, verschilt (CCV, 2025). Door rekening te houden met het onderscheid tussen bewustzijn, dwang en manipulatie, wordt het mogelijk om meer rechtvaardig en effectief beleid te ontwikkelen voor preventie en repressie bij de geldezelpromblematiek.

Figuur 2: chaal slachtoffer- en daderschap bij geldezels, variërend van onbewuste tot bewuste en gedwongen tot vrijwillige betrokkenheid.

2.3 Hybridisatie van criminaliteit: online en offline sociale bindingen

De online en de offline wereld zijn verweven bij het plegen van online criminaliteit. Deze ontwikkeling wordt ook wel aangeduid als de hybridisatie van criminaliteit. Hiermee wordt bedoeld dat sociale relaties in de fysieke leefomgeving en de digitale wereld elkaar aanvullen en versterken bij het ontstaan en functioneren van criminele netwerken (Roks et al., 2020).

Zo stellen Leukfeldt et al. (2016) dat er verschillende soorten modellen van groei zijn van online criminaliteit delicten en het ontstaan van deze netwerken die hierachter zitten. Sommige netwerken zijn geworteld in bestaande sociale relaties, zoals vriendschappen of familiebanden in de fysieke leefomgeving, waarbij digitale middelen vooral worden ingezet ter ondersteuning van concrete handelingen zoals communicatie of betaling. In andere gevallen begint de netwerkvorming juist binnen digitale omgevingen, bijvoorbeeld via sociale media of versleutelde chatapps zoals Telegram, waarna vervolgens sociale relaties worden ingezet om de structuur lokaal te verankeren (Roks & Monshouwer, 2020). Daarnaast bestaan er netwerken die vrijwel volledig digitaal opereren, met weinig tot geen fysiek contact tussen de betrokkenen, en netwerken die volledig afhankelijk zijn van offline verbindingen (Leukfeldt et al., 2016; Leukfeldt et al., 2016b).

Deze bevindingen maken duidelijk dat online criminaliteit geen losstaand digitaal fenomeen is, maar een hybride sociaal proces waarbij bestaande sociale netwerken, technologische middelen en criminele intenties samenkomen (Roks & Monshouwer, 2020). Voor geldezels betekent dit dat de ronseling en inzet van geldezels plaatsvindt in de offline en online wereld. Jongeren worden bijvoorbeeld vaak benaderd via bekenden zoals vrienden, klasgenoten of buurtgenoten, maar ook via sociale media met beloften van snel en eenvoudig geld. De hybride aard van deze netwerken maakt hen niet alleen moeilijker te detecteren, maar zorgt er ook voor dat verschillende rollen en wervingsstrategieën naast elkaar bestaan (Bekkers et al., 2024a; Bekkers et al., 2024b). Ronselaars komen zowel in de fysieke wereld als online in contact met nieuwe geldezels. Recent onderzoek van Bekkers et al. (2024a) laat zien dat de rekrutering van nieuwe geldezels gebeurt op passieve en actieve wijze. Een uitwerking hiervan wordt verder besproken in het crime script in hoofdstuk 3.

2.4 Rekrutering; mechanismen en wervingsstrategieën

Bij het ronselen van geldezels worden verschillende strategieën en beïnvloedingsmechanismen toegepast. Deze kunnen variëren van beloningen tot manipulatie en zelfs dwang (CCV, 2025b). Daarbij blijft het vaak de vraag of geldezels volledig vrijwillig meedoen en beseffen waar zij zich schuldig aan maken, of dat zij juist worden misleid of onder druk gezet om hun bankrekening ter beschikking te stellen. Het financiële motief speelt in vrijwel alle gevallen een belangrijke rol, het biedt kwetsbaren een kans om snel en makkelijk geld te verdienen. De beloningen blijken in de praktijk vaak laag, wat verklaart waarom er in sommige gevallen ook sprake is van manipulatie of dwang om ervoor te zorgen dat kwetsbaren toch als geldezel gaan meewerken (Bekkers et al., 2024b).

Sommige geldezels kiezen bewust en doelgericht voor deelname, omdat zij de belofte van financieel gewin aantrekkelijk vinden. In andere gevallen is er sprake van criminele uitbuiting, waarbij jongeren onder valse voorwendselen of met dreiging worden overgehaald om hun bankgegevens of identiteit af te staan (Bekkers et al., 2024b). Hierbij spelen verschillende mechanismen een rol. Zo wordt regelmatig ingespeeld op de luxe levensstijl. Ronselaars wekken de indruk dat deelname aan deze praktijken toegang biedt tot bijvoorbeeld dure merkkleding en elektronica. Op sociale media worden vaak beelden gedeeld van luxegoederen en een zorgeloos bestaan, waarmee de rol van geldezel wordt neergezet als een makkelijke en aantrekkelijke manier om daaraan mee te doen.

Daarnaast is sprake van een proces van normalisatie en neutralisatie. Het geldezelschap wordt gepresenteerd als iets wat iedereen doet en als onschuldige bijverdienste. Door te stellen dat iedereen het doet, wordt er ingespeeld op de subcultuur rondom snel geld verdienen (Bekkers et al., 2020). De ernst ervan wordt gebagatelliseerd. Zo wordt er niet gesproken over dat er eigenlijk wordt meegewerkt aan een strafbaar feit, namelijk witwassen. Jongeren of kwetsbaren krijgen het idee dat zij niet echt iets verkeerd

doen en dat het risico minimaal is. De lage risicoperceptie van jongeren maakt hen extra vatbaar voor het geldezelschap, zeker wanneer dit wordt ondersteund door hun sociale omgeving waarin crimineel gedrag genormaliseerd raakt (Bekkers, 2022). Criminelen maken bewust gebruik van dergelijke beïnvloedingstechnieken (CCV, Wegwijzer 2025), waardoor jongeren worden gemanipuleerd om hun eigen betrokkenheid goed te praten of te bagatelliseren. Hoe criminelen deze verschillende wervingsstrategieën toepassen in sociale-media-advertenties is te zien in Figuur 3, die gebaseerd is op het onderzoek van Bekkers et al. (2024b) Daarnaast combineren ronselaars verschillende strategieën. Ze spelen in op de verleiding van een luxe levensstijl, normaliseren het gedrag om de drempel te verlagen en zetten neutralisatietechnieken in om morele bezwaren weg te nemen (Bekkers et al., 2024b). In combinatie met financiële beloften, manipulatie en soms dwang ontstaat zo een krachtig mechanisme waarmee kwetsbare jongeren worden verleid of gedwongen tot het zijn van geldezel.

Figuur 3: Onderscheid advertenties van verschillende mechanismen en strategieën

2.5 Criminele netwerken achter de geldezel; structuur en rollen

Binnen de context van online criminaliteit opereren geldezels zelden op zichzelf. De geldezel is geen losstaande actor, maar functioneert als een onderdeel van een groter online criminaliteitsnetwerk dat gezamenlijk verantwoordelijk is voor de uitvoering van online criminaliteit en het vervolgens witwassen van het crimineel verkregen geld. Het hele proces van witwassen door middel van geldezels is complex en er zijn verschillende actoren die hier samenwerken om dit proces effectief te laten verlopen (Hülsse, 2017). In dit netwerk zijn diverse actoren betrokken die elk een specifieke rol vervullen, maar waarbij de rolverdeling fluïde kan zijn. Een persoon kan meerdere taken combineren en dus meerdere rollen hebben of in verschillende fasen van het criminele proces worden ingezet.

Op basis van onderzoek van Bekkers et al. (2024a) blijkt dat online criminaliteitsnetwerken doorgaans worden georganiseerd rondom een kern van daders, die wordt ondersteund door drie typen co-offenders. Deze co-offenders bestaan namelijk uit professionele facilitators, gerekruteerde facilitators en

uit de geldezels. Het onderscheid tussen deze categorieën weerspiegelt de mate van betrokkenheid, specialisatie en bewustzijn van de betrokken actoren. Waar professionele facilitators relatief zelfstandig opereren en specialistische diensten leveren zoals phishingsoftware of witwasconstructies, worden gerekruteerde facilitators en geldezels vaak doelgericht geworven, veelal uit sociaal kwetsbare groepen (Bekkers et al., 2024a).

Er zijn verschillende actoren die een rol spelen in het geldezelnetwerk, waarbij het mogelijk is dat een actor meerdere rollen heeft. Allereerst is er natuurlijk de geldezel. Op cyberfora worden zij aangeduid als 'bankdrops'. Dit zijn rekeningen van bijvoorbeeld geldezels die er legitiem uitzien, zodat de activiteiten van de crimineel minder snel worden opgemerkt door banken of toezichthoudende autoriteiten (SEON, 2024). In de F-Game worden deze geldezels ook wel spitta's genoemd (veiliginternetten.nl, 2024). Zie ook Tabel 1, Geldezelwoordenlijst. Voordat een geldezel daadwerkelijk ingezet kan worden in een crimineel proces, moet deze natuurlijk eerst gevonden, benaderd en overtuigd worden. Het ronselen van de geldezel is een cruciale stap binnen geldezelnetwerken en wordt uitgevoerd door de zogenaamde ronselaar. De ronselaar werft geldezels, bijvoorbeeld via sociale media, op schoolpleinen of binnen vriendengroepen (CCV, 2025a). De ronselaar heeft de taak om een geschikt iemand te zoeken voor de rol als geldezel. Een ander voorbeeld hiervan is dat er vaak de voorkeur uitgaat naar personen boven de achttien jaar, omdat rekeningen vaak in eigen beheer dan zijn en deze bankpassen een hoger limiet hebben in tegenstelling tot jongerenrekeningen die een lager opnamelimiet hebben (Roks & Monshouwer, 2020).

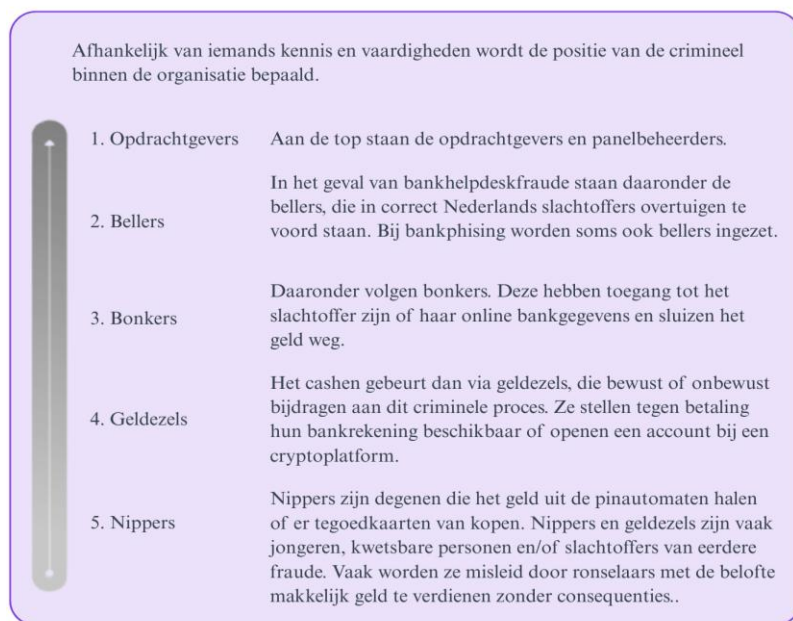
Ronselaars opereren soms in een gelaagde structuur waarin zij zelf weer aangestuurd worden, maar het kan ook zijn dat de ronselaar tevens de uitvoerder is. Deze uitvoerder van online fraudedelicten wordt ook wel de schetser genoemd. De schetser is een actor die de digitale fraude uitvoert, ook wel schetsen, zoals phishing of malware verspreiding, en genereert daarmee de opbrengsten.

Daarnaast spelen influencers een rol binnen dit geldezelnetwerk. Via sociale media maken zij vaak tegen betaling reclame voor ronselaars of promoten zij indirect het idee van snel en makkelijk geld verdienen (Spithoven, 2021). Dit draagt bij aan de normalisering van dit type criminaliteit, voornamelijk onder jongeren. Veel jongeren bevinden zich in een levensfase waarin status, imago en materiële bezittingen zoals merkkleding of elektronica van belang zijn. Influencers worden hierbij gezien als voorbeeldfiguren. Ze tonen namelijk een succesvol en luxueus leven, vaak zonder dat zichtbaar is hoeveel moeite of werk daarvoor geleverd is. Jongeren spiegelen zich aan dit ideaal en raken vatbaarder voor verleidingen om zelf ook snel geld te verdienen, zonder daar al te veel voor te hoeven doen (CCV wegwijzer jeugd en veiligheid, 2025). Niet alle influencers zijn zich overigens bewust van hun rol binnen het criminele proces en weten niet dat ze deze criminele activiteiten promoten (Bekkers et al., 2024).

Om het criminele proces soepel te laten verlopen, is er binnen geldezelnetwerken ook iemand nodig die de technische voorbereidingen treft. Deze taak wordt vervuld door de prepper, en is daarbij verantwoordelijk voor het voorbereiden van geldezelrekeningen of crypto-wallets. Dit vereist specialistische kennis van digitale systemen, waaronder beveiligings- en detectiesystemen van banken en financiële instellingen. De taak van de prepper is om ervoor te zorgen dat het netwerk kan opereren zonder direct op te vallen bij opsporingsinstanties (CCV, 2025a)

De bonker verzorgt de overschrijving van geld van de rekening van het slachtoffer naar die van de geldezel. Hij stemt af met andere actoren om het proces soepel te laten verlopen en kan toegang hebben tot bankgegevens van het fraudeschlachtoffer. Ze ‘bonken’ geld op een pas van een geldezel vanaf de rekening van het slachtoffer. (Roks & Monshouwer, 2020). De gooier, die ook wel loader wordt genoemd, is verantwoordelijk voor het verder verspreiden van het geld tussen meerdere geldezelrekeningen of crypto-wallets (CCV, 2025a). Deze handeling helpt bij het maskeren van de geldstromen en vormt een belangrijk onderdeel van witwasstrategieën. De loader “loadt” crimineel vermogen op geprepareerde rekeningen. Deze persoon kan ook de bonker of prepper zijn.

Tot slot wordt het geld vaak nog uitgehaald bij een geldautomaat. Dit wordt gedaan door de casher, ook wel de pinner, nipper, uithaler, haler of swiper genoemd, en zorgt ervoor dat het geld fysiek wordt opgenomen. Vaak gaat dit via pinautomaten, met behulp van de pinpas en pincode van de geldezel. Soms wordt het uithalen van geld of cashen van geld ook door de geldezel zelf gedaan (Roks & Monshouwer, 2020).

Figuur 4: Gecoördineerde hiërarchische organisaties met verschillende rollen binnen online criminaliteit voor het delict bankhelpdeskfraude (Cybercrimebeeld Nederland, 2024).

2.6 Integrale aanpak online criminaliteit

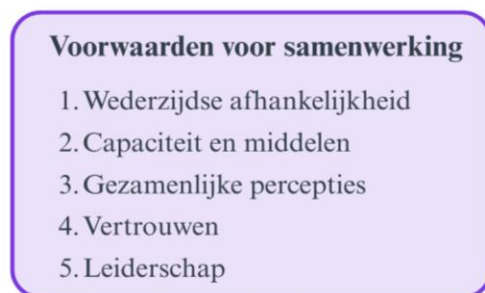
Waar de aanpak van criminaliteit vroeger vrijwel uitsluitend bij politie en justitie lag en vooral gericht was op repressieve maatregelen zoals opsporing en vervolging, vraagt de huidige realiteit om een bredere benadering. Tegenwoordig wordt meer belang gehecht aan de waarde van samenwerking (Buirma, 2021). Dit geldt in het bijzonder voor online criminaliteit, omdat dit zich snel ontwikkelt, en ook niet binnen geografische grenzen blijft. Een integrale aanpak, waarin verschillende partners gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen, kan hierbij effectief zijn. Door informatie te delen en de inzet van ieders specifieke bevoegdheden goed op elkaar af te stemmen, kan online criminaliteit zowel preventief als repressief beter worden aangepakt. Iedere samenwerkingspartner beschikt over eigen kennis en middelen (Hirsch Ballin, 2019). Eigenlijk zou het kunnen worden gezien als een puzzel waarbij iedere samenwerkingspartner een stukje van de puzzel in handen heeft en dat er moet worden samengewerkt om de puzzel compleet te maken. Gezamenlijk kunnen ze het volledige beeld vormen en zorgen dat een aanpak succesvol kan zijn.

Samenwerking vergroot de effectiviteit van beleid wanneer deze goed wordt vormgegeven (Buirma, 2021). De Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's) en het landelijk Informatie- en Expertisecentrum (LIEC) brengen overheidsinstanties samen om georganiseerde ondermijnende criminaliteit effectief aan te pakken. Bij de samenwerking worden krachten, kennis en expertise gebundeld. Door deze samenwerking ontstaat een netwerk waarin criminaliteit niet alleen aan de oppervlakte wordt bestreden, maar juist bij de kern kan worden aangepakt (RIEC's en LIEC, z.d.-b). Vooral bij complexe vormen van online criminaliteit is een gezamenlijke inzet van politie, Openbaar Ministerie (OM) en gemeenten essentieel. De politie kan bijvoorbeeld trends signaleren en opsporingsinformatie delen, terwijl gemeenten deze informatie gebruiken voor hun zorg- en preventietaken. Een concreet voorbeeld van samenwerking op het vlak van de geldezelpromblematiek is de zogenoemde geldezelpromblestraat. Dit is een initiatief van politie en Openbaar Ministerie in samenwerking met de reclassering. Zo werd recentelijk in Groningen in drie dagen vervolgd gegeven aan 39 aangiftes van oplichtingszaken. Verdachten zijn met name verhoord voor witwassen, waarbij de verdachten fungeerden als geldezel. Het OM laat hierbij meteen aan deze verdachten weten of en wat voor straf er wordt opgelegd en de reclassering kijkt hoe herhaling in de toekomst kan worden voorkomen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024; Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2025). Het doel van de wasstraat is om deze criminele activiteiten effectief te stoppen. Enkel een vervolging leidt vaak tot meer problemen. Om deze reden werkt de politie samen met het OM en andere partners zoals reclassering of gemeenten om naar een effectievere oplossing te zoeken voor de langere termijn. In de samenwerking wordt gekeken naar een bredere aanpak van de problematiek. Op deze manier wordt geprobeerd de kans op herhaling van het feit te verkleinen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024). Ook al vervult een geldezel soms

slechts een faciliterende rol, het vervolgen van deze personen verstoort het criminele proces en geeft politie en OM beter inzicht in de geldstromen en mogelijke verdachten. Door de samenwerking en snelle afhandeling kunnen in korte tijd veel zaken worden behandeld, waardoor de aanpak efficiënt is (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2025).

Voor een goede samenwerking tussen partners gelden een aantal voorwaarden die samenwerking bevorderen (zie Figuur 5). Allereerst kan wederzijdse afhankelijkheid samenwerking stimuleren, omdat dit partners motiveert actief bij te dragen en informatie te delen (Buirma, 2021). Tegelijkertijd hoeft afhankelijkheid niet altijd wederzijds te zijn om goed te kunnen samenwerken, soms is een asymmetrische relatie functioneel, zolang er sprake is van wederzijds respect en een gemeenschappelijk doel. Daarnaast zijn voldoende middelen en capaciteit van belang. Alle partners moeten hier een bijdrage aan kunnen leveren. Ze moeten een gelijkwaardig onderdeel zijn van het samenwerkingsverband om gezamenlijk de doelen te realiseren (Buirma, 2021). De derde voorwaarde is gezamenlijkheid van percepties. Om te kunnen samenwerken is het van belang dat actoren gedeelde percepties hebben over de aard van het probleem, de doelstellingen van de samenwerking, mogelijke oplossingen en onderlinge afhankelijkheden. Zonder consensus hierover is het lastig om gezamenlijke oplossingen en een gecoördineerde aanpak te hanteren (Buirma, 2021). Verder is onderling vertrouwen cruciaal. Partners moeten kunnen rekenen op elkaar en zich comfortabel voelen om hulpbronnen uit te wisselen, het gaat namelijk vaak om gevoelige informatie (Ansell & Gash, 2007). Ten slotte is leiderschap van belang voor coördinatie en duidelijke rolverdeling, zodat iedereen weet wat er van hen wordt verwacht en verantwoordelijkheid wordt genomen voor gezamenlijke acties. Daarbij is het van belang dat de partner of actor die deze rol vervult geen hiërarchische positie heeft ten opzichte van de anderen en eerder moet worden gezien als een beheerder van het proces (Ansell & Gash, 2007).

Wanneer aan deze voorwaarden grotendeels wordt voldaan, neemt de kans op een effectieve samenwerking toe.

Figuur 5: Overzicht van voorwaarden om samenwerking te vergemakkelijken (Buirma, 2021)

2.7 RIEC Noord-Nederland

In dit onderzoek worden de inzichten van verschillende partners van het Regionale Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) samenwerkingsverband Noord-Nederland onderzocht. De RIEC's, samen met het Landelijk Informatie- en Expertisecentrum (LIEC), vormen een netwerk van samenwerkingsverbanden die gericht zijn op de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. Dit doen ze door het verbinden van informatie, expertise en krachten van de verschillende overheidsinstanties en door het ondersteunen van deelnemers bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit, met als doel de samenleving weerbaarder te maken tegen georganiseerde criminaliteit (*RIEC's en LIEC, z.d.-a*). Door middel van integrale samenwerking trachten zij zicht te krijgen op ondermijning en deze effectief aan te pakken.

Nederland is verdeeld in tien regionale RIEC's die elk werken binnen regionale grenzen en elk RIEC stelt onder andere integrale handhavingsadviezen op en faciliteert samenwerking tussen de aangesloten ketenpartners. De RIEC's en het LIEC ondersteunen de samenwerking tussen de volgende deelnemers: gemeenten, provincies, Openbaar Ministerie (OM), Nationale Politie, Belastingdienst, Belastingdienst/Toeslagen, Douane, Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD), Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA), Koninklijke Marechaussee, Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) (*RIEC's en LIEC, z.d.-a*). Van belang bij deze samenwerking is een zorgvuldige gegevensuitwisseling, die plaatsvindt binnen wettelijke kaders zoals de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (Wgs) en de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Waarbij een aantal principes centraal staan, zoals doelbinding, noodzakelijkheid en proportionaliteit, zodat alleen de noodzakelijke informatie wordt verwerkt en privacy wordt gewaarborgd (*RIEC's en LIEC, z.d.-b*).

In dit onderzoek wordt de geldezelpromatiek onderzocht als een onderdeel van witwassen, dat valt onder het bredere fenomeen van ondermijning waar het RIEC zich mee bezighoudt. Daarnaast valt de geldezelpromatiek binnen het thema van online criminaliteit, wat binnen het RIEC Noord-Nederland is aangemerkt als een belangrijk focusthema. Binnen online criminaliteit speelt het gebruik van geldezen een centrale rol, met name bij het faciliteren van digitale fraudevormen zoals phishing en helpdeskfraude. Deze vormen van criminaliteit ondermijnen het vertrouwen in het financiële systeem en hebben directe gevolgen voor de veiligheid van onze maatschappij. Vanwege de verwevenheid met andere criminele activiteiten en de impact op de samenleving vereist deze problematiek een integrale aanpak. Het RIEC vervult hierin een verbindende en coördinerende rol door samenwerking tussen partners te stimuleren, informatie te bundelen en gezamenlijke interventies mogelijk te maken. Het uitgangspunt hierbij is dat iedere partner over unieke, deels complementaire informatie beschikt. Zoals ook door de Belastingdienst (2022) wordt onderstreept, heeft elke instantie slechts een deel van de informatie, ofwel een puzzelstukje,

in handen. Door deze verschillende puzzelstukjes te combineren, ontstaat een vollediger beeld van de betrokken criminele netwerken, hun werkwijze en hun financiële structuren. De samenwerking tussen de Belastingdienst, politie, het Openbaar Ministerie en gemeenten binnen het RIEC-netwerk is daarbij essentieel om zicht te krijgen op wie verantwoordelijk is voor het witwassen van illegale gelden en wie daarin ondersteunende rollen vervullen, zoals geldezels. De integrale informatiepositie die zo tot stand komt, vormt de basis voor gerichte interventies en het effectief verstoren van ondermijnende criminele processen, zoals het inzetten van geldezels binnen online criminaliteit.

Binnen deze aanpak van de geldezelpromblematiek nemen niet alle partners van het RIEC een even centrale positie in. De primaire kernpartners in dit kader zijn met name de gemeente, de politie en het Openbaar Ministerie. Gemeenten vervullen een regierol binnen zowel het lokale veiligheidsdomein als het sociaal domein. Zij zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van sociale voorzieningen en hebben via wijkteams, scholen en jongerenwerk zicht op kwetsbare jongeren, een groep die relatief vaak in aanraking komt met geldezelprombtijken. De politie is verantwoordelijk voor de opsporing en signalering van strafbare feiten en fungeert doorgaans als het eerste aanspreekpunt in zaken waarbij geldezels betrokken zijn. Het Openbaar Ministerie draagt de verantwoordelijkheid voor de vervolging van strafbare feiten en bepaalt welke zaken via het strafrecht worden behandeld.

Naast deze kernpartners vervult ook de Belastingdienst een aanvullende rol binnen de aanpak. De Belastingdienst richt zich op de opsporing en bestrijding van belastingfraude, waaronder het witwassen van criminele inkomsten. In dat kader komt het gebruik van geldezels regelmatig naar voren als methode om illegale geldstromen te verhallen. Wanneer de Belastingdienst erin slaagt om dergelijke criminele opbrengsten te identificeren, kan zij belastingaanslagen opleggen en overgaan tot het innen van schulden. Dit maakt het mogelijk om daders financieel te raken, aanvullend op het strafrechtelijke traject dat wordt ingezet door andere partners, zoals de politie en het Openbaar Ministerie (Belastingdienst, 2022). Wat de rol van de Belastingdienst verder onderscheidt, is haar expertise in geldstromen en financiële analyses. Zo kan de Belastingdienst vaststellen dat er geen plausibele verklaring bestaat voor de herkomst van bepaald vermogen. Deze informatie is van grote waarde voor partners. Door deze signalerende en faciliterende rol stelt de Belastingdienst overheden in staat om ondermijnende criminaliteit effectiever aan te pakken (Belastingdienst, 2022).

Verder zijn er nog partners die niet direct een kernpartner zijn in de strafrechtelijke of handhavingsgerichte aanpak van geldezels, maar die wel indirect een rol spelen binnen de integrale aanpak van de geldezelpromblematiek. Hierbij kan gedacht worden aan het UWV en de IND. Het UWV speelt vanuit een sociaal-maatschappelijk perspectief een aanvullende rol. Veel geldezels, met name jongeren of mensen met een financieel kwetsbare positie, vallen binnen risicogroepen waarmee ook het UWV werkt. Dit zijn bijvoorbeeld jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt, mensen met een

uitkering zoals Wajong of personen in een schulden- of armoedesituatie. Het UWV kan signalen opvangen van risicogedrag of criminele beïnvloeding, bijvoorbeeld via gesprekken met werkcoaches of bij opvallende veranderingen in inkomsten. In veel gemeenten werkt het UWV samen met gemeentelijke diensten (UWV, 2025). Hier vindt uitwisseling plaats van informatie. Dat biedt kansen voor vroegsignalering van jongeren die mogelijk worden geronseld als geldezel.

De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) houdt toezicht op het vreemdelingenbeleid en onderhoudt contact met migrantengroepen die financieel en sociaal vaak tot kwetsbare groepen behoren. Binnen de geldezelproblematiek kunnen vormen van dwang, intimidatie of geweld voorkomen, waardoor er bij de geldezelproblematiek ook gesproken kan worden over criminele uitbuiting. Migranten lopen als kwetsbare groep een verhoogd risico slachtoffer te worden van dergelijke uitbuiting. Het kan zijn dat de IND ook een indirecte rol speelt bij de integrale aanpak van de geldezelproblematiek, aangezien zij mogelijk relevante informatie zouden kunnen hebben over criminele uitbuiting van kwetsbare migrantengroepen. Het is interessant om te onderzoeken of ze het fenomeen kennen of dat ze bijvoorbeeld doen aan voorlichting van deze problematiek bij nieuwkomers. (VreemdelingenVisie, 2019).

3. Crime script

In het onderzoek zal allereerst gebruikgemaakt worden van een crime scriptanalyse, een methode die erop gericht is om de procedurele aspecten van een misdaad te beschrijven (Cornish, 1994; Snaphaan & Klerks, 2024). Dit helpt om de verschillende fasen in een crimineel bedrijfsproces beter te begrijpen en mogelijke interventiepunten te identificeren (Snaphaan & Klerks, 2024). Hierbij is de geldezelpromblematiek en witwassen een crime script dat genest is binnen het crime script van bijvoorbeeld online fraudedelicten. Daarnaast zou je de geldezelpromblematiek ook kunnen zien als een crime script dat genest is binnen het crime script van witwassen. Door middel van een crime script wordt het rekruteringsproces en de inzet van de geldezel binnen het criminele proces in kaart gebracht. Hierdoor kunnen barrières worden geïdentificeerd.

3.1 Indeling en inhoud van het crime script

Het crime script in dit onderzoek is opgebouwd aan de hand van vier opeenvolgende fasen. Deze fasering helpt om de rol van geldezels binnen het bredere criminele proces systematisch te analyseren en inzicht te verkrijgen in mogelijke interventiemomenten voor preventie en bestrijding. Deze fasen zijn specifiek toegespitst op de geldezelpromblematiek binnen online criminaliteit en sluiten aan bij de praktijk zoals die op basis van de literatuur wordt beschreven. Dit zijn de volgende 4 fasen (zie ook figuur 6):

- 1) Voorbereiding
- 2) Werving
- 3) Doorsluizen
- 4) Afronding

Figuur 6: Crime script fasen, rekrutering en inzet geldezel binnen de online criminaliteit

Fase 1: voorbereiding

In de voorbereidingsfase ligt de focus op de wijze waarop geldezels binnen criminele netwerken worden geronseld. Zonder deze geldezel kunnen criminelen het verworven geld niet zonder sporen zelf in handen krijgen. Het inzetten van een geldezel vereist daarom meerdere actoren die gezamenlijk het ronselingsproces en de inzet van de geldezel mogelijk maken. Zoals is besproken in hoofdstuk 2.5 opereren geldezels zelden zelfstandig. De voorbereidende fase omvat de toewijzing van verschillende rollen, zoals prepper, schetser, bonker en ronselaar. Deze actoren worden ook wel facilitators genoemd en zijn dus verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van rekeningen waarop crimineel geld kan worden gestort. Zodra een geldezel is geronseld of geworven, is het van belang dat dit proces van doorsluizen en uithalen van geld snel verloopt. Daarom zijn de rollen en taken vooraf al duidelijk afgestemd (Bekkers et al., 2024a).

In veel gevallen zijn er meerdere geldezels nodig die ervoor kunnen zorgen dat geld dat is verkregen uit criminele activiteiten kan worden doorgesluisd. Geldezels staan onderaan de keten, maar zijn van groot belang voor de afronding van het criminele delict, zoals digitale fraudedelicten. Daarom is het vooraf duidelijk definiëren van taken en rolverdelingen een noodzakelijke voorwaarde voor een succesvolle uitvoering van het delict.

Fase 2: werving

De daaropvolgende fase, de werving, richt zich op de wijze waarop het ronselen kan plaatsvinden en de concrete methoden waarmee geldezels worden benaderd en overtuigd. Dit kan zowel online als offline plaatsvinden, en zowel op actieve als passieve wijze (Bekkers et al., 2024a).

Offline: sociale, fysieke bindingen

Bij fysieke benadering is de ronselaar herkenbaar en niet anoniem.

1. Actief

- a. Via bestaande sociale bindingen. Ronselaars kunnen ook hun eigen kring benaderen, zoals vrienden of familieleden, en hen vragen of zij hun bankgegevens willen delen.
- b. Daarnaast kan er sprake zijn van een actieve fysieke benadering gericht op bepaalde groepen. Denk hierbij aan daklozen, verslaafden, licht verstandelijk beperkten of nieuwkomers in het land. Ronselaars weten dat deze mensen kwetsbaar zijn en zich daarom goed als geldezel lenen. Ze ronselen daarom bewust op locaties waar deze

groepen zich bevinden. Ze spreken bijvoorbeeld kwetsbaren aan bij scholen, achterstandswijken of benaderen daklozen.

2. Passief

- a. Via een sociaal sneeuwbaaleffect vinden geldezels soms zelfstandig hun weg naar ronselaars, omdat ze via anderen hebben gehoord dat er snel geld te verdienen is.

Online: sociale, digitale bindingen

Sociale mediaplatformen bieden criminelen voordelen ten opzichte van de fysieke ronseling. Er is namelijk niet sprake van geografische beperkingen en voor huidige criminele netwerken zijn ze onmisbaar om mededaders te vinden. Ze maken grootschalige rekrutering mogelijk, vergroten het bereik van het netwerk en ze bieden anonimiteit.

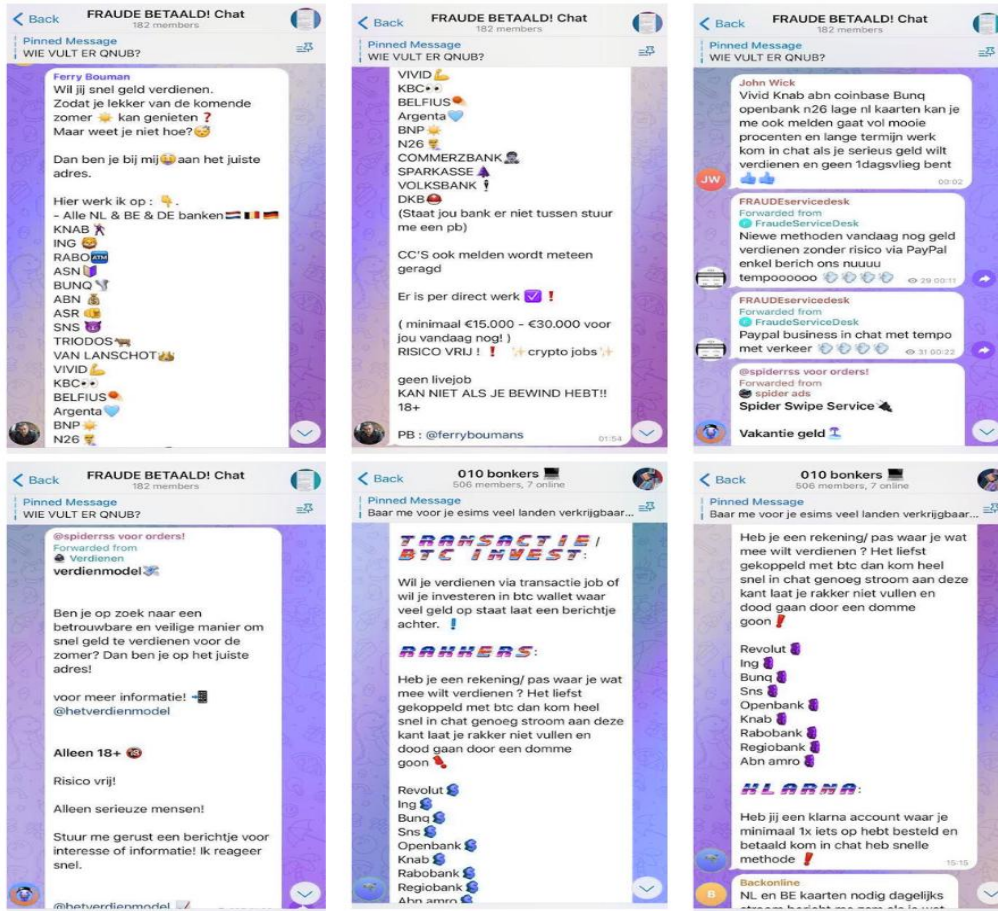
1. Actief

- a. Ronselaars benaderen potentiële geldezels via privéberichten op sociale media platforms of op chatapps. Hierbij benaderen ronselaars dus actief mogelijke geldezels op bijvoorbeeld WhatsApp of Instagram (CCV, 2025a).

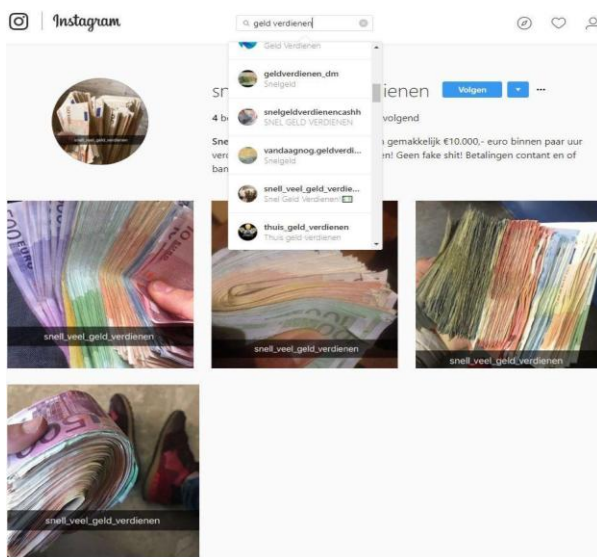
2. Passief

- a. Via advertenties of oproepen op sociale media zoals Telegram, Snapchat en Instagram. Dit is een passieve manier van ronselen. Dit wordt op verschillende accounts gedaan op bijvoorbeeld Instagram en Telegram. Bij de advertentieberichten staat vaak de boodschap: "Wil je snel geld verdienen?". Influencers kunnen hierbij een rol spelen door tegen betaling berichten te promoten. Ze hebben een groot bereik en maken tegen betaling reclame voor de ronselaars. Net als bij de geldezel is het niet altijd duidelijk of de influencer weet heeft van wat hij of zij aan het doen of promoten is. De advertenties zijn vaak misleidend, daardoor is niet duidelijk dat bij deelname wordt bijgedragen aan witwassen. De advertenties benadrukken de snelle verdiensten en pronken met een luxe levensstijl, waarbij neutralisatie- en normalisatiestrategieën toegepast (zie ook hoofdstuk 2.4 over rekruteringsstrategieën).

Telegram:

Instagram:

Snapchat:

De potentiële geldezelpromotie wordt dus benaderd via virtuele wegen, zoals op online fora of sociale media, of fysiek, bijvoorbeeld op straat of via-via. Jongeren en kwetsbare personen worden hier meestal gericht benaderd. Wanneer de potentiële geldezelpromotie is gevonden, zal de ronselaar vragen of deze gebruik mag maken van de bankrekening van de geldezelpromotie, vaak in ruil voor geld. Vervolgens zullen wervingsstrategieën worden toegepast om de geldezelpromotie over te halen tot het ter beschikking stellen van een betaalmiddel. Wervingsstrategieën variëren van het aanbieden van snelle en gemakkelijke verdiensten tot manipulatie en misleiding. Door bijvoorbeeld te suggereren dat het gaat om een legitieme financiële dienst en dat veel anderen het ook doen, worden technieken van neutralisatie en normalisatie ingezet (zie ook hoofdstuk 2.4 over rekruteringsstrategieën). In sommige gevallen worden slachtoffers onder druk gezet of zelfs bedreigd om hun bankrekening af te staan.

Er kunnen verschillende betaalmiddelen verkregen worden. De ronselaar kan allereerst vragen of een geldezelpromotie zijn bankgegevens wil delen of zijn pinpas en pincode wil uitgeven. Ten tweede kan de ronselaar vragen of de geldezelpromotie een nieuwe bankrekening opent. Ten derde kunnen ook de identiteitsgegevens van een geldezelpromotie worden gebruikt voor het openen van een nieuwe rekening. Dan wordt de geldezelpromotie bijvoorbeeld gevraagd om een kopie van zijn paspoort of identiteitsbewijskaart te delen. Tot slot kan de geldezelpromotie gevraagd worden om een nieuwe cryptowallet te openen of een cryptowallet die de geldezelpromotie al heeft, ter beschikking te stellen.

Gelegenheden:

1. Lage risicoperceptie van jongeren
2. Statusgerichte jeugd
3. Snel geld
4. Gevoelig voor invloed van peers of influencers
5. Kwetsbare positie; financiële zorgen of verslaving

Barrières:

1. Verminder de beloningen -> verstoor markten: controles op sociale media advertenties of controle op fysieke risicolocaties zoals plekken waar kwetsbaren zich bevinden.
2. Verwijder excuses -> activeer geweten: bewustwordingscampagnes
3. Verminder provocaties -> neutraliseer groepsdruk: "Wees geen ezel"

Fase 3: doorsluizen

In de derde fase, doorsluizen, staat het daadwerkelijke gebruik van de bankrekening of het digitale betaalmiddel centraal. In deze fase wordt geanalyseerd hoe het geld binnenkomt, hoe het overgeboekt en doorgesluisd wordt. Binnen het geldezelnetwerk spelen verschillende facilitators hierbij een sleutelrol (Bekkers et al., 2024a). Wanneer criminelen toegang hebben tot het internetbankierenaccount van hun slachtoffer, dan zullen ze nog voordat het geld wordt overgemaakt naar de geldezel, geld van de spaarrekening(en) van het slachtoffer overzetten naar de betaalrekening van het slachtoffer. Om de fraudedetectie van de bank hierbij te omzeilen, zal de crimineel soms langere tijd nodig hebben om onopvallend een groot bedrag klaar te zetten op de betaalrekening. Wanneer er sprake is van meerdere geldezelrekeningen en het overboeken van grote bedragen, heeft de prepper hierbij een belangrijke rol. De prepper is verantwoordelijk voor het prepareren van geldezelrekeningen, cryptowallets en koppelingen tussen betaalplatformen en betaalmiddelen. Om dit te doen heeft de prepper uitgebreide kennis nodig over beveiligings- en detectiemaatregelen. Dit wordt vooraf gedaan bij de voorbereiding. Wanneer het bedrag van de spaarrekening van het slachtoffer op de betaalrekening van het slachtoffer is gezet, zal een andere facilitator, ook wel bonker genoemd, het geld overmaken naar de rekening van een geldezel. Ze “bonken”, oftewel storten het geld van de slachtofferrekening naar de geldezelrekening.

Daders van bijvoorbeeld digitale fraudedelicten gebruiken verschillende methoden om crimineel vermogen te verplaatsen via geldezels. Een van de manieren is bijvoorbeeld dat het geld snel wordt doorgestort van een geldezelrekening naar een andere geldezelrekening of naar een rekening in het buitenland. Daarnaast kan het ook worden omgezet naar cryptovaluta of naar tegoed op cadeaukaarten. Dit wordt gedaan zonder dat er een herleidbaar spoor ontstaat en zonder dat banken en autoriteiten hier lucht van krijgen. De gooier, die ook wel loader wordt genoemd, is verantwoordelijk voor het verder verspreiden van het geld van de ene rekening naar de andere en loadt als het ware crimineel vermogen op geprepareerde rekeningen of cryptowallets (zie hoofdstuk 2.5 over het geldezelnetwerk).

Een andere manier is dat het geld meteen cash wordt uitgehaald bij een geldautomaat door de geldezel zelf of soms door iemand anders die deze rol toebedeeld heeft gekregen. Deze facilitators, vaak cashers, nippers genoemd, krijgen de rol van uithaler. De nipper krijgt dan de pinpas en pincode van de geldezel. Het tijdsverloop tussen het overschrijven van geld naar de rekening van de geldezel en de daadwerkelijke opname bij een pinautomaat is kort om de detectie op de geldezelrekening te omzeilen.

Indicatoren:

1. Verdachte transacties

Barrières:

1. Verhoog de risico's -> breid toezicht uit: betere detectiesystemen, strenge identificatieplicht online banken

Fase 4: afronding

Tot slot beschrijft de afrondingfase de afsluiting van het criminele proces, inclusief het beëindigen van contact tussen dader en geldezel. Niet alle geldezels ontvangen een vergoeding voor het geldezelschap en lopen daarnaast zelf het risico om zelf opgelicht te worden en eigen geld van de rekening te verliezen. Bij de afronding wordt de geldezel vaak instructies gegeven over wat hij wel en niet mag zeggen. Daarnaast probeert de ronselaar in veel gevallen al het bewijs van contact te verwijderen. Het kan ook zijn dat de ronselaar gebruik heeft gemaakt van een chatapp zoals Telegram, waarbij privacy en encrypted messaging centraal staan, waardoor de ronselaar ook meer anoniem is en buiten het zicht van de opsporingsdiensten blijft (Roks & Monshouwer, 2020).

Indicatoren:

1. Onverklaarbaar vermogen
2. Grote cashbetalingen

Barrières:

1. Verminder de beloningen -> ontzeg voordelen: strafrechtelijke afdoening en terugbetaling aan het slachtoffer

4. Methoden

In dit hoofdstuk wordt de methode van het onderzoek beschreven. Allereerst zal de benadering van de onderzoeksopzet aangehaald worden, waarbij wordt toegelicht waarom er gekozen is voor kwalitatief onderzoek. Aansluitend wordt ingegaan op de selectie en werving van participanten en wordt hierbij een beschrijving en overzicht gegeven. Vervolgens wordt beschreven hoe het schema voor de interviews tot stand is gekomen. Tevens wordt ingegaan op de data-analyse van het onderzoek. Tot slot zal nog aandacht besteedt worden aan hoe in dit onderzoek kwaliteit is gewaarborgd en de ethische overwegingen binnen dit onderzoek.

4.1 Onderzoeksmethode

Om meer inzicht te krijgen in de ervaringen van verschillende organisaties met betrekking tot de definitie, aard en aanpak van geldezels, is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode. De focus ligt op het verkrijgen van diepgaand begrip van perspectieven, werkwijzen en samenwerkingsprocessen tussen verschillende RIEC-partners. Door de verschillende beleidsinzichten van partners te analyseren, wordt getracht de geldezelaanpak in kaart te brengen en om belemmeringen in samenwerking te identificeren. De centrale doelstelling is niet het vinden van algemene wetmatigheden, maar het verkennen van uiteenlopende beleidsvisies en praktijken rondom de geldezelpromotiek. De gehanteerde onderzoeksmethode sluit aan bij het interpretatieve onderzoeksparadigma, ook wel bekend als het constructivisme. Vanuit dit paradigma wordt de werkelijkheid beschouwd als een sociaal geconstrueerd fenomeen, gevormd door contextgebonden interacties en betekenisgeving (Hibberd, 2005). Hierbij is het uitgangspunt het beter leren begrijpen van de denk- en handelingswijzen van mensen. De kwalitatieve benadering sluit aan bij dit paradigma. Een kwalitatieve studie maakt het namelijk mogelijk om achter de percepties en ervaringen van participanten te komen (Hennink et al., 2020). Deze onderzoeksmethode sluit hierdoor aan bij het doel van dit onderzoek, waarbij gestreefd wordt naar een verdiept begrip van de geldezelpromotiek maar dan vanuit het perspectief van verschillende organisaties. Door deze verschillende ervaringen en perspectieven in kaart te brengen, kan het onderzoek waardevolle aanknopingspunten opleveren voor het verbeteren van de samenwerking tussen de betrokken organisaties in de aanpak van geldezels.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van semigestructureerde interviews met partners van het RIEC Noord-Nederland die een belangrijke rol spelen in de aanpak van de geldezelpromotiek. De RIEC-partners die hebben deelgenomen aan de interviews zijn Politie Noord-Nederland, gemeenten, het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst en het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen). De IND werd benaderd op basis van de veronderstelling dat deze organisatie mogelijk in aanraking komt

met signalen van criminele uitbuiting, waaronder de inzet van geldezels. Tijdens een verkennend telefonisch gesprek werd echter duidelijk dat de IND in de praktijk geen signalen ontvangt die specifiek betrekking hebben op de geldezelproblematiek. De organisatie richt zich voornamelijk op fenomenen zoals mensensmokkel en verblijfsfraude en minder op vormen van mensenhandel of criminele uitbuiting. Om die reden is deze organisatie niet meegenomen in de uiteindelijke dataverzameling.

De participant had de keuze om online of fysiek het interview af te nemen. De meeste interviews zijn fysiek afgenomen op de werklocatie van de participant of op de locatie van het RIEC Noord-Nederland. Er zijn twee interviews online gedaan via Teams. Er is gekozen om bij de partner politie Noord-Nederland twee participanten gezamenlijk deel te laten nemen aan het interview, in de vorm van een duo-interview. Een duo-interview is eveneens een veelgebruikte methode binnen kwalitatief onderzoek dat is gebaseerd op het interpretatieve paradigma (Hibberd, 2005). Deze methode biedt de mogelijkheid om niet alleen individuele zienswijzen te verzamelen, maar ook inzicht te krijgen in de dynamiek en afstemming tussen twee participanten binnen dezelfde organisatie. Een duo-interview kan leiden tot een rijker en genuanceerd beeld. In dit onderzoek was het duo-interview ook passend, omdat tijdens de interviews vooral naar de zienswijzen en het beleid van de organisatie werd gevraagd. Ondanks dat het om een beperkte vorm van duo-interviewdata ging, droeg deze methode wel bij aan een diepgaander begrip van de perspectieven van deze partners binnen de integrale aanpak. Voor zowel de individuele interviews als het duo-interview is hetzelfde interviewschema gebruikt.

Alle interviews werden met toestemming van de participanten opgenomen, woordelijk getranscribeerd en gespeudonimiseerd. De audio-opnamen werden opgeslagen in een beveiligde digitale onderzoeksomgeving van de Rijksuniversiteit Groningen en na afronding van het onderzoek verwijderd.

4.2 Participantenselectie en werving

In dit onderzoek zijn via het RIEC Noord-Nederland verschillende partners benaderd voor een interview, geselecteerd op basis van hun inhoudelijke betrokkenheid bij de aanpak van de geldezelproblematiek. De selectie vond plaats door middel van een doelgerichte steekproef, waarbij bewust personen zijn gekozen die vanuit hun functie relevante kennis en ervaring hebben met beleid, preventie of handhaving binnen (online) criminaliteit en meer specifiek geldezels (Hennink et al., 2020). De participanten zijn werkzaam bij organisaties zoals de politie, gemeenten, het Openbaar Ministerie, de Belastingdienst en het UWV (zie Tabel 2).

De steekproef kwam mede tot stand via bestaande contacten van het RIEC, waarvan de gegevens door de begeleider zijn verstrekt. De participanten zijn per e-mail uitgenodigd voor een interview, met het verzoek of zij telefonisch benaderd mochten worden voor een toelichting op het doel van het onderzoek. Tijdens dit gesprek zijn zij geïnformeerd over de aard van het interview, waaronder opname van het

gesprek en de wijze van pseudonimisering. Ook ontvingen zij een schriftelijke informatiebrief en toestemmingsverklaring (Bijlage I Geïnformeerde toestemming), evenals een voorbereidend document met thema's en voorbeeldvragen. Dit diende ter oriëntatie, maar voorbereiding was niet noodzakelijk, aangezien het interview bij voorkeur op een spontane en open wijze werd gevoerd, met ruimte voor eigen inbreng en interpretatie. Voor aanvang van het interview hebben alle participanten ingestemd met de voorwaarden en de geïnformeerde toestemmingsverklaring ondertekend.

De populatie van participanten van de gemeenten bestond uit beleidsmedewerkers openbare orde en veiligheid van de gemeenten Assen, Leeuwarden, Groningen en Midden-Groningen. Bij aanvang van het onderzoek was reeds bekend dat de gemeenten Groningen en Leeuwarden zich actief bezighouden met het thema geldezels. Om die reden zijn de verantwoordelijke beleidsmedewerkers van deze gemeenten gericht benaderd. Van de gemeente Leeuwarden was reeds bekend dat er een specifieke aanpak is met betrekking tot geldezels. De gemeente Leeuwarden geldt namelijk als pilotgemeente binnen de Leidraad Aanpak Geldezels van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) en vervult daarmee een voorbeeldfunctie in de ontwikkeling en toepassing van lokale interventiestrategieën. De gemeente Groningen beschikt op dit moment nog niet over een uitgewerkte of structurele aanpak, maar onderneemt wel initiatieven rondom de geldezelproblematiek. Zo zijn zij ook aangesloten geweest bij de geldezelwasstraat. Voor de gemeenten Assen en Midden-Groningen zijn eveneens participanten geselecteerd die vanuit hun functie bekend zijn met het onderwerp online criminaliteit, hoewel vooraf niet vaststond of daar een gerichte geldezelaanpak werd gevoerd.

Naast individuele interviews is er ook een gesprek gevoerd in de vorm van een duo-interview. Het duo-interview vond plaats met twee medewerkers van Politie Noord-Nederland, beiden werkzaam bij de Dienst Regionale Intelligence Organisatie (DRIO). Beide medewerkers, een cyberspecialist en een analist, zijn direct betrokken bij de analyse van de geldezelproblematiek in Leeuwarden. Zij hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de analyses op dit thema binnen de regio en beschikken daarmee over kennis van de aard, schaal en verschijningsvormen van geldezels in Leeuwarden.

Tot slot zijn er interviews afgenomen met een medewerker van het UWV en een medewerker van de Belastingdienst. Hoewel deze organisaties geen primaire rol spelen in de opsporing of vervolging van geldezels, kunnen zij respectievelijk vanuit een sociaal-maatschappelijk en financieel toezichhoudend perspectief een waardevolle bijdrage leveren aan de bredere, integrale aanpak van de problematiek.

Daarnaast is als afsluiting van de dataverzameling een verdiepend interview gehouden met een beleidsadviseur van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Het CCV heeft de landelijke Leidraad Aanpak Geldezels opgesteld, gericht op gemeenten, en vervult daarmee een vergelijkbare rol als het RIEC. Dit interview droeg bij aan het beleidsmatige perspectief van deze scriptie en bood inzicht in de rol van het CCV bij de ontwikkeling en implementatie van de Leidraad Aanpak

Geldezels. Het interview was niet primair gericht op het beantwoorden van de onderzoeksvragen, maar diende dus om bredere beleidsmatige inzichten te verkrijgen. Tijdens het interview werd onder meer besproken waarom de leidraad zich specifiek richt op gemeenten en in hoeverre andere relevante ketenpartners worden meegenomen in de aanpak. Verder werd er gevraagd naar de factoren die het succes van de aanpak in verschillende gemeenten beïnvloeden. Hierbij lag de focus op het identificeren van randvoorwaarden en beleidsmatige succesfactoren die bijdragen aan een effectieve en integrale lokale aanpak van de geldezelpromblematiek. De verkregen inzichten vanuit het CCV-interview versterken daarmee de beleidsmatige onderbouwing van dit onderzoek en bieden aanknopingspunten om de integrale samenwerking tussen verschillende partijen te verbeteren. In Bijlage III staat het interviewschema dat is gebruikt voor deze partner en een korte uitwerking van opvallende citaten.

Tabel 2: Overzicht interviews participanten

Participant	Partner	Functie	Werkplaats
Participant 1	Gemeente	Beleidsmedewerker	Leeuwarden
Participant 2	Gemeente	Beleidsmedewerker	Midden Groningen
Participant 3 en participant 4	Politie	Operationeel specialist cyber en analist	Noord-Nederland
Participant 5	UWV	Liaison Manager	Noord-Nederland
Participant 6	Belastingdienst	Projectleider	Noord-Nederland
Participant 7	Gemeente	Beleidsmedewerker	Groningen
Participant 8	Openbaar Ministerie	Beleidsmedewerker	Noord-Nederland
Participant 9	Politie districtsrecherche	Operationeel specialist	Provincie Groningen
Participant 10	Gemeente	Beleidsmedewerker	Assen
Participant 11*	CCV	Beleidsadviseur	Nederland

* Aanvullend en afwijkend interview niet primair gericht op de beantwoording van de onderzoeksvraag

4.3 Operationalisatie interviewschema

Voorafgaand aan de semigestructureerde interviews en het duo-interview is een interviewschema opgesteld (zie Bijlage II: Interviewschema RIEC-partners). Het gebruik van een interviewschema bood de mogelijkheid om systematisch de voor dit onderzoek relevante thema's te behandelen, terwijl het semigestructureerde karakter van het onderzoek ruimte bood om van de volgorde of formulering van vragen af te wijken wanneer de context daarom vroeg (Hennink et al., 2020).

Het interviewinstrument bestond uit een reeks open vragen, aangevuld met zogenoemde topical probes, wat een soort verdiepende aanwijzingen zijn voor de interviewer om bepaalde onderwerpen verder te exploreren (Hennink et al., 2020). Deze probes waren grotendeels afgeleid van het theoretisch kader en de centrale begrippen uit de literatuur en hadden daarnaast als doel om relevante begrippen concreet te maken voor de participant zonder het gesprek te sturen (Hennink et al., 2020). De kernvragen waren geordend rond vier centrale thema's: de aard en definitie van geldezels, rekrutering en zicht op werkwijzen, het preventie- en interventiebeleid van de organisatie, en de samenwerking en integrale aanpak van de geldezelproblematiek.

Voorafgaand aan de interviews is het interviewschema besproken en inhoudelijk afgestemd met de begeleider van dit onderzoek. Op basis van dit overleg is gekozen voor één algemeen interviewschema, toepasbaar voor alle deelnemende organisaties. Om tegelijkertijd recht te doen aan de specifieke taken en perspectieven van verschillende partners (bijvoorbeeld gemeenten of de Belastingdienst), zijn enkele partner-specifieke vragen toegevoegd (zie Tabel 3). Op deze manier bleef het interviewschema inhoudelijk consistent, terwijl maatwerk mogelijk was. Zo is er bijvoorbeeld voor gekozen om de Belastingdienst geen vragen te stellen over de rekrutering van geldezels en zicht op werkwijzen. Dit thema is overgeslagen bij deze partner, omdat dit voor deze partner niet relevant is. De Belastingdienst kijkt naar fiscale zaken en heeft op dat gebied veel inzicht. Zij spelen pas een rol in de latere fases van het crime script (zie figuur 5). Daarnaast is het schema een keer getest en doorgenomen met een medewerker van de gemeente en het RIEC, die in haar functie als aanjager en ondersteuner op het thema online criminaliteit intensief samenwerkt met gemeenten. Op basis van deze toetsing zijn enkele vragen verwijderd of samengevoegd, omdat het interview uit te veel vragen bestond of omdat vragen op elkaar leken. Ook zijn er aanvullende probes opgenomen.

De interviews begonnen met een korte introductie, waarin ik mezelf voorstelde, het doel van het onderzoek toelichtte, en de ethische uitgangspunten werden besproken. Daarnaast werden participanten geïnformeerd over de verwachte duur van het interview. Participanten werden expliciet gevraagd om toestemming voor audio-opname en geïnformeerd over hoe informatie werd gepseudonimiseerd en vertrouwelijkheid. Alle participanten hebben hiervoor schriftelijk toestemming gegeven (zie Bijlage I Geïnformeerde Toestemming). De reden voor het opnemen van de gesprekken was om deze na afloop volledig te transcriberen, zodat de verkregen data systematisch konden worden geanalyseerd. Dit is ook nogmaals aangegeven bij de participanten.

Het interviewschema startte telkens met enkele achtergrondvragen over de functie en betrokkenheid van de participant. Vervolgens werden vragen gesteld over de wijze waarop de organisatie het begrip 'geldezel' definieert en of de organisatie verschillende typen geldezels onderscheidt. Daarna werden vragen gesteld over rekrutering van geldezels en de zichtbaarheid van deze praktijken binnen de

organisatie. Ook kwamen in het interview vragen aan bod over het preventie- en interventiebeleid van de organisatie, gevolgd door vragen over samenwerking en de integrale aanpak. Tot slot werden afsluitende vragen gesteld, waaronder suggesties van de participant voor verbetering van de huidige aanpak van geldezels. De participant werd gevraagd wat hij of zij van het interview heeft ervaren en er werd nog ruimte geboden voor andere aanvullingen die relevant kunnen zijn voor het onderzoek. Deze vragen hadden als doel om het interview niet tot een abrupt einde te laten komen (Hennink et al., 2020). Het interview werd afgesloten en de participant werd bedankt voor zijn of haar tijd en het leveren van een bijdrage aan het onderzoek. Hierbij is de participant geïnformeerd over het vervolg van het onderzoek.

De duur van de interviews varieerde per participant. De gesprekken duurden tussen de 32 en 57 minuten, met een gemiddelde van ongeveer 41 minuten. In Tabel 4 wordt een overzicht weergegeven van de duur van elk interview, inclusief de functie van de participant en de dataverzamelmethode.

Tabel 3: Overzicht algemeen interviewschema en partner-specifieke vragen

	Gemeenten	Politie	Openbaar Ministerie	Belastingdienst	UWV
Achtergrond en betrokkenheid	X	X	X	x	X
Aard en definitie	X	X	X	X	X
Rekrutering en zicht op werkwijzen	X Partner-specifieke vraag (6)	X	X		X Partner-specifieke vraag (6)
Preventie- en interventiebeleid	X	X Partner-specifieke vraag (8)	X	X Partner-specifieke vraag (8)	X
Samenwerking en integrale aanpak	X	X	X	X	X
Afsluitende vragen	X	X	X	X	X

Tabel 4: Overzicht dataverzamelmethode en duur interview

Participant	Partner	Dataverzamelmethode	Duur in minuten
Participant 1	Gemeente	Semigestructureerd interview	37
Participant 2	Gemeente	Semigestructureerd interview	34
Participant 3 En participant 4	Politie Intel-afdeling	Semigestructureerd duo-interview	53
Participant 5	UWV	Semigestructureerd interview	36
Participant 6	Belastingdienst	Semigestructureerd interview	57
Participant 7	Gemeente	Semigestructureerd interview	32
Participant 8	Openbaar Ministerie	Semigestructureerd interview	42
Participant 9	Politie Districtsrecherche	Semigestructureerd interview	39
Participant 10	Gemeente	Semigestructureerd interview	38

4.4 Data-analyse

De verzamelde data uit de interviews zijn geanalyseerd aan de hand van thematische analyse, waarbij de codeboekbenadering is toegepast (Braun & Clarke, 2006; 2023). De codeboekbenadering is een specifieke vorm van thematische analyse waarbij de onderzoeker werkt met een vooraf opgesteld of vroeg in het analyseproces ontwikkeld codeboek. In dit codeboek staan centrale thema's en bijbehorende codes die richtinggevend zijn voor de analyse. Deze codes zijn niet statisch, ze kunnen tijdens het analyseproces worden aangepast, aangescherpt of uitgebreid op basis van wat er in de data naar voren komt. Het codeboek fungeert dus als een leidraad die houvast biedt, maar laat wel ruimte voor nieuwe inzichten (Braun & Clarke, 2023). In tegenstelling tot een volledig open, inductieve vorm van thematische analyse, vertrekt de codeboekbenadering deels vanuit bestaande kennis, literatuur of theoretische kaders. Hierbij wordt erkend dat de onderzoeker een actieve rol speelt in het interpreteren en structureren van de data en wordt een bepaalde mate van subjectiviteit en reflexiviteit geaccepteerd (Braun & Clarke, 2023). Deze benadering valt onder het kritisch realisme, een uitgangspunt waarbij wordt gesteld dat een externe werkelijkheid bestaat, maar onze kennis daarvan wordt altijd gefilterd door perceptie, taal en interpretatie (Fletcher, 2017). De codes die aan de transcripten zijn toegekend, zijn dus geen objectieve representaties van de werkelijkheid, maar interpretatieve labels die relevant zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag (Byrne, 2022).

Het coderen werd in dit onderzoek opgevat als een iteratief proces, waarbij zowel deductieve als inductieve elementen zijn gecombineerd. Zo zijn een aantal thema's voortgekomen uit bestaande literatuur over geldezels, online criminaliteit of over een integrale aanpak. Dit was voorafgaand aan de

dataverzameling. Andere thema's zijn ontstaan tijdens het analyseproces, vanuit opvallende patronen en inzichten uit de empirische data. De codeboekbenadering biedt hierbij een flexibele en gestructureerde benadering, waarin thema's gedurende het onderzoeksproces kunnen worden aangepast, aangescherpt of samengevoegd op basis van wat er in de data naar voren komt (Braun & Clarke, 2023). Thema's verwijzen in deze context naar overkoepelende onderwerpen die meerdere codes bundelen en samenvatten, waardoor ze bijdragen aan een dieper begrip van de onderliggende patronen in de interviews (Braun & Clarke, 2023). De analyse van de interviews is uitgevoerd volgens de zes fasen van de thematische analyse van Braun & Clarke (2006).

Fase 1: bekend raken met de data

De eerste stap is het bekend raken met de data. Allereerst is dit gedaan door het transcriberen van de interviews. Alle interviews zijn woordelijk uitgewerkt en gepseudonimiseerd om de privacy van de participanten te waarborgen. Vervolgens zijn de transcripten zorgvuldig doorgenomen om een goed begrip van de inhoud te krijgen. Hierbij zijn de eerste indrukken en opvallende elementen genoteerd.

Fase 2: coderen van de data

De tweede fase bestaat uit de daadwerkelijke codering van de data, waarvoor het programma ATLAS.ti (versie 25.0.1.32924) is gebruikt. Fragmenten uit de interviews zijn gecodeerd met behulp van labels die thematisch verband houden met de deelvragen. Hierbij is voorafgaand aan de analyse eerst een initieel codeboek opgesteld, op basis van de bestaande literatuur, zoals de codeboekbenadering beschrijft (Braun & Clarke, 2023). Hierin stonden een aantal onderwerpen en subonderwerpen, dit waren uiteindelijk 45 codes (Bijlage IV initieel codeboek). Deze werd als startpunt gebruikt. Extra inductieve codes werden toegevoegd als bepaalde patronen werden opgemerkt. Er is op deze manier ruimte gebleven voor onverwachte inzichten die niet vooraf waren geformuleerd. Er is bewust gekozen voor een open en flexibele coderingswijze en tijdens dit proces is kritisch gekeken naar de kwaliteit van de codes. Codes die te algemeen of te breed waren, zijn waar nodig opgesplitst of herzien, zodat ze specifiek en duidelijker werden. Daarnaast is beoordeeld of de codes voldoende context bevatten om verbanden tussen verschillende delen van de data te kunnen leggen. (Byrne, 2022). Codes die geen betekenisvolle bijdrage leverden aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn verwijderd. Zo waren er na de eerste coderingsronde 140 codes, dit is uiteindelijk teruggebracht naar 84 codes.

Fase 3: genereren van voorlopige overkoepelende thema's

De derde fase bestaat uit het genereren van thema's. Na de initiële codering zijn codes geclusterd tot voorlopige thema's. Het merendeel van deze thema's is deductief tot stand gekomen, gebaseerd op

bestaande literatuur en de deelvragen van het onderzoek. Daarnaast is er een thema inductief ontstaan aan de hand van opvallende inzichten die tijdens de analyse naar voren kwamen. Tijdens deze fase van de analyse zijn alle codes onder deze thema's geplaatst. Het initiële codeboek bestond uit onderwerpen en subonderwerpen. Er is gekozen om uitsluitend met hoofdthema's te werken en geen verdere onderverdeling in subthema's te maken. De keuze is gemaakt om de resultaten overzichtelijk te houden. Op deze manier blijft ook de nadruk liggen op de samenhang en de onderlinge relaties tussen de thema's in plaats van interne indelingen. De thema's representeren brede patronen van betekenis die uit de data naar voren kwamen. Er is hierbij een vernieuwd codeboek opgesteld.

Fase 4: reviseren van thema's en codes

Fase vier beslaat het beoordelen van de thema's. Hierbij zijn de transcripten doorgenomen om te kijken of de thema's inhoudelijke samenhang vertonen en of ze goed aansloten bij de data. Thema's zijn vervolgens hernoemd of aangescherpt, zodat ze beter de kern en betekenis van de onderliggende codes en ook de data weerspiegelen. De deductieve en inductieve thema's zijn zo geformuleerd dat ze inhoudelijk waren en ook goed aansloten bij de deelvragen om deze uiteindelijk te kunnen beantwoorden. In deze fase werd daarnaast vastgesteld welke thema's centraal zouden staan bij het presenteren van de resultaten en ter beantwoording van de onderzoeksvragen (zie Tabel 5, hoofdstuk 5).

Fase 5: opstellen van definitief codeboek

In de vijfde fase worden uiteindelijke thema's opgesteld. Op basis van de laatste herzieningen is een definitieve versie van het codeboek samengesteld. Zo zijn van de 84 codes een aantal samengevoegd of nog verwijderd en is dit in het definitieve codeboek gereduceerd tot 67 codes. Het definitieve codeboek (zie Bijlage V) bevat een overzicht van alle thema's en subthema's, met bijbehorende codes en voorbeeldfragmenten.

Fase 6: rapporteren van gevonden resultaten

De laatste fase omvat de resultaten van de analyse en deze worden in het volgende hoofdstuk gepresenteerd. Het resultatenhoofdstuk is gestructureerd rondom de vijf geïdentificeerde thema's, waarbij in de introductie van iedere paragraaf wordt aangegeven wat het thema inhoudt en welke deelvragen deze beantwoordt.

4.5 Wetenschappelijke nauwkeurigheid

Bij kwalitatief onderzoek is de zorgvuldigheid waarmee gegevens worden verzameld, geanalyseerd en geïnterpreteerd belangrijk voor de kwaliteit van de resultaten. Het begrip *trustworthiness*, zoals

beschreven door Lincoln en Guba (1986), vormt hierbij een belangrijk kader voor het waarborgen van die kwaliteit. Dit concept bestaat uit vier centrale elementen: geloofwaardigheid, overdraagbaarheid, afhankelijkheid en overtuigingskracht. Door aandacht te besteden aan elk van deze elementen kan de kwaliteit en de controleerbaarheid van het onderzoek worden versterkt (Lincoln & Guba, 1986; Shenton, 2004).

Geloofwaardigheid (credibility) verwijst naar de mate waarin de onderzoeksresultaten een juiste weergave vormen van de ervaringen en perspectieven van de participanten. In dit onderzoek is de geloofwaardigheid verhoogd door het uitvoeren van diepte-interviews op basis van zorgvuldig opgestelde interviewrichtlijnen (Hennink et al., 2020). De gekozen onderzoeksmethode en interviewvragen zijn vooraf inhoudelijk afgestemd met de begeleider en vervolgens getoetst bij een professional die nauw samenwerkt met verschillende organisaties rond online criminaliteit. Deze collegiale toetsing, ook wel peer debriefing genoemd, versterkt de geloofwaardigheid van kwalitatief onderzoek (Lincoln & Guba, 1985, p. 308). Door onderzoekskeuzes en interpretaties te bespreken met betrokkenen die niet direct deel uitmaken van de dataverzameling, werden mogelijke blinde vlekken sneller zichtbaar en werden de interviewvragen inhoudelijk en methodologisch getoetst. Participanten zijn daarnaast geïnformeerd over de betrouwbaarheid van hun deelname. De antwoorden van participanten zijn gepseudonimiseerd, wat heeft bijgedragen aan een open gesprek en daarmee aan de kwaliteit van de verzamelde data (Shenton, 2004).

Het tweede element, overdraagbaarheid (transferability), betreft de mogelijkheid om de resultaten te vertalen naar andere contexten of situaties (Lincoln & Guba, 1986; Shenton, 2004). Kwalitatief onderzoek is sterk contextgebonden. Om deze reden ligt de nadruk niet op generaliseerbaarheid, maar op het bieden van een rijke en gedetailleerde beschrijving van de onderzoekssetting (Geertz, 1973). Daarom is in dit onderzoek in het methodenhoofdstuk uitvoerig gerapporteerd over de selectiecriteria van participanten, de periode van dataverzameling, de totstandkoming van het interviewschema en de methodologische keuzes. Deze transparantie draagt bij aan het vergroten van de overdraagbaarheid (Shenton, 2004). Deze *thick description* stelt lezers in staat zelf te beoordelen in hoeverre de bevindingen relevant zijn voor andere contexten waarbij de geldezelpromatiek ook een rol speelt (Geertz, 1973).

Afhankelijkheid (dependability) heeft betrekking op de mate waarin het onderzoek reproduceerbaar is onder vergelijkbare omstandigheden (Lincoln & Guba, 1986; Shenton, 2004). Het heeft betrekking op de mate waarin het onderzoeksproces transparant en systematisch is vastgelegd, zodat andere onderzoekers de gemaakte keuzes kunnen volgen, beoordelen en begrijpen (Lincoln & Guba, 1986; Shenton, 2004). Bij kwalitatief onderzoek gaat het hierbij niet om herhaalbaarheid, omdat de data contextafhankelijk zijn, maar om het inzichtelijk maken van de dataverzameling, codering en analysemethoden. In dit onderzoek is de afhankelijkheid versterkt door alle stappen zorgvuldig te

documenteren en de thematische analyse volgens de gestructureerde zes fasen van Braun en Clarke (2006) toe te passen. Deze aanpak maakt het analytische proces traceerbaar en controleerbaar. Bovendien wordt in het discussiehoofdstuk aandacht besteed aan reflexiviteit, waarbij ik als onderzoeker reflecteer op het verloop en de gemaakte keuzes binnen het onderzoek, wat bijdraagt aan de onderbouwing van de afhankelijkheid.

Tot slot richt overtuigingskracht (confirmability) zich op het beperken van de invloed van de onderzoeker op de uitkomsten van het onderzoek (Lincoln & Guba, 1986; Shenton, 2004). In kwalitatief onderzoek kan volledige objectiviteit niet worden gegarandeerd, omdat de onderzoeker keuzes maakt tijdens het interviewen en coderen, die de interpretatie van de data kunnen beïnvloeden (Shenton, 2004). Het is daarom essentieel dat de meningen, ideeën en ervaringen van de participanten centraal blijven staan en niet worden overschaduwed door de interpretaties van de onderzoeker zelf. Door bewust en reflexief te handelen kan vertekening worden geminimaliseerd (Shenton, 2004). In dit onderzoek is hieraan aandacht besteed door tijdens de interviews een open en neutrale houding aan te nemen. Daarnaast is triangulatie toegepast om de overtuigingskracht van de bevindingen te versterken. Dit is gedaan door verschillende databronnen en perspectieven te combineren (Shenton, 2004). Zo zijn interviews afgenomen met diverse organisaties die betrokken zijn bij de aanpak van geldezels, waaronder gemeenten, politie (verschillende afdelingen), het Openbaar Ministerie, de Belastingdienst en het UWV. Door deze brede samenstelling konden uiteenlopende invalshoeken worden vergeleken en konden patronen of verschillen tussen organisaties worden geïdentificeerd. Dit versterkt de betrouwbaarheid van de conclusies, omdat bevindingen niet berusten op één perspectief, maar zijn onderbouwd door een breed spectrum aan opvattingen en ervaringen. Bovendien is ter aanvulling een verdiepend interview gehouden met een vertegenwoordiger van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Dit bood een beleidsmatig perspectief op de aanpak van geldezels en hielp om de onderzoeksresultaten in een bredere context te plaatsen. Het combineren van deze verschillende databronnen, organisaties en perspectieven is een vorm van *triangulation via data sources* (Shenton, 2004). In het discussiehoofdstuk wordt uitgebreider ingegaan op de reflexiviteit. Hier wordt aandacht besteed aan de positie van mijzelf als onderzoeker en de mogelijke invloed hiervan op de interpretatie van de data (Hennink et al., 2020).

4.6 Ethiek

Gezien in dit kwalitatieve onderzoek eigen data wordt verzameld middels semigestructureerde interviews, is het van belang om zorgvuldig om te gaan met ethische overwegingen en wetenschappelijke integriteit. In dit onderzoek wordt in lijn met Hennink et al. (2020) uitgegaan van de drie ethische fasen, namelijk de ontwerpfase, de dataverzamelingfase en de analysefase, zoals is weergegeven in Figuur 6. In elke fase van

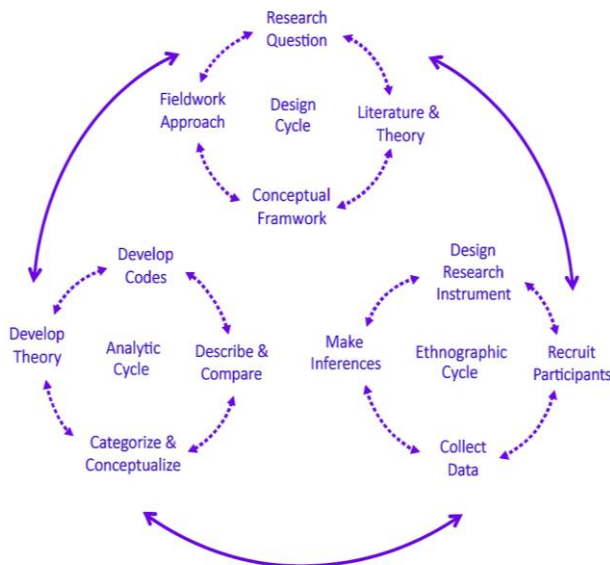
de cyclus wordt aandacht besteed aan het beschermen van de belangen en het welzijn van de participanten, evenals aan een zorgvuldige omgang met de verzamelde data (Hennink et al., 2020).

In de ontwerpfase wordt stilgestaan bij de mogelijke impact van het onderzoek op de participanten en ook op de maatschappelijke en wetenschappelijke waarde van het onderzoek (Hennink et al., 2020). Participanten moeten namelijk voordeel ervaren van het onderzoek. Deelname moet niet alleen van waarde zijn voor mij als onderzoeker, maar ook betekenisvol zijn voor de participant zelf (Hennink et al., 2020). De semigestructureerde interviews zijn gericht op het verkrijgen van inzicht in hoe verschillende betrokken organisaties de geldezelproblematiek definiëren en aanpakken en op welke punten samenwerking tussen deze organisaties eventueel nog stagneert. Het onderzoek beoogt daarmee bij te dragen aan een beter begrip van de samenwerking en aan aanbevelingen voor een effectievere, integrale aanpak van geldezels. Door inzichten te verzamelen, kan dit onderzoek dus bijdragen aan het verbeteren van interventiestrategieën en beleidsvorming. Het is daarnaast een onafhankelijk onderzoek, alle betrokken partners worden hierbij onafhankelijk bekeken. Voor de deelnemende partners biedt het onderzoek tevens ruimte voor reflectie op hun eigen praktijk en op de samenwerking met andere ketenpartners. Dit maakt deelname niet alleen relevant voor de wetenschap, maar mogelijk ook waardevol voor de betrokken organisaties zelf (Hennink et al., 2020).

Tijdens de dataverzamelingsfase worden participanten geworven. Hierbij zijn participanten vooraf benaderd via de mail met een verzoek om deel te nemen aan het interview. Hierin zijn de mogelijke participanten geïnformeerd over de context en het doel van het onderzoek en daarnaast de manier waarop de verzamelde informatie wordt gebruikt. Ook stel ik me voor als masterstudent Sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en vertel ik de participanten dat ik dit onderzoek uitvoer in opdracht van het RIEC Noord-Nederland. Hierbij is deelname aan dit onderzoek volledig vrijwillig en wordt er na instemming voorafgaand aan elk interview geïnformeerde toestemming gevraagd (zie Bijlage I). Dit gebeurt via een schriftelijk toestemmingsformulier, waarin het doel van het onderzoek, het gebruik van audio-opnamen, gebruik van gepseudonimiseerde citaten, de wijze van gegevensverwerking en de anonimiteit van de participanten nogmaals duidelijk worden toegelicht. Op deze manier kunnen participanten een weloverwogen keuze maken of ze willen deelnemen aan het onderzoek (Hennink et al., 2020). Daarnaast wordt benadrukt dat participanten op elk moment mogen besluiten hun deelname te beëindigen, zonder dat daar gevolgen aan verbonden zijn. Hierbij wordt na afname van het interview ook aangegeven dat participanten mogen afzien van gebruik van het interview als data voor het onderzoek en dat verdere opmerkingen of aanvullingen altijd nog aangegeven kunnen worden (Hennink et al., 2020). Er wordt rekening gehouden met de duur en de inhoud van het interview. Tevens wordt tijdens de gesprekken een respectvolle houding aangenomen, oordelen worden vermeden en er wordt ruimte

geboden voor het aangeven van grenzen. De interviews worden, uitsluitend met toestemming, opgenomen om te transcriberen,

Ten slotte wordt in de analysefase van het onderzoek toegezien op een vertrouwelijke omgang met de data. Alle interviewtranscripten worden gepseudonimiseerd, persoonlijke informatie zoals namen, functies of andere herleidbare gegevens worden niet vermeld indien dit de herleidbaarheid vergroot. Alleen de partij waar toe de participant behoort, zal kenbaar worden gemaakt, maar niet de specifieke afdelingen van de participanten. Om de privacy van de participanten verder te waarborgen, worden de audio-opnamen direct na het uitwerken van de transcripten verwijderd. De gepseudonimiseerde data wordt veilig opgeslagen in een beveiligde digitale omgeving van de Rijksuniversiteit Groningen. Deze zijn uitsluitend toegankelijk voor mijzelf als onderzoeker en de begeleider van het onderzoek. Deze data wordt niet gedeeld met derden en na de afronding van het onderzoek zal deze volledig verwijderd worden van de beveiligde schijf (Hennink et al., 2020). Naast het beschermen van privacy en data wordt tijdens deze analysefase ook aandacht besteed aan wetenschappelijke integriteit. Het coderen en interpreteren van de data gebeurt nauwgezet en transparant. Er wordt hierbij gestreefd naar een eerlijke weergave van de perspectieven en ervaringen van alle participanten. De eigen rol van mij als onderzoeker wordt kritisch meegenomen in de reflectie (Hennink et al., 2020). Tot slot worden participanten die daar de behoefte aan hebben de mogelijkheid geboden om de onderzoeksresultaten te ontvangen. Dit biedt hen niet alleen inzicht in de uitkomsten van het onderzoek, maar stelt hen ook in staat de bevindingen toe te passen. Op deze manier wordt ook in de analysefase gestreefd naar voordeel voor de participanten aan het onderzoek, maar ook naar maatschappelijke relevantie van het onderzoek (Hennink et al., 2020).

Figuur 7: Cyclus kwalitatief onderzoek (Hennink et al., 2020)

5. Resultaten

De centrale onderzoeksvraag is: *Wat verstaan verschillende betrokken overheidsorganisaties onder de aard, definitie en rekruteringsmethoden van geldezels en hoe beïnvloeden deze opvattingen hun preventie- en interventiebeleid binnen een integrale aanpak van de geldezelpromatiek?*

De presentatie van de resultaten volgt de vijf thema's die naar voren zijn gekomen uit de interviews met verschillende partners: (1) Conceptuele duidelijkheid en perceptie van geldezels, (2) Werving en beïnvloeding van doelgroepen, (3) Beleid en interventiestrategieën van partners, (4) Ervaringen met monitoring en kennisdeling en (5) Integrale samenwerking en rollen van partners. Bij de bespreking van de resultaten per thema worden de overeenkomsten en verschillen tussen de participanten belicht. Tabel 5 toont een kort overzicht met een omschrijving van de vijf gevonden thema's. Daarnaast is in deze tabel de samenhang tussen de vijf thema's omschreven op basis van wat uit de resultaten naar voren is gekomen. Tabel 6 toont aan hoe vaak elk thema binnen de interviews is genoemd en hoeveel codes per thema zijn gebruikt. Deze frequenties geven een indruk van de nadruk en inhoudelijke focus van de gesprekken, zonder dat minder vaak besproken thema's automatisch als minder belangrijk worden beschouwd.

Tabel 5: Thematisch overzicht en samenhang tussen thema's

Thema	Omschrijving	Verband met andere thema's
(1) Conceptuele duidelijkheid en perceptie geldezels	Inzicht in hoe organisaties geldezels definiëren en kijken naar de aard van het fenomeen, en de mate van consensus over de definitie, aard en aanpak van geldezels.	Vormt de basis voor thema 2, 3, maar ook thema 5, verschillende percepties belemmeren namelijk effectieve samenwerking (5).
(2) Werving en beïnvloeding van doelgroepen	Inzicht in rekruteringsstrategieën, beïnvloedingsmechanismen en doelgroepen. Gaat over wat partners hun ervaringen zijn met deze methoden, waarbij jongeren of kwetsbaren worden geronseld en beïnvloed.	Sluit aan op thema 1, omdat percepties invloed hebben op hoe ronseling wordt herkend. Leidt tot beleidsreacties en interventies (3).
(3) Beleid en interventiestrategieën partners	Richt zich op hoe organisaties beleid ontwikkelen en interventies vormgeven (preventie, repressie, bewustwording), en hoe kennis over geldezels hun beleid beïnvloedt.	Hangt samen met inzichten uit thema 1 en 2. Wordt versterkt door monitoring thema 4 en samenwerking thema 5.
(4) Ervaringen met monitoring en kennisdeling partners	Inzicht in hoe organisaties gegevens verzamelen, interpreteren en gebruiken voor beleid en uitvoering, inclusief signalen en privacyaspecten. Daarnaast hoe informatie, data en signalen tussen partijen worden verzameld en gedeeld, en welke belemmeringen daarbij spelen.	Ondersteunt thema 3 en 5. Kennisdeling is cruciaal voor beleidsvorming (3) en samenwerking (5).
(5) Integrale samenwerking en rollen partners	Inzicht in de verschillende rollen, verantwoordelijkheden en samenwerkingsverbanden van organisaties bij de aanpak van geldezels, inclusief voorwaarden voor een effectieve samenwerking.	Verbindend thema dat voortbouwt op thema 1 tot en met 4. Samenwerking is afhankelijk van gedeelde begrippen (1), gezamenlijke probleeminzichten van de ronseling zelf (2), beleid (3) en informatiedeling (4).

Tabel 6: Overzicht inhoudelijke focus van gesprekken en aantal codes binnen thema

	Gemeente participant 1 Gr=66	Gemeente participant 2 Gr=61	Politie intel participant 3&4 Gr=53	Uwv participant 5 Gr=47	Belastingdienst participant 6 Gr=43	Gemeente participant 7 Gr=43	Openbaar ministerie participant 8 Gr=42	Politie districtsrecherche participant 9 Gr=49	Gemeente participant 10 Gr=49	Totaal
(1) Conceptuele duidelijkheid en perceptie geldezels Codes=9	8	7	8	3	13	4	12	13	14	82
(2) Werving en beïnvloeding van doelgroepen Codes=12	6	11	19	6	3	9	11	9	7	81
(3) Beleid en interventiestrategieën partners Codes=17	24	25	20	10	16	16	17	21	16	165
(4) Integrale samenwerking en rollen partners Codes=22	31	27	25	25	27	22	18	22	22	219
(5) Ervaringen monitoring en kennisdeling partners Codes=7	9	12	13	24	8	11	11	7	13	108
Totaal	78	82	85	68	67	62	69	72	72	655

5.1 Conceptuele duidelijkheid en perceptie van geldezels

Aan alle participanten is gevraagd in hoeverre zij bekend zijn met het begrip “geldezel” en hoe dit binnen hun organisatie wordt gedefinieerd en gepositioneerd. Ook is gevraagd of zij geldezels beschouwen als dader, slachtoffer of een combinatie daarvan, en hoe bewust of onbewust handelen hierin wordt meegenomen. Uit de interviews blijkt dat er verschillen, maar ook overlappings bestaan in definities, percepties en de positionering van het probleem. Er komen twee samenhangende beelden nadrukkelijk naar voren:

- 1) De meeste partners plaatsen de geldezelpromatiek binnen bredere criminele netwerken, vaak gericht op online criminaliteit. Zo zegt participant 3 van politie intel hierover:

“Het makkelijkste antwoord ook in deze is, als politie zijnde als je het hebt over de opsporing zoals intel, het verwerken van informatie. Is dat je als eerste uitkomt bij de geldezel. Ik zie het eigenlijk als, je wilt een boom gaan beklimmen. En dan begin je onderaan. Je kan niet halverwege beginnen Met andere woorden, je begint bij de geldezel, onderaan de hiërarchie, en dan probeer je boven in de hiërarchie uit te komen. Dat is uiteindelijk altijd je doel. [...] Dat is het meest toegankelijk.”

Zoals uit het citaat ook blijkt, vormen geldezels de onderste laag in de hiërarchie. Ondanks dat ze onderaan in de hiërarchie staan, zijn alle partners het erover eens dat het wel een cruciale actor is. Zonder deze tussenpersonen is het voor criminele organisaties namelijk veel moeilijker om hun activiteiten uit te voeren. Zo geeft participant 9 van de politiedistrictsrecherche aan:

“Maar wel een cruciale schakel, want die geldezel zorgt ervoor dat het geld natuurlijk ergens uit de muur getrokken kan worden.”

Participant 6 van de Belastingdienst zegt het volgende:

“Dus het is wel een condicio sine qua non eigenlijk. Je moet een geldezel, of liefst meerdere geldezels hebben, om jouw criminele activiteiten te kunnen voortzetten. En daarom is het wel belangrijk om een geldezel in beeld te krijgen. Het zou een opstapje kunnen zijn naar een groter netwerk.”

- 2) Daarnaast leggen een aantal participanten van de politie en het OM uit dat de positie van de geldezel praktisch nut heeft voor opsporing. Veel opsporingsdiensten starten hun onderzoek onderaan de boom, omdat informatie van of over geldezels kan leiden naar hoger geplaatste actoren. Participant 3 van politie intel vertelt hier het volgende over:

“In de basis is het meer een opstapje inderdaad die we gebruiken. Om uiteindelijk hoger in de organisatie terecht te komen. Het is niet dat onze focus per se op Geldezels ligt, omdat we denk ik meer het grotere probleem willen aanpakken. Om uiteindelijk automatisch daarmee te voorkomen dat Geldezels gebruikt worden. Maar goed, om bij die informatie te komen zijn die wel weer belangrijk.”

Met het “grotere probleem” worden vaak online fraudedelicten bedoeld waar geldezels worden ingezet. Participant van het Openbaar Ministerie 8 zegt hierover:

“Dus om die zaken te halen, kijken we naar online fraude. Nou, weet je, de gemiddelde slimme fraudeur, of de niet eens hele slimme fraudeur, die zorgt natuurlijk dat hij dat zo speelt, dat hij niet zelf rechtstreeks aan die fraude gerelateerd kan worden. Dus wat we heel veel zien in die gedigitaliseerde criminaliteitszaken stromen, waar we nu op intensiveren, is dat je uitkomt bij het laaghangend fruit, en dat is de geldezel over het algemeen”

In de praktijk blijkt het benutten van die ingang niet eenvoudig. De reden hiervoor is dat de bereidheid van geldezels om medewerking te verlenen wisselend is en opsporingsdiensten regelmatig de capaciteit missen voor diepgaande verhoren. Dat creëert een spanningsveld: geldezels zijn strategisch relevant als toegangspunt tot grotere netwerken, maar in de praktijk leidt onderzoek vaak vooral naar de geldezel zelf.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen bewust handelen, waarbij de geldezel actief deelneemt aan het criminele proces, en onbewust handelen, waarbij iemand bijvoorbeeld onder druk wordt gezet of onvoldoende inzicht heeft in de gevolgen van zijn of haar acties. Dit onderscheid tussen bewust en onbewust beïnvloedt ook de vraag of geldezels als dader of slachtoffer worden gezien. Participanten geven aan dat dit niet eenduidig is. Sommige partners zien geldezels primair als daders, omdat zij hun rekening bewust beschikbaar stellen voor criminele activiteiten, terwijl anderen juist de kwetsbaarheid en/of onwetendheid van de geldezel benadrukken en hen meer als slachtoffer positioneren. Participant 1 van de gemeente geeft dit dilemma als volgt weer:

“Ja, ik denk dat dat een beetje verschilt. Kijk, als jij kijkt naar bijvoorbeeld OM, die zou een Geldezel echt wel veel sneller zien dan als dader. En ik vind dat persoonlijk, ja, vind ik dat lastig. Want in principe doe je natuurlijk wel handelingen die natuurlijk strafbaar zijn. Dus in principe ben je gewoon een dader. Alleen ik vind het ook een lastige, omdat er gewoon ook wel verschillende redenen kunnen zijn waarom iemand die handelingen verricht. En daarin kun je wel stellen dat sommige mensen ook echt wel slachtoffer zijn. Dus soms zit je meer op het bewust handelingen doen of onbewust. Ja, ik denk dat je daar dan meer naar moet gaan kijken.”

In sommige gevallen wordt onbewust handelen door participanten gezien als verzachtende omstandigheid. Geldezels kunnen namelijk geheel onbewust en onwetend zijn over hun criminele bijdrage en worden onder valse voorwendselen geronseld (Bekkers et al., 2024; CCV, 2025a). In andere contexten ligt de nadruk juist op de strafbare handeling, namelijk het witwassen zelf, waarbij het niet uitmaakt of dit nou bewust of onbewust is gedaan. Dit blijkt ook uit het volgende citaat, wat is gezegd door participant 9 van de politie districtsrecherche:

“Ik kijk zelf niet naar de afdoening, die is natuurlijk voor het Openbaar Ministerie, maar er wordt rekening gehouden met de omstandigheden. Maar in principe, als je puur naar het strafrecht kijkt, maak je je schuldig aan witwassen. Want jouw bankrekening is gebruikt in de keten.”

Alle partners koppelen de geldezelproblematiek expliciet aan ondermijning, of impliciet door te benoemen dat geldezels zich in feite schuldig maken aan witwassen. De inzet van geldezels versterkt criminele structuren doordat geldstromen worden verplaatst en verborgen, waardoor de criminele netwerken in stand blijven. Hierdoor wordt niet alleen de financiële sector geraakt, maar ook de maatschappelijke weerbaarheid ondermijnd. Geldezels vormen zo een schakel die het voortbestaan van criminele infrastructuur faciliteert. In het voorgaande citaat werd al benoemd dat het gaat om witwassen,

een vorm van ondermijning. Het volgende citaat laat zien hoe dit bijdraagt aan het ontwrichten van de samenleving. Participant 10 van de gemeente stelt:

“Kijk, wij hebben natuurlijk ook, onze handhaver voor specifiek ondermijning, dat je misschien het gesprek aangaat, ja, wat iemands handelen nou precies teweeg kan brengen in de maatschappij, want eigenlijk is ondermijning het ontwrichten van de maatschappij...”

Dit thema laat zien dat we geldezels niet enkel moeten zien als individuele actor, maar dat ze ook bekeken moeten worden als onderdeel van een bredere criminele context waarin zij opereren. Ze spelen namelijk een grote rol in het in stand houden van criminele structuren binnen de online criminaliteit en het handelen van geldezels draagt direct bij aan ondermijning.

5.2 Werving en beïnvloeding van doelgroepen

Uit de interviews komt een duidelijk patroon naar voren in wie wordt geworven, waar dat gebeurt en hoe potentiële geldezels worden beïnvloed. Participanten noemen vooral (financieel) kwetsbare personen als risicogroep. Deze kwetsbaarheid komt vaak voort uit armoede, schulden of een lage risicoperceptie, met name bij jongeren. Hoewel jongeren en jongvolwassenen het vaakst worden genoemd als geldezels, geven participanten van politie intel en de gemeente aan dat de doelgroep in werkelijkheid veel breder en diverser is. Participant 1 van de gemeente zegt hierover:

“ik heb zelf ook weleens een keer op mijn Instagram zo'n reclame voorbij zien komen, dus ja, uiteindelijk kan het iedereen overkomen. En een kanttekening wat ik er nog wel bij wil zeggen is dat, we hebben het natuurlijk over jongeren, maar onze aanpak die richt zich op jongeren van 12 tot en met 27. Dus dat is wel een hele brede doelgroep, gewoon puur omdat bij ons wat naar voren is gekomen, is dat de jongeren die geronseld zouden worden ongeveer tussen 20 en 40 jaar zitten. Dus die leeftijdsgroep ligt wel iets hoger dan normaal.”

Participant 1 van de gemeente geeft aan dat hun preventieve aanpak zich richt op een brede leeftijdsgroep, omdat uit de analyses blijkt dat de daadwerkelijke groep die geronseld wordt ouder is dan vaak wordt gedacht. De leeftijd van geldezels ligt ongeveer tussen de 20 en 40 jaar. Preventieve interventies door bewustwording worden al ingezet vanaf 15 jaar en lopen in sommige programma's door tot 27 jaar. Ook participant 4 van politie intel bevestigt dat de meeste geldezels zich bevinden in de oudere leeftijdsgroep van 20 tot 30 jaar, maar benadrukt dat de groep divers blijft, met uitschieters naar zowel jongere als oudere leeftijden.

*“En er komen een aantal dingen naar voren die wel interessant zijn. Dat is eigenlijk dat één van de risicokenmerken. Dus waarom iemand doet wat hij doet. Vaak de oorzaak ligt in het hebben van schulden. Dus er zijn ook andere dingen genoemd hoor. Maar dit is gewoon degene die het meest genoemd wordt. En als we dan kijken naar de leeftijdsverdeling. Dan zitten de meeste daders in de leeftijdsgroep. Tussen de 20 en de 30. Maar wat *naam* net ook zei. Die andere leeftijden komen ook allemaal voor hoor. Maar dit is dan de grootste groep.” [..]. En we hebben ook gekeken naar. Doen ze een bepaalde opleiding. Of zitten ze in een bepaald beroep. En dan ziet toch wat de meerderheid eigenlijk van wat wij gelezen hebben, in de uitkering zit of geen baan heeft.”*

Dat de oorzaak vaak in schulden ligt, wordt ook gesteld door participant 6 van de Belastingdienst. Hij licht toe dat criminele organisaties geldezels meestal zorgvuldig selecteren:

“Ze worden meestal wel met zorg uitgekozen door criminele organisaties. Of ze hebben grote schulden. Of ze zijn sociaal zwakbegaafd. Of nou ja, noem maar op. Het zijn kwetsbaren op een manier. Op een manier, ja. Waardoor ze niet gauw bereid zullen zijn om over die kwetsbaarheid heen te stappen. En verklaringen te gaan afleggen. Dus ze zijn eigenlijk perfect geknipt en geschikt voor de rol als geldezel”

Deze observaties laten zien dat financiële en sociale kwetsbaarheid een terugkerend risicokenmerk is. De motieven verschillen echter per groep. Voor financieel kwetsbare volwassenen, zoals mensen met schulden, werkloosheid of verslavingsproblematiek, is de noodzaak van geld de belangrijkste drijfveer, waarbij de belofte van snel geld deelname aantrekkelijk maakt. Bovendien heeft deze groep vanwege hun kwetsbaarheid vaak minder te verliezen. Bij jongeren spelen daarentegen ook andere factoren een grotere rol, zoals vatbaarheid voor beïnvloeding, een beperkte risicoperceptie en groepsdruk. Hierbij worden bijvoorbeeld bestaande sociale netwerken of vriendschappen ingezet om iemand over te halen. Het geldezelschap wordt bovendien niet altijd als delict gezien, maar eerder als iets wat “iedereen doet”. Deze normalisatie zorgt ervoor dat jongeren eerder geneigd zijn mee te doen, juist omdat het gedrag als onschuldig wordt gepresenteerd. Participant 7 van de gemeente zegt hierover:

“Maar ik heb ook wel, als mensen denken dat het een vriendendienst bijvoorbeeld is, dan is het meer het sociale. Dat doe je toch wel even voor me. Dus dat aspect heb je ook, misschien met een soort groepsdruk of ja, misschien nog mensen met bijvoorbeeld een licht verstandelijke beperking, die wat makkelijker beïnvloedbaar zijn of die het idee hebben van: als ik dit doe dan hoor ik erbij.”

Jongeren zijn gevoelig voor de belofte van snel en gemakkelijk geld. Via sociale media worden zij voortdurend geconfronteerd met beelden van succes en status. Deze platforms stimuleren consumptiegedrag en creëren zo een beeld van een aantrekkelijke, materiële levensstijl die eenvoudig bereikbaar lijkt. Voor veel jongeren vormt dit een belangrijke drijfveer om mee te gaan in ronselpraktijken, vooral wanneer de financiële verleiding groot is en het gevoel van risico beperkt. Bij jongeren speelt het verlangen naar imago en status een grotere rol, waardoor dit soort verleidingen extra aantrekkelijk worden. Participant 6 van de Belastingdienst stelt:

“ik denk dat in het merendeel van de gevallen dat ook niet zal werken en dat ofwel de verleiding te groot is of dat er gewoon niet genoeg wordt nagedacht dat zie je vooral nog bij jongeren 15, 16, 17 jaar, en nou met name bij jongens die denken van 250 euro en ik hoef alleen maar even... en we gaan weer verder gewoon dat op de een of andere manier het beseft er nog niet is, dat dat niet werkt, niet kan, niet mag, schadelijk is voor jezelf.”

Uit de interviews komt naar voren dat er verschillende strategieën worden gebruikt om geldezels te werven, zowel online via sociale media als persoonlijke benadering op fysieke locaties. Participanten beschrijven dat fysieke ronsellocaties vaak plekken blijken te zijn waar kwetsbare groepen geconcentreerd aanwezig zijn en gemakkelijk te benaderen, zoals daklozencentra en zorginstellingen. Hier worden potentiële geldezels actief benaderd. Naast deze fysieke ronsellocaties speelt ook het online domein een belangrijke rol. Verschillende participanten geven aan dat sociale media een effectief middel vormen, omdat het wervers in staat stelt een groot bereik te hebben, terwijl via algoritmes advertentieberichten over “snel geld verdienen” automatisch bij jongeren terechtkomen. In sommige gevallen worden influencers ingezet of worden berichten geplaatst met een luxe levensstijl als lokmiddel, met foto's of verhalen van successen. Participant 8 van het Openbaar Ministerie vertelt hierover:

“Ze ronselen online natuurlijk gericht op een bepaalde doelgroep. Soms gebruiken ze daar zelfs, dat weet ik dan wel weer ook uit een strafzaak bijvoorbeeld, influencers voor, die ze ook onder valse voorwendselen, bijvoorbeeld laten vragen van hey, wie wil snel geld verdienen? Als je daarop reageert, benaderen ze je. Dus ze gaan wel voor gerichte doelgroepen, op gerichte platforms.”

Uit de interviews blijkt dat bij de rekrutering van geldezels er vrijwel altijd sprake is van misleiding, gecombineerd met de belofte van financiële opbrengst. Vaak worden jongeren op subtiele wijze in het

geldezelbchap betrokken, zonder dat zij zich realiseren dat ze betrokken raken bij criminele activiteiten. Participant 2 van de gemeente vertelde bijvoorbeeld:

“Het is natuurlijk dat heel veel gerekruteerd wordt, ook gewoon met vragen van wil je snel geld verdienen en hier heb je een tientje. Maar ook wel verhalen. Ik weet nog, een meisje uit VWO bijvoorbeeld is wel een slimme meid. Zeker geen kwetsbaar meisje die gewoon op een feestje en dat een vriend zei: mag ik wat geld naar jou laten overmaken? Dat is dan 100 euro en dan mag je een tientje houden. En die is dus ook een beetje zo ingerold. Dat is wel niet per se een heel groot bedrag.”

De interviews maken duidelijk dat deze beloftes functioneel worden ingezet als manipulatief instrument, een relatief geringe, direct zichtbare beloning of het vooruitzicht op snel geld werkt als lokmiddel. Ook benoemde participant 4 van politie intel dat het voorkomt dat de geldezel uiteindelijk niets overhoudt. Belangrijk is dat beïnvloeding vaak niet beperkt blijft tot misleiding. In een aantal gevallen is er bij werving sprake van dwang, geweld of criminele uitbuiting. Participanten beschrijven situaties waarin jongeren of andere kwetsbaren onder druk worden gezet of geïntimideerd om medewerking te verlenen. Zoals participant van het Openbaar Ministerie 8 het formuleerde:

“Voor zover ik het over zie, is cybercriminele uitbuiting, staat dat nog eigenlijk amper op de radar, terwijl dat natuurlijk wel ook vaak speelt. Ook in heel veel van dit soort zaken speelt bijvoorbeeld bedreiging en zo een rol. Dus je hebt één keer de fout gemaakt om het pasje af te staan, vervolgens, als je zegt, ik trek de keutel in, ja, dan wordt meneer de echte boef heel kwaad op je en die bedreigt je. Ja, het is een soort opstapje. Nou ja, dan ben je de sjaak, dan zit je er één keer in.”

Ook vanuit de gemeentelijke kant werd gewezen dat er soms ook sprake kan zijn van criminele uitbuiting. Participant 7 verwees hierbij naar een openbaar rapport van het Centrum tegen Kindermishandeling en Mensenhandel (CKM), dat specifiek voor de gemeente Groningen is opgesteld. Dit onderzoek laat volgens haar zien dat binnen het domein van criminele uitbuiting het zijn van een geldezel bovenaan staat in de lijst. Deze bevinding onderstreept dat werving van geldezels niet alleen een financieel motief kent, maar dat het ook verweven is met vormen van druk, bedreiging en exploitatie.

Dit thema rond de werving en beïnvloeding van doelgroepen laat zien dat het wervingsproces veelzijdig en sterk contextafhankelijk is. Daarnaast speelt normalisatie een belangrijke rol, het meewerken als geldezel wordt vaak voorgesteld als iets gewoons of onschuldig, wat de drempel om deel te nemen

verlaagt. Daarbij erkennen alle partners dat er in sommige gevallen sprake is van onbewust handelen en dat geldezels vaak worden misleid of onder druk worden gezet.

5.3 Beleid en interventiestrategieën van partners

Uit de interviews met verschillende partners komt naar voren dat er uiteenlopende preventie- en interventiestrategieën worden gehanteerd op het gebied van de geldezelpromblematiek. Allereerst wordt een opvallende overeenkomst behandeld. In vrijwel alle interviews is gesproken over dat participanten het belangrijk vinden om interventies af te stemmen op de aard en de achtergrond van de geldezel. Niet elke geldezel handelt immers vanuit dezelfde motivatie of hetzelfde bewustzijn van strafbaarheid. Maatwerk wordt daarom als essentieel gezien voor effectiviteit. Zo ook bij het inzetten van preventieve interventies wordt door participant 1 en participant 7 van verschillende gemeenten genoemd dat je hierbij onderscheid moet maken tussen verschillende doelgroepen. Participant 7 van de gemeente:

“Ja, dat is waarom we met die campagne bezig zijn. Waarom we daarop samenwerken. Dat heb ik afgesproken dat er eigenlijk twee sporen worden ontwikkeld. Een voor het algemeen, scholieren en jongeren. En een voor de wat meer kwetsbare groepen. Waarvan wij dus zien dat ze veel geronseld worden. [...] Daar gaat het al niet goed mee en dan komt dit erbij. Ja, dus dat is wat we met preventie willen doen”

Het gaat bij deze preventieve interventies veelal om bewustwording door middel van voorlichtingscampagnes of trainingen. Er wordt regelmatig gewerkt met projectmatige interventies, zoals themaweken of campagnes, waarin tijdelijk extra aandacht wordt besteed aan bewustwording en signalering. Enkele partners noemen daarnaast specifieke interventies zoals de geldezeltraining of geldezelwasstraat, die gericht zijn op bewustwording of afdoening. Deze initiatieven worden over het algemeen positief beoordeeld, maar er bestaat twijfel over de structurele borging en langetermijneffecten. Waar ook door meerdere participanten over wordt gesproken, is dat continuïteit bij een aanpak afhankelijk is van de inzet van individuele personen bij de partners.

Wanneer wordt gekeken naar de repressieve kant van beleid, ligt de focus vooral op de afdoening, die in handen is van het Openbaar Ministerie. Hierbij wordt rekening gehouden met de persoonlijke omstandigheden van de betrokkene en de ernst van de specifieke casus. Voor first offenders wordt vaker gepleit voor een educatieve of herstellende aanpak. Bij herhaald of georganiseerd gedrag wordt een strengere, strafrechtelijke afdoening passend geacht. Participant 8 van het Openbaar Ministerie vertelt dat er verschillende manieren van afdoening zijn:

“Nou kijk, uiteindelijk wat ik net zei, het OM is natuurlijk van de vervolging. Dus wij nemen een vervolgingsbeslissing, of niet. En dan hebben wij eigenlijk die drie smaakjes, dus van waarschuwingsbrief, stopgesprek met terugbetaalverplichting, of strafrechtelijk vervolgen. Dat zijn eigenlijk onze interventies [...] En er is nog één soort van extra dingetje. En dat is dat we altijd, als we betrokken zijn bij de besluitvorming van wat gaan we doen, maar ook altijd meenemen van ja, weet je, misschien zijn er ook wel persoonlijke omstandigheden die het onwenselijk maken om hetzij alternatief, hetzij strafrechtelijk hiermee aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld omdat iemand misschien eigenlijk wel slachtoffer is van criminele uitbuiting.”

Als we kijken naar het beleid dat wordt ingezet, zien we duidelijk dat er een gescheiden aanpak van interventies is, namelijk de preventieve en repressieve aanpak. De partners van het Openbaar Ministerie en de politie richten zich hierbij meer op handhaving, opsporing en de afdoening, terwijl gemeenten zich bij de aanpak van het probleem richten op preventie en bewustwording. Deze tweedeling komt in vrijwel alle interviews naar voren.

Meerdere participanten, namelijk 3 en 4 van de politie intel, 8 van het Openbaar Ministerie en 2, 7 en 10 van de gemeente, benadrukken het belang van een flexibele aanpak die kan meebewegen met de voortdurend veranderende aard van online criminaliteit. Participant 7 van de gemeente zegt hierover:

“Ja, als het echt om de aanpak geldezels gaat. Ik denk dat het goed is om in de gaten te houden dat het niet een statisch iets is. Het is niet alleen maar je pas uitlenen, maar het ontwikkelt zich ook door. Dus daar moet je altijd bij uitkijken. Als je dan een aanpak formuleert, is dit flexibel genoeg om...”

De inzet van crypto en de opkomst van zogenoemde “crypto-ezels” illustreren hoe snel criminele methoden zich aanpassen aan nieuwe regelgeving en technologische mogelijkheden. Participant 10 van de gemeente:

“Stel dat hier strengere wetgeving op gaat komen, want dat is het ding met die cybercriminelen, ze vinden zo snel weer een maas. En dan gaan ze het gewoon via crypto doen of wat dan ook, en dan vragen ze jongeren om via crypto van alles door te sluisen en dat soort dingen.”

Waar de traditionele criminaliteit verschuift naar digitale varianten, blijkt dat beleid en interventies moeite hebben deze dynamiek bij te benen. Ook wordt een meer flexibele en intelmatige benadering als

aanbeveling gegeven, waarin structureel wordt gekeken naar patronen en onderliggende verbanden. Zo zegt participant 8 van het Openbaar Ministerie:

“We kijken als politie, maar ook als OM, nog best wel heel erg traditioneel naar dit probleem, dus we gaan één voor één al die aangiftes bij langs en bedenken wat we ermee doen, terwijl bij online criminaliteit is het echt de zaak en zinvol om te kijken naar clusters van aangiftes die te relateren zijn aan dezelfde verdachte of dadergroep, en dat je van daaruit een zaak opwerkt, dus dat is een veel meer intelmatige aanpak dan we traditioneel gezien gewend zijn.”

Een van de voorwaarden voor effectief beleid, geeft participant 2 van de gemeente aan, is dat in een snel veranderende context van online criminaliteit je netwerk sterk moet staan. Participant 2 van de gemeente zegt hierover:

“Als je heel wetenschappelijk gaat kijken. Ligt er bijvoorbeeld ook wel zaak van, dat kan wel werken maar uiteindelijk, het blijft mensenwerk. Dus ook per doelgroep. Er is niet een pasklare oplossing voor, geldezelpromblematiek, online promblematiek. Volgens mij zijn goede basisvoorwaarden dat je hele gemeentelijke netwerk goed moet staan. En dat je daarin dingen kunt ondernemen. En daarin kan het RIEC je natuurlijk wel altijd weer bij helpen van, dit zijn succesverhalen uit andere gemeenten.”

5.4 Ervaringen met monitoring en kennisdeling

Partners geven uiteenlopende signalen over hun ervaringen met het signaleren van de geldezelpromblematiek en het delen van relevante kennis hierover. De geldezelpromblematiek vormt een belangrijk onderdeel van online criminaliteit, aangezien het geld dat door geldezels wordt verhuuld vaak afkomstig is van vormen van onlinefraude, zoals phishing of helpdeskfraude. Ook de werving van geldezels vindt via digitale kanalen plaats, bijvoorbeeld via sociale media. Uit de interviews blijkt echter dat het zicht op deze digitale dimensie beperkt is. Met name gemeentelijke partners geven aan dat het toezicht op en inzicht in online criminaliteit nog onvoldoende ontwikkeld is, terwijl deze vormen van criminaliteit in de praktijk een steeds grotere rol spelen. Participant 2 van de gemeente vertelt hierover:

“Ja, als je kijkt naar de risicofactoren in onze gemeente dan denk ik ook dat we gewoon, qua online criminaliteit, dat wij heel weinig in beeld hebben en ik denk dat dat er wel heel veel is.”

Een terugkerend thema in de interviews is dat de uitwisseling van informatie en signalen over geldezelpromblematiek tussen partners beperkt is. Gemeenten en andere betrokken partijen zijn vaak

afhankelijk van signalen die binnenkomen via scholen, jongerenwerk of politie, maar deze bereiken hen niet structureel. Participant 10 van de gemeente beschrijft dat de problematiek zich grotendeels ‘onder water’ afspeelt in de eigen gemeente, en dat er nog onvoldoende verbinding is tussen de partijen die signalen ontvangen en de gemeente zelf:

“Ik wil niet zeggen dat het een wicked problem is, maar dit is zo'n lastig probleem en zo'n probleem onder water, zeg maar. En dat het ook gelinkt is aan online criminaliteit. Omdat ik zei, onze boa's merken niks op bijvoorbeeld, dan zie je wel dat het zo onder water is. En scholen zeggen ze wel dat ze signalen hebben, maar scholen kloppen niet bij ons aan. Puur wanneer ik het scholen vraag, dan reageren ze wel. Maar dan zie je dat er gewoon nog niet echt die verbinding is en dat is wel nodig.”

Er wordt op het vlak van online criminaliteit in de eigen gemeente nog niet veel gesignaleerd door de politie zelf. Daarbij spelen zowel capaciteitsgebrek als prioritering een rol. Online criminaliteit wordt door partners ervaren als een moeilijk grijpbaar fenomeen, dat minder zichtbaar is in de dagelijkse praktijk van handhaving. Participant 10 van de gemeente:

“Ja, vooral ook de zwaarte van het probleem zien. Kijk, politie heeft bijvoorbeeld, politie heeft al veel te weinig capaciteit, en op het gebied van online criminaliteit, dan signaleren ze eigenlijk gewoon heel weinig. Kijk, het probleem lijkt vanuit hun statistieken echt zo klein, maar het is veel groter. Maar daar begint nu al wat verandering in te komen hoor. Maar de zwaarte ligt nog steeds niet echt op online criminaliteit bij de politie. Dus geven ze er ook geen prioriteit aan.”

Tegelijkertijd blijkt dat binnen de politie, met name bij de intelafdeling en ook bij de districtsrecherche, wel degelijk de nadruk wordt gelegd op online criminaliteit. Zo zijn er diepgaande analyses uitgevoerd op het fenomeen geldezels. Deze informatie kan een waardevolle basis vormen voor andere partners, zoals gemeenten. Het geeft partners een goede informatie startpositie. Participant 3 van politie intel:

“In grote lijnen is hij wel hetzelfde. Het zit hem denk ik echt in de details. Daar hadden wij het ook al van tevoren over. Het grote verschil met politie en eventuele andere instanties is, als politie zijnde hebben we het voordeel dat mensen aangifte doen. En dan bouw je een informatiepositie op. En die informatiepositie geeft heel veel kennis. Tenminste, als je er wat mee doet. Wat ik al zei, voorheen was het politie, doet aangifte, doet opsporen. Die vangen wel of niet, de boef. En die komt dan voor de rechter.”

Deze informatiepositie kan beter benut worden in de samenwerking. Door inzichten uit politieanalyses te koppelen aan bestuurlijke en beleidsmatige verantwoordelijkheden van andere partners, kan beleid beter aansluiten op de realiteit. Beleidskeuzes en interventies kunnen dan in plaats van op vermoedens gebaseerd worden op systematische data. Participant 3 intel politie:

"Nou kun je ook, zeg maar om het probleem. De Geldezel is een probleem. Daar kun je omheen circuleren, maar ook omheen analyseren. En daar kom je tot andere inzichten. En ik denk dat daar ook heel snel een bruggetje gemaakt kan worden in een samenwerking Want dan kom je in verantwoordelijkheden van bijvoorbeeld de gemeente of een RIEC of een zorginstelling."

Ook participant 8 van het Openbaar Ministerie benadrukt dat dergelijke kennisdeling essentieel is om gemeentes en andere partners in positie te brengen om te handelen. Zonder startinformatie vanuit de politie of andere opsporingspartners blijft het probleem voor veel gemeenten onzichtbaar. Participant 8 Openbaar Ministerie:

"Zij kunnen natuurlijk niet zonder startinformatie, en de gemeente ziet uit zichzelf eigenlijk zelden of nooit een geldezel, dus wij zullen daar dan wel over moeten zeggen, van hey, jullie hebben een probleem. En een mooi voorbeeld daarvan is, dat we nu met die rapportage, waar ik net al een aantal keer aan memoreerde, onze informatieorganisatie van de politie heeft een rapport geschreven over de kenmerken van geldezels in Groningen, dat is een geanonimiseerde rapportage, die hebben we gedeeld met de gemeente Groningen."

Andere partners onderstrepen ook het belang van onderzoek en probleemanalyse om de aard en omvang van het fenomeen beter te begrijpen. Een concreet voorbeeld hiervan komt van het UWV. Zij ontvingen een signaal van de politie dat een aanzienlijk deel van de geldezels cliënt bij het UWV zou zijn. Het UWV ziet echter de noodzaak om deze vermoedens eerst te onderbouwen met verdere analyses om uit te zoeken of dit het geval is, en in welke mate. Zoals participant 5 van het UWV aangeeft:

"... vanuit geldezels die dan al in beeld gekomen zijn. Om te kijken wat voor vorm van inkomen die mensen hebben. En als inderdaad blijkt dat er ontzettend veel uitkeringsgerechtigden van de UWV daarbij betrokken zijn. Dan ontstaat de vraag van moet het UWV er dan ook een actieve rol in gaan spelen. Maar dat is wel de eerste vraag die we beantwoord moeten hebben om te kunnen bepalen of we daar ook een rol in hebben. Want we willen heel graag dingen doen. Zeker ook in de voorlichting richting onze cliënten. [...] Dus je hebt allerlei mogelijkheden waarin cliënten op het verkeerde pad kunnen gaan."

Je kunt niet een cliënt voor alles gaan waarschuwen wat hij verkeerd zou kunnen doen. Dus ergens moet je dan wel ook een touwtje hebben of houvast hebben van dit is echt een probleem wat voorkomt in grote mate binnen onze populatie. En dan het liefst ook dat je kan kaderen of dat inderdaad zo is, dat het binnen de WAJONG-populatie bovengemiddeld vaak voortomt. Welke leeftijdscategorieën we het dan over hebben. Want dan kun je daar ook wat betere preventieve maatregelen in overwegen.”

Als een groot deel van de geldezels inderdaad cliënt is bij het UWV, kan hier een belangrijke rol liggen voor deze partner. Participant 5 van het UWV geeft aan dat dit begint bij het vaststellen of er relevantie voor het UWV is, en dat er vanuit daar vervolgens kan worden nagedacht over mogelijke maatregelen.

Naast de behoefte aan kennisdeling en analyse komt in de interviews ook regelmatig de vraag naar voren hoe partners met gegevensuitwisseling en privacybeperkingen moeten omgaan. Veel participanten erkennen dat meer informatie-uitwisseling kan bijdragen aan een effectievere en meer samenhangende aanpak van de geldezelpromatiek, maar het delen van persoonsgegevens roept juridische en ethische vragen op, waarbij partners verwijzen naar de wettelijke grenzen van de AVG. Participant 8 van het Openbaar Ministerie over de wenselijkheid van het delen van persoonsspecifieke informatie:

“Volgens mij is dat dataminimalisatie, dat principe van de AVG, daar ben ik wel voorstander van, we moeten niet meer gegevens delen dan nodig. Dus om ze naar die hulp te verwijzen op vrijwillige basis is het niet nodig om dat dossier te delen en moet je dat dus volgens mij ook helemaal niet willen, want tegelijkertijd zijn er ook met het oog op, zeg maar die kwetsbaarheid van de geldezel natuurlijk verschillende officiële samenwerkingsverbanden die nu ook nog eens in de WGS (Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden, per 1 maart 2025) zijn vastgelegd. Waardoor gegevensuitwisseling nog weer wat eenvoudiger wordt, maar in ieder geval gelegitimeerd is, waar je in zou kunnen pluggen om ervoor te zorgen dat je wel met onder andere de gemeente en andere partners gegevens kunt delen om ze beter in staat te stellen om een echt op maat gesneden regierol te pakken en die slachtoffers dan in dit geval te verwijzen naar andere partijen. Dus preventie met gezag, de jeugdgroepen aanpakken, het RIEC, daar speelt dat allemaal.”

Eenzijds is gegevensdeling essentieel om snel en doelgericht te kunnen handelen, bijvoorbeeld wanneer jongeren individueel hulp nodig hebben. Anderzijds willen organisaties voorkomen dat privacyregels worden overschreden of dat gevoelige informatie onnodig wordt gedeeld. Participant 10 van de gemeente:

Ja, de wens voor gegevensdeling is er altijd, maar het is meer van, is dat wenselijk? Kijk, wij zitten nu wel met de politie dat gegevensdeling lastig is, dus ik weet dat op andere thema's daar wel heel erg in wordt geworsteld, maar ja, mocht je hier echt een gezamenlijke aanpak voor willen, dat je specifieke gevallen ook gaat behandelen, dan zul je wel een makkelijke deling van data nodig hebben.

Uit de interviews blijkt dat de behoefte aan informatie-uitwisseling breed wordt gedeeld, maar dat dit niet per se om persoonsgebonden gegevens hoeft te gaan. Het delen van geanonimiseerde rapportages of politieanalyses, bijvoorbeeld over kenmerken, trends of risicogroepen, kan beleidsvorming en preventie versterken, zonder dat individuele privacy in het geding komt. Alleen wanneer casusgericht handelen noodzakelijk is, bijvoorbeeld om een specifieke jongere te ondersteunen, wordt gegevensdeling op persoonsniveau relevant.

5.5 Integrale samenwerking en rollen van partners

Uit de interviews komt naar voren dat de samenwerking tussen partners binnen de aanpak van de geldezelpromotiek als wisselend wordt ervaren. Vrijwel alle partners erkennen het belang van samenwerking en een integrale aanpak, maar verschillen in hoe zij hun eigen rol en verantwoordelijkheden daarin zien. Iedere partner levert vanuit de eigen taak en bevoegdheden een bijdrage aan preventie, signalering of repressie, maar de mate van betrokkenheid loopt uiteen.

Allereerst, als er wordt gekeken naar de taak- en rolverdeling, dan komt uit de interviews naar voren dat de gemeente in veel van de gevallen een centrale rol en regierol vervult, vooral op het terrein van preventie, bewustwording en coördinatie tussen partners. Vanuit hun verantwoordelijkheid voor een veilige samenleving zien gemeenten het als hun taak om inwoners weerbaar te maken tegen online criminaliteit. Participant 2 van de gemeente verwoordt dit als volgt:

“Ja, wij hebben daar natuurlijk wel een belangrijke rol in omdat wij ook nou, vanuit de OOV zijn we natuurlijk ook wel voor een veilige samenleving, maar dus ook een veilige digitale samenleving, dus we hebben daar wel een hoop verantwoordelijkheid in, vind ik. Door er ook voor te zorgen dat je inwoners weerbaar maakt en wat nou ook gaat kijken van wat is hun behoefte [...] Want kijk, ik denk dat wij als gemeente vooral in de regie zijn als het gaat over het weerbaar maken van je inwoners. Nou, dat is ook informeren over zaken als de geldezelpromotiek. Dus dat is het ook weerbaar maken van je jeugd. Dat doe je met voorlichting of met andere ideeën of wat er dan ook loopt.”

Toch betekent deze regierol niet dat gemeenten overall het voortouw kunnen nemen. Op repressief terrein liggen verantwoordelijkheden duidelijk bij de strafrechtelijke keten. Participant 8 van het Openbaar Ministerie benadrukt dit onderscheid:

“Wij hebben natuurlijk het gezag over de opsporing en we nemen beslissingen over vervolging. Dus daar heeft de gemeente ook eigenlijk helemaal niets over te zeggen. In die zin heeft de gemeente ook niet de regie. Maar ik benoemde de gemeente als regisseur, met name in het hulp- en zorgveld in dit geval. Dus de gemeente is natuurlijk eigenlijk het aanspreekpunt voor heel veel van de hulp en zorg die we als overheid faciliteren richting onze burger. En daar hebben ze gewoon een regierol om te zorgen dat de juiste partijen aan tafel zijn. Dat je mensen naar de juiste partijen routeert. Daar gaan wij niet over.”

Ook gemeentelijke participanten onderstrepen deze scheiding, waarbij de gemeente zich niet mengt met de afdoening. Participant 1 van de gemeente stelt:

“Wij kunnen wel als gemeente, dat je vanuit OOV en vanuit de burgemeester, dat je in de driehoek echt zo'n thema goed agendeert. Zeker, en daarin hebben wij wel een rol maar ik vind niet dat wij een rol hebben in het strafrechtelijk proces”.

Hoewel de verantwoordelijkheden zijn verdeeld tussen preventie en repressie, is er wederzijdse afhankelijkheid. De politie en het OM beschikken namelijk over een centrale informatie- en analysepositie. Zij signaleren trends, analyseren aangiftes en brengen zo ronsellocaties of risicogroepen in beeld. Gemeenten geven aan dat zij zelf zelden direct zicht hebben op geldezels, maar dat politieanalyses of overlegstructuren waarin informatie wordt gedeeld hen in staat stellen om gericht te handelen. Informatie-uitwisseling vormt zo als het ware een brug tussen repressie en preventie. Participant 8 van het Openbaar Ministerie licht dit toe:

“... met die rapportage in de hand, waar dus ronsellocaties, kenmerken van slachtoffers allemaal in staan is de gemeente nu de regisseur, om ervoor te zorgen dat ze een aanpak vormgeven op die geldezels bij hun gemeente. Dus zij zorgen voor preventie- inspanningen op ronsellocaties, zij zorgen voor het bieden van hulp en zorg voor doelgroepen, waarvan we weten dat ze oververtegenwoordigd zijn. Dus daar zit ook een stukje samenwerking. Gemeente heeft eigenlijk die startinformatie nodig, en dat komt dan vanuit die politieanalyses. Ja, daar hebben wij dan ook vaak iets van te vinden als we OM, dus politie en OM trekken daar vaak gewoon hand in hand op.

Toch geven participanten 3 en 4 van politie intel aan dat beperkte capaciteit de uitvoering bemoeilijkt. Er kunnen niet altijd uitgebreide verhoren worden gedaan. Deze participanten geven aan dat ze kansen zien om hun intelpositie beter te benutten als dit wel mogelijk is. Hieruit kan vervolgens informatie worden gedeeld door signalen over ronsellocaties en risicogroepen, zonder dat privacygevoelige casusinformatie wordt gedeeld. Participant 4 van politie intel:

“We zien best wel vaak dat in onze eigen organisatie, dat er geen capaciteit is om ze überhaupt heel uitgebreid te verhoren. Dus wat dat betreft, denk ik dat daar nog wel iets in te winnen valt bij onszelf dat als er capaciteit voor is, dat ze ook gewoon allemaal een goed verhoor krijgen. [...] Het is natuurlijk wel intensief werk om ze allemaal goed te verhoren. Maar als ik gewoon naar het intel kijk, dan denk ik dan zou dat misschien wel helpen om het grotere plaatje goed in beeld te krijgen.”

Ook gemeenten ervaren dat het gebrek aan capaciteit bij de politie, bijvoorbeeld bij digitale wijkagenten, invloed heeft op hun eigen informatiepositie. Participant 2 van de gemeente:

“Ja, en dan heb je echt je digitale wijkagent, wil je goed in positie. die wil je eigenlijk dat die informatie heeft van wat zien we. Ik krijg ook wekelijks of maandelijks zo'n rapport met cijfers. Nou, met die cijfers zouden wij weer dingen kunnen doen. Als daarin online criminaliteit bijvoorbeeld overstijgt dan ga je daar ook veel meer op inzetten. Nou, daarin zit je weer met capaciteit van politie. En ook die digitale wijkagent wordt ook weer op nooddiensten gezet dus die heeft ook heel weinig tijd. En die doet dan vooral weer een projectje hier, een projectje daar en structureel mag het wel beter ge-positioneerd.”

Naast capaciteit speelt ook privacywetgeving een rol in de samenwerking en de belemmeringen die daarbij worden ervaren. Participant 5 van het UWV geeft aan:

“Capaciteit en privacy worden vaak naar voren gebracht. Dat is ook wel terecht dat het vaak naar voren wordt gebracht. Maar het moet ook geen argument zijn om dingen van je af te schuiven. Dus op het moment dat wordt aangegeven van privacy dat is het probleem, dan is het ook de vraag, maar wat is dan precies het probleem en hoe zou je dat dan opgelost willen hebben? Want heel vaak merk ik in mijn eigen omgeving dat mensen dan gaan roepen van ja, maar privacy. Dat is te algemeen. Kijk, voor ons is de privacy een probleem omdat wij geen gegevens mogen delen met de politie en met de gemeente. En dat zouden we kunnen doorbreken in wetgeving.

Dit citaat geeft weer dat beperkingen in de samenwerking vaak niet alleen praktisch, maar ook juridisch van aard zijn. Daarnaast is een belangrijk aspect binnen de samenwerking rondom de geldezelpromblematiek de wederzijdse afhankelijkheid tussen de preventieve en repressieve kant. Hoewel de verantwoordelijkheden zijn verdeeld, blijkt uit de interviews dat partners elkaar kunnen aanvullen. Gemeenten zijn in hun preventieve aanpak vaak afhankelijk van de signalen en analyses die vanuit politie en justitie worden gedeeld, maar andersom erkennen repressieve partners dat zorg en hulpverlening onmisbaar zijn om recidive te voorkomen en jongeren en kwetsbaren blijvend uit de criminaliteit te helpen. Participant 8 van het Openbaar Ministerie beschrijft hoe samenwerking met de gemeente ook binnen repressieve acties waardevol kan zijn:

“Het OM is natuurlijk van de vervolging, dus wij nemen een vervolgingsbeslissing, of niet. En dan hebben wij eigenlijk die drie smaakjes, dus van waarschuwingsbrief, stopgesprek met terugbetaalverplichting, of strafrechtelijk vervolgen. Dat zijn eigenlijk onze interventies, maar we werken in dit verband wel samen. Bijvoorbeeld ook in die pilot die in Leeuwarden is geweest met andere partners, omdat we zelf ook zien dat hier ook een soort van zorgcomponent in zit. En omdat we weten, het gaat ook over mensen met bijvoorbeeld schuldenproblematiek, dus hoe mooi is het als je bijvoorbeeld een gemeentelijke kredietbank aan kunt laten sluiten en mensen ook vrijwillig in zo'n wasstraat toch aan kunt bieden. Er is hulp, we hebben wijkteams die je kunnen helpen om je financiën op de rit te krijgen. We hebben schuldhulpverlening, je kunt daar nu terecht om daar een gesprek te voeren. Dus onze kerntaak ligt echt bij het beslissen over het al en niet vervolgen van iemand. Maar we werken samen met andere partijen, zoals een gemeente die daarin echt de regie voert, om te kijken of we ook hulp en zorg kunnen bieden. Maar dat ligt dan niet bij ons.

Een concreet voorbeeld van een interventie waarin deze rolverdeling duidelijk wordt, is de geldezelpromblematiek. Dit is een interventie op initiatief van de politie en het OM, waarin soms ook de gemeenten worden betrokken vanuit de hulp- en zorgkant. Dit illustreert hoe de rollen van partners elkaar aanvullen zonder te overlappen.

Gemeenten hebben in de geldezelpromblematiek een verbindende rol. Een goed voorbeeld hiervan is de zogenoemde twee-sporenaanpak in Leeuwarden. Daarin bestaan twee werkgroepen rondom de geldezelpromblematiek. Enerzijds een werkgroep voor repressieve interventies met het OM en de politie, waarbij de gemeente is aangesloten, en anderzijds een werkgroep voor preventie en voorlichting met gemeente, jongerenwerkers, sociaal domein, scholen en mensen van het wijkteam. Participant 1 van de gemeente:

“We waren wel daadkrachtig met elkaar. Dus ik vind wel die scheiding die wij bijvoorbeeld hadden, dat dat ontzettend goed werkt. Want wij hebben eigenlijk op beide sporen allerlei interventies die lopen. En als ik kijk naar mijn andere pilotgemeenten, dan hebben ze niet per se zo'n scheiding. Ze doen vaak iets op preventie en bewustwording eigenlijk. Omdat dat ook het meest voor de hand liggend is vanuit onze rol als gemeente. En bij andere gemeenten zie je dat ze op de repressieve kant bijna niks doen dan de wasstraat. Maar heel vaak, wat ik in ieder geval hoor, is het heel moeilijk om een wasstraat te realiseren.”

In de interviews wordt benadrukt dat de effectiviteit van de samenwerking afhankelijk is van de steun vanuit de driehoek, bestaande uit de burgemeester, de politie en het OM, en de mate waarin het thema prioriteit krijgt. Wanneer het onderwerp wordt erkend in lokaal veiligheidsbeleid en binnen overlegstructuren zoals de driehoek, ontstaat er meer structurele samenwerking tussen politie, OM en gemeenten. Gemeenten die draagvlak hebben vanuit de driehoek, kunnen de integrale aanpak beter vormgeven. Participant 1 van de gemeente benadrukt dit belang van bestuurlijke draagkracht:

“Een van onze randvoorwaarden en geleerde lessen is ook dat jij de driehoek echt achter je moet hebben. Dus echt de inzet van het OM en de inzet van de politie. En zodra je dat niet hebt, gaat het hele feest niet door. En dat hoor je eigenlijk bij de andere pilotgemeenten, dat daardoor de repressieve kant niet loopt. [...] Wij hebben bijvoorbeeld op voorhand ook gezegd, wij willen meedoen aan die pilot. Wij hebben natuurlijk een uitgebreide DRIO analyse gehad waarin het probleem goed naar voren kwam. Maar we hadden ook gewoon echt inzet van het OM en de politie, die onderschreven dat probleem ook. Die zeiden ook van, dit is een probleem, daar gaan we gewoon iets mee doen. Dus dan werd die capaciteit gewoon geleverd. Dus je had al die partijen een beetje achter je. Dat is echt het belangrijkste en dat moet je gewoon op bestuurlijk niveau hebben, anders krijg je het nooit van de grond.”

Naast de samenwerking tussen de kernpartners, zoals gemeenten, politie en het Openbaar Ministerie, kunnen ook andere partijen een aanvullende rol spelen in de gezamenlijke aanpak van de geldezelpromblematiek. Een voorbeeld hiervan is de Belastingdienst. Uit het interview met participant 6 blijkt dat deze organisatie zich wel inzet op het gebied van online criminaliteit, maar dat geldezelpromblematiek niet tot de directe prioriteiten behoort. De Belastingdienst beschikt over uitgebreide informatie over inkomen en vermogen, maar bij geldezels gaat het vaak om relatief kleine geldbedragen die over veel verschillende personen zijn verspreid. Hierdoor komen deze transacties fiscaal gezien niet snel in beeld. Hoewel het bij elkaar opgeteld om aanzienlijke bedragen kan gaan, maakt juist die

versnippering de problematiek lastig te detecteren en minder relevant binnen de reguliere fiscale kaders. Toch werd in de interviews benadrukt dat de Belastingdienst bereid is bij te dragen aan een gezamenlijke aanpak. Er werd aangegeven dat bijvoorbeeld in RIEC-verband, waarbij een gemeente een bepaald doel formuleert binnen de aanpak, of wanneer de politie of FIOD een fenomeen willen oppakken, de Belastingdienst een positieve grondhouding heeft om daaraan mee te werken. In zulke samenwerkingen denkt de organisatie mee over mogelijke oplossingen, relevante informatie-uitwisseling en het in kaart brengen van financiële patronen die kunnen helpen bij het bestrijden van geldezelconstructies. Participant 5 van de Belastingdienst verwoordt dit als volgt:

“Dan hebben we in principe een positieve grondhouding om onze medewerking daaraan te verlenen, alhoewel het niet tot onze prioriteiten behoort, omdat we ook zien dat het een maatschappelijk probleem is en een voorwaarde om een criminele organisatie goed te kunnen rollen, en daar willen we natuurlijk ook een halt aan toeroepen. Dus we voelen als Belastingdienst wel een zekere mate van maatschappelijke verantwoordelijkheid om daar over onze eigen pure fiscale grenzen heen te stappen en behulpzaam te zijn daar waar we dat kunnen in de aanlevering van gegevens, en daar waar we dat mogen in de aanlevering van relevante gegevens. Het meedenken over wat we zien, hoe we dat het best in kaart kunnen brengen, het meedenken in oplossingen van hoe kunnen we bepaalde problematiek aanpakken en we zijn ook bij Geldezels, zoals we dat bij alle andere problematiek die we gezamenlijk aanpakken, ook bereid om onderzoek te doen...”

Uit het interview van het UWV blijkt dat zij ook een rol kunnen spelen. Het UWV ziet mogelijkheden om bij te dragen aan signalering, bewustwording en voorlichting, zeker als wordt vastgesteld dat er een oververtegenwoordiging is van haar cliënten in deze problematiek. Participant 5 van het UWV:

“De politie die kwam eigenlijk bij ons op de lijn en die zei, we hebben een nieuwe werkwijze, online criminaliteit. Daar wordt vaak aangifte voor gedaan. Die aangiftes belanden in het verleden altijd op een grote stapel en heel vaak, in verband met capaciteit, kon dat niet worden opgepakt. Maar toen hebben ze gezegd, we gaan toch eens kijken naar rode draden in die hele stapel aangiftes. En dan kwamen ze natuurlijk ook uit op die geldezels, die ze ook weer vrij makkelijk in beeld konden krijgen. En vanaf de politie werd toen aangegeven, wat ons opvalt is dat daar veel UWV-clianten bij betrokken zijn. Althans relatief veel.”

Het UWV heeft mogelijk te maken met cliënten die al als geldezel zijn geronseld of kwetsbaar zijn om dat te worden. Tegelijkertijd mag het UWV alleen informatie uitwisselen binnen het sociaal domein, en

niet met betrekking tot openbare orde en veiligheid. Participant 5 van het UWV gaf aan dat er wellicht in het kader van deze problematiek een grondslag gecreëerd zou kunnen worden om met de politie en ook gemeenten buiten het sociaal domein informatie te delen. Dit zou alleen betrekking hebben op het delen van informatie op persoonsniveau wanneer daar relevantie en noodzakelijkheid in zit. Het RIEC zou daarnaast volgens het UWV een belangrijke ondersteunende rol kunnen spelen. Het RIEC kan bijvoorbeeld bijdragen aan kennisdeling door trainingen aan te bieden aan medewerkers van het UWV om geldezelsignalen te herkennen. Participant 5 van het UWV:

“Als je dit een plekje wilt gaan geven, structureel in de informatievoorziening, richting de werkcoaches en richting de cliënten, dan moet je echt iets op touw gaan zetten. En dan moet je komen met goede argumenten daarvoor. Maar ik denk dat dat wel wat overwegen waard is als dit echt een probleem blijkt te zijn. En daar zou bijvoorbeeld het RIEC dan ook nog weer een rol in kunnen spelen. Want het RIEC gaat natuurlijk ook over het opwerpen van barricades. Dan zou je dat kunnen koppelen ook aan een stukje voorlichting, dienstverlening vanuit het RIEC voor onze werkcoaches bijvoorbeeld. Ja, training en opleiding. Waar kunnen ze op letten? Wat kunnen ze meegeven aan onze cliënten?”

Daarnaast benoemt participant 2 van de gemeente dat het RIEC bij het opzetten van een integrale aanpak zou kunnen ondersteunen bij de coördinerende rol van de gemeente. Participant 2 van de gemeente zegt hierover het volgende:

“Volgens mij zijn goede basisvoorwaarden dat je hele gemeentelijke netwerk goed moet staan en dat je daarin dingen kunt ondernemen. En daarin kan het RIEC je natuurlijk wel altijd weer bij helpen van dit zijn succeservaringen vanuit andere gemeenten of dit zien we landelijk, of dit is regionaal wat goed werkt. En dan is het volgens mij aan jou, om dat verder vrij te vertalen naar beneden. Daarvoor ben je een beleidsmedewerker.”

Met participant 9 van de politie districtsrecherche is ook gesproken over de rolverdeling bij een integrale aanpak van de geldezelpromatiek. Hier werd ook benoemd welke rol het RIEC hierbij aan zou kunnen nemen. Participant 9 van de politie districtsrecherche:

“Je hebt het RIEC-samenwerkingsverband. Het RIEC-samenwerkingsverband probeert dat natuurlijk heel erg aan te jagen. Uiteindelijk is de burgemeester er voor de veiligheid van zijn of haar burgers en die heeft hier een rol in te pakken, misschien wel een leidende rol. Ik zie het RIEC als een hulpstructuur om de uitwisseling te vereenvoudigen. [...] Om de boel bij elkaar te brengen en ook bij

elkaar te houden. Ik mis dat weleens vanuit een gemeente. [...] Ik bestempel het als een maatschappelijk probleem. Wat we als maatschappij moeten beetpakken."

Tot slot blijkt uit de interviews dat samenwerking van de grond komt wanneer partners de problematiek gezamenlijk erkennen en bereid zijn om vanuit hun eigen rol bij te dragen. Door de aard van online criminaliteit en het vaak onzichtbare karakter van ronselpraktijken, blijft de problematiek grotendeels "onder water". Juist daarom is samenwerking volgens meerdere participanten essentieel om patronen te herkennen en effectief te kunnen optreden. Zoals Participant 10 van de gemeente verwoordt:

"En dat laat ook wel zien dat de huidige aanpak niet voldoende is, denk ik. Dat wil niet zeggen dat alle partijen niet hun best al doen. Maar het is gewoon, je haalt het niet boven water als je niet samen gaat werken. Op dit vlak, denk ik dan."

Het belang van een integrale aanpak volgens participant 8 van het Openbaar Ministerie:

"De opdracht die ik op dat tweede spoor van mijn werk heb, is ook vooral om online criminaliteit binnen de bestaande samenwerkingsverbanden een plek te geven. En dat doe ik precies om die reden, omdat ik ervan overtuigd ben, dat als je met elkaar op die manier informatie deelt, dat we een bredere, betere aanpak kunnen vormgeven op dit grote criminaliteitsprobleem, dat per definitie de capaciteit van de strafrechterketen overstijgt."

Concluderend laat dit thema zien dat zonder integrale benadering de problematiek dus grotendeels onzichtbaar blijft en hierdoor moeilijk aan te pakken is.

6. Conclusie

In dit onderzoek is verkend hoe verschillende ketenpartners binnen het RIEC Noord-Nederland, waaronder de politie, het Openbaar Ministerie, gemeenten, de Belastingdienst en het UWV, de geldezelpromatiek definiëren en aanpakken en hoe een bredere, integrale aanpak van deze problematiek vorm kan krijgen. Hiervoor is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd, waarbij semigestructureerde interviews zijn afgenomen met deze partners om tot verdiepende inzichten te komen. In de volgende paragrafen worden de drie deelvragen beantwoord. Om de aansluiting van de deelvragen duidelijk te maken, is in Tabel 7 weergegeven welke deelvragen door elk thema worden beantwoord.

Tabel 7: Overzicht thema's en bijbehorende deelvragen

Deelvraag	Thema	Deductief/Inductief
1) Wat verstaan verschillende betrokken overheidsorganisaties onder het begrip geldezel en in hoeverre is er consensus over de definitie, aard en aanpak van geldezels?	Thema 1: conceptuele duidelijkheid en perceptie	Deductief
2) In hoeverre hebben betrokken overheidsorganisaties zicht op de rekruteringsmethoden van geldezels en hoe beïnvloedt dit hun preventie- en interventiebeleid?	Thema 2: werving en beïnvloeding	Deductief
	Thema 3: beleid en interventiestrategieën	Deductief
	Thema 4: monitoring en kennisdeling	Inductief
3) Hoe ervaren betrokken organisaties de samenwerking rondom de aanpak van geldezels en welke knelpunten en voorwaarden zien zij voor een effectievere, integrale samenwerking?	Thema 4: monitoring en kennisdeling	Inductief
	Thema 5: integrale samenwerking en rollen	Deductief

6.1 Deelvraag 1

De eerste deelvraag luidde: *Wat verstaan verschillende betrokken overheidsorganisaties onder het begrip geldezel en in hoeverre is er consensus over de definitie, aard en aanpak van geldezels?* Uit het onderzoek blijkt dat betrokken overheidsorganisaties het fenomeen ‘geldezel’ in de kern op een vergelijkbare manier omschrijven. Een geldezel wordt gezien als een persoon die zijn of haar bankrekening, pinpas of digitaal betaalmiddel bewust of onbewust ter beschikking stelt aan criminelen om illegaal verkregen geld wit te wassen. De partners beschouwen de geldezel als een cruciale schakel, ofwel een “condicio sine qua non”, in de witwasfase van online fraude en binnen andere vormen van online criminaliteit. Hun inzet maakt het mogelijk om criminele opbrengsten te verplaatsen en te verhullen, waardoor zij bijdragen aan het in stand houden van ondermijnende structuren. Dit is in lijn met de literatuur, waarin geldezels eveneens worden gepositioneerd als een essentiële schakel van de financiële

infrastructuur binnen online criminaliteit (Oerlemans et al., 2016). Als er verder wordt gekeken naar de context waarbinnen geldezels opereren, plaatsen de meeste partners binnen dit onderzoek de geldezel in de context van online criminaliteit. Dit beeld komt overeen met cijfers van Europol (2023), die aangeven dat meer dan negentig procent van de transacties via geldezels verband houdt met online criminaliteit. Over de aard van de geldezelproblematiek bestaat brede consensus. De partners beschouwen geldezels niet als een op zichzelf staand fenomeen, maar als onderdeel van georganiseerde online criminaliteit. Tegelijkertijd wordt de inzet van geldezels gezien als een symptoom van onderliggende maatschappelijke kwetsbaarheden, zoals armoede, schuldenproblematiek, beperkte digitale weerbaarheid en sociale beïnvloedbaarheid. Er is eveneens overeenstemming over de kenmerken van deze groep. Geldezels zijn vaak sociaal beïnvloedbaar of financieel kwetsbaar. Een deel handelt onder druk of zonder volledig besef van de consequenties. Deze bevinding sluit aan bij de driedeling die het CCV (2025b) maakt, namelijk de onbewuste geldezel, de bewuste geldezel en de medepleger-geldezel. Binnen dit onderzoek kwamen vooral de eerste twee typen herkenbaar naar voren.

Hoewel er sprake is van gedeelde uitgangspunten over de definitie en aard van geldezels, bestaan er verschillen op het vlak van of ze worden gezien als dader of slachtoffer. Sommige organisaties zien de geldezel primair als dader, verantwoordelijk voor het faciliteren van witwaspraktijken, terwijl anderen de geldezel juist benaderen als slachtoffer van misleiding, financiële afhankelijkheid of sociale druk. In de praktijk erkennen de meeste partners dat beide perspectieven naast elkaar bestaan en dat de mate van bewust of onbewust handelen bepalend is voor of iemand als slachtoffer of als dader wordt beschouwd.

Deze uiteenlopende interpretaties vertalen zich naar verschillen in aanpak. Waar gemeenten zich vooral richten op preventie en bewustwording, bijvoorbeeld via educatie, voorlichting en begeleiding, benaderen de politie en het Openbaar Ministerie de geldezel voornamelijk vanuit een strafrechtelijk perspectief. Hun focus ligt op opsporing, vervolging en het afschrikken van potentiële daders, met als doel de strafrechtelijke norm te handhaven en herhaling te voorkomen. De keuze voor welke repressieve interventie passend wordt geacht, hangt hierbij vaak af van verschillende factoren, zoals de mate van bewust handelen, de frequentie van betrokkenheid en de omvang van het bedrag van de verholde transacties.

Concluderend kan worden gesteld dat onder de betrokken organisaties sprake is van een gedeeld begrippenkader over wat een geldezel is en welke rol deze vervult binnen de online criminaliteit. De verschillen liggen vooral in de interpretatie van de morele positie van de geldezel als dader of slachtoffer en in de praktische uitvoering van de aanpak. De aanpak van geldezels kent daarmee een duidelijke tweedeling, waarbij gemeenten zich richten op preventie en bewustwording, terwijl politie en Openbaar Ministerie de nadruk leggen op repressie en vervolging. Ondanks deze verschillen vullen de perspectieven elkaar aan, en vormen zij samen de basis voor een integrale benadering van de geldezelproblematiek.

6.2 Deelvraag 2

De tweede deelvraag luidde: *In hoeverre hebben betrokken overheidsorganisaties zicht op de rekruteringsmethoden van geldezels en hoe beïnvloedt dit hun preventie- en interventiebeleid?* Uit de interviews blijkt dat betrokken organisaties in grote lijnen zicht hebben op de manieren waarop geldezels worden geronseld, maar dat de mate van inzicht en de specifieke kennis over ronselpraktijken per partner uiteenloopt. Dit inzicht is sterk afhankelijk van de eigen informatiepositie en prioriteiten binnen de organisatie. Waar gemeenten, politie en het Openbaar Ministerie bekend zijn met diverse ronselpraktijken, hebben organisaties als het UWV en de Belastingdienst hier minder zicht op, omdat de geldezelproblematiek niet direct binnen hun taak valt of hier niet de prioriteit ligt.

Met name de kernpartners herkennen dat sociale media een steeds centralere rol spelen bij de werving van geldezels. Online werving richt zich vooral op jongeren, die via platforms als Instagram, Snapchat of Telegram worden geronseld met berichten als “wil je snel veel geld verdienen?”. Dit sluit aan bij bevindingen uit de recente literatuur, waarin sociale media worden aangeduid als een belangrijk instrument om voornamelijk jongeren te werven als geldezel (Bekkers & Leukfeldt, 2022). Door de laagdrempeligheid en het brede bereik van deze platforms kunnen criminelen eenvoudig in contact komen met jongeren en hen betrekken bij vormen van online criminaliteit.

De partners schetsen een beeld waarbij er bij ronseling sprake kan zijn van beïnvloeding tot directe dwang om te fungeren als geldezel. Enerzijds is er sprake van een strategie van verleiding, waarin jongeren of kwetsbaren worden aangetrokken door de belofte van financiële beloning of een luxe levensstijl. Anderzijds komt ook dwang of misleiding voor, bijvoorbeeld wanneer jongeren of kwetsbaren worden bedreigd of onder druk gezet om hun bankrekening beschikbaar te stellen.

De ronseling kent volgens partners een actieve vorm, waarbij ronselaars doelgericht personen benaderen, en een passieve vorm, wanneer personen zelf de ronselaar benaderen of reageren op advertentieberichten. Deze tweedeling tussen actieve en passieve rekrutering werd door meerdere partners herkend (Bekkers et al., 2024). Op fysieke ronsellocaties, zoals scholen of daklozencentra, worden personen vaak actief en gericht benaderd door ronselaars. Op sociale media verloopt ronseling veelal passief, waarbij voornamelijk jongeren zelf reageren op deze advertentieberichten die ze voorbij hebben zien komen, bijvoorbeeld bij influencers. Daarnaast komt uit de gesprekken met partners naar voren dat er een tweedeling is in motieven van geldezels. Enerzijds is er een groep die vooral handelt uit financiële noodzaak. Deze groep wordt gekenmerkt door kwetsbare sociaaleconomische omstandigheden, zoals schulden, werkloosheid of verslavingsproblematiek. Anderzijds is er een groep jongeren die wordt aangetrokken door sociale status, groepsdruk en de verleiding van snel geld. Dit sluit aan bij literatuur die stelt dat jongeren zich in een levensfase bevinden waarin status, imago en materiële bezittingen een belangrijke rol spelen (Cloward & Ohlin, 1960; CCV Wegwijzer Jeugd en Veiligheid, 2025). De

bevindingen suggereren dat er onderscheid gemaakt kan worden tussen een economisch-rationele drijfveer bij financieel kwetsbaren en een sociaal-culturele drijfveer bij jongeren.

Het inzicht in rekruteringsmethoden heeft directe gevolgen voor de beleidskeuzes van betrokken organisaties. Gemeenten vertalen hun kennis vooral naar preventieve maatregelen die gericht zijn op voorlichting en bewustwording. Deze aanpak is afhankelijk van lokale signalen, bijvoorbeeld vanuit scholen, jongerenwerk of wijkteams. Veel partners beschikken niet over vaste structuren voor monitoring of analyse van geldezelpromblematiek, waardoor onduidelijk blijft hoeveel geldezers daadwerkelijk worden geronseld en op welke wijze dit gebeurt. Politie en het Openbaar Ministerie verkrijgen vooral zicht op deze processen via aangiften en opsporingsonderzoeken, terwijl gemeenten afhankelijk zijn van signalen van wijkteams, scholen of politie. Dit leidt tot een gefragmenteerd beeld van de lokale geldezelpromblematiek. Uit de bevindingen blijkt dat een goede intelligencepositie van belang is om effectief preventiebeleid te ontwikkelen, maar in de praktijk blijft de kennisdeling tussen repressieve en preventieve partners beperkt. Privacywetgeving, capaciteitsgebrek en uiteenlopende prioriteiten bemoeilijken het structureel uitwisselen van informatie tussen bijvoorbeeld politie, gemeenten, onderwijsinstellingen en zorgpartners. Hierdoor blijven patronen van ronseling, kwetsbaarheid en lokale context vaak onzichtbaar, wat de effectiviteit van preventieve maatregelen vermindert.

Opvallend is dat zowel gemeentelijke als politiepartners melden dat de werkelijke leeftijdsgroep van geldezers vaak ouder is dan oorspronkelijk werd aangenomen. Veel geldezers zijn tussen de twintig en veertig jaar oud. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat ronselaars in hun online advertenties expliciet vragen om personen boven de achttien jaar. Dit sluit aan bij bevindingen uit de literatuur (Roks & Monshouwer, 2020). Jongerenpassen hebben lagere opnamelimielen en minderjarigen zijn niet altijd zelf aan het beheer van hun rekening. Ook kan het zijn dat banken alerter zijn op ongebruikelijke transacties bij jongerenrekeningen, waardoor ronselaars de voorkeur geven aan meerderjarige geldezers of personen met een zakelijke bankpas.

Zoals ook in de literatuur wordt gesteld, is er een duidelijke verschuiving van traditionele naar digitale vormen van criminaliteit (Bekkers et al., 2023). Verschillende gemeenten erkennen dat het thema online criminaliteit nog niet goed is geïntegreerd in hun veiligheidsprogramma's en dat dit probleem vaak op een ad-hoc of projectmatige manier wordt aangepakt. Hierdoor wordt het fenomeen geldezers vaak niet op een structurele manier aangepakt.

6.3 Deelvraag 3

De derde deelvraag luidde: *Hoe ervaren betrokken organisaties de samenwerking rondom de aanpak van geldezers en welke knelpunten en voorwaarden zien zij voor een effectievere, integrale samenwerking?*

Uit het onderzoek blijkt dat de samenwerking tussen betrokken organisaties wordt gekenmerkt door uiteenlopende verantwoordelijkheden en perspectieven. Deze worden overzichtelijk weergegeven in Tabel 8. Gemeenten nemen doorgaans een coördinerende of regisserende rol in, gericht op preventie en bewustwording, terwijl de politie en het Openbaar Ministerie primair verantwoordelijk zijn voor opsporing en vervolging. Gemeenten benadrukken dat zij geen rol hebben in de opsporing en strafrechtelijke afdoening, maar wel een belangrijke rol hebben in het agenderen van het thema geldezelpromblematiek binnen de lokale driehoek, bestaande uit de burgemeester, de politie en het OM. Politie en OM beschouwen de gemeente als een belangrijke partner aan de preventieve en zorggerichte kant van de aanpak.

Binnen de samenwerking kan de gemeente worden omschreven als de partner die de “puzzel” organiseert. Iedere partner beschikt over een stukje kennis, informatie of middelen, maar pas door de regie- of coördinerende rol van de gemeente kunnen deze puzzelstukjes samenkomen. Gemeenten vervullen deze rol door overlegstructuren te organiseren, partners bijeen te brengen en gezamenlijk te reflecteren op de vraag: “*Wat zien we eigenlijk?*”. Door kennis en ervaringen te delen in werkgroepen ontstaat een vollediger beeld van de lokale geldezelpromblematiek. Toch blijkt dat het leggen van deze puzzel in de praktijk niet altijd eenvoudig is. Een belangrijk knelpunt ligt in de beperkte informatie-uitwisseling tussen partners, vaak door privacywetgeving of onduidelijkheid over wat wel en niet gedeeld mag worden. Tegelijkertijd benadrukken partners dat het niet altijd noodzakelijk is om casusgerichte informatie te delen. Veel kan worden bereikt door in werkgroepen te spreken over fenomenen, signalen en trends in plaats van individuele gevallen. Op die manier blijft men binnen de grenzen van de AVG, terwijl het gezamenlijk inzicht in de aard en omvang van het probleem toeneemt.

De werkgroepen die in sommige gemeenten al worden georganiseerd, worden door de deelnemers als positief en effectief ervaren. Een gemeentelijke partner merkte op dat sommige partners hun eigen bijdrage hierbij onderschatten en denken “niet zoveel te kunnen doen”. Het tegendeel blijkt vaak waar, want sommige partners werken dicht bij de doelgroep en beschikken daardoor juist over waardevolle kennis. Door in werkgroepen structureel met elkaar in gesprek te gaan over wat men ziet, kan deze kennis beter worden benut. Een goed voorbeeld hiervan is de werkwijze in Leeuwarden, waar de gemeente bewust heeft gekozen voor een zogenoemde tweesporenaanpak. Hierbij zijn twee afzonderlijke werkgroepen ingericht, waarbij de ene is gericht op repressie en interventies, waarin politie, OM en gemeente samenwerken, en de andere is gericht op preventie en voorlichting, waarin de gemeente samenwerkt met jongerenwerkers, scholen en wijkteams. De gemeente neemt deel aan beide werkgroepen en fungeert als verbindende schakel tussen beide sporen door signalen uit te wisselen en bevindingen op elkaar af te stemmen. De werkwijze wordt als positief ervaren, juist omdat verantwoordelijkheden helder en duidelijk gescheiden zijn, maar onderling ook weer verbonden. Dit zorgt volgens de partner voor een

effectieve samenwerking tussen preventieve en repressieve partners bij de lokale aanpak van de geldezelpromblematiek.

De politie beschikt over een sterke informatiepositie door aangiftes, analyses en opsporingsonderzoeken, terwijl gemeenten afhankelijk zijn van deze gegevens om lokaal beleid te ontwikkelen. Wanneer deze kennis wordt gedeeld, bijvoorbeeld via rapportages over ronsellocaties, slachtofferprofielen of trends in modus operandi, kunnen gemeenten gerichter preventieve maatregelen treffen. Dit onderstreept de wederzijdse afhankelijkheid tussen de repressieve en preventieve kant van de keten (Buirma, 2021). Deze samenwerking vraagt om nauwe afstemming zonder dat partijen zich mengen in elkaars primaire taken. Gemeenten hoeven zich niet te richten op vervolging, en politie of OM niet op zorgverlening, maar informatie-uitwisseling en afstemming zijn noodzakelijk om effectief te kunnen handelen (Hirsch Ballin, 2019). In dit licht is het relevant om ook de mogelijke rol van Zorg- en veiligheidshuizen bij de informatie-uitwisseling te verkennen. Zij bevinden zich immers op het snijvlak van zorg en veiligheid en kunnen dankzij hun casusoverleggen en verbinding tussen het sociale domein en het veiligheids domein, een aanvullende schakel vormen in het delen van signalen. Hoewel deze rol niet verder binnen dit onderzoek is uitgewerkt, wordt dit nog kort in de conclusie besproken.

Een sterke lokale informatiepositie vormt een belangrijke voorwaarde voor een integrale aanpak, evenals bestuurlijke draagkracht vanuit de driehoek. Wanneer het onderwerp gezamenlijk wordt geprioriteerd en structurele kennisdeling plaatsvindt, ontstaat een solide basis om interventies te coördineren en prioriteiten te stellen (Buirma, 2021). Meerdere gemeenten benadrukken dat goed inzicht in de omvang en aard van het probleem, de kenmerken van geldezels en de context waarin zij opereren essentieel is om gerichte maatregelen te treffen. Het startpunt hiervoor ligt vaak bij politieanalyses, omdat de eerste signalen daar binnenkomen. Deze informatie vormt vervolgens de basis waarop gemeenten hun preventieve beleid kunnen afstemmen en versterken.

Naast de kernpartners kunnen ook organisaties als de Belastingdienst en het UWV een waardevolle rol vervullen in de bredere aanpak. Hoewel de Belastingdienst in de huidige praktijk niet structureel betrokken is, erkennen zij de maatschappelijke verantwoordelijkheid en de mogelijkheden om bij te dragen via analyses. Het UWV kan een rol spelen in de preventieve sfeer, mits onderzoek bevestigt dat cliënten uit hun doelgroep oververtegenwoordigd zijn onder geldezels.

Het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) wordt in de interviews meerdere keren genoemd als ondersteunende actor binnen een integrale aanpak. Het RIEC kan gemeenten ondersteunen bij het opzetten van een aanpak en meedenken over het opstellen van kennisproducten en overlegstructuren. Het onderzoek laat zien dat integrale samenwerking niet vanzelf ontstaat, maar vraagt om voortdurende investering in relaties, kennisdeling en structuur. Zonder gedeelde informatie en bestuurlijke prioritering blijft de problematiek grotendeels onzichtbaar en moeilijk aan te pakken. Het

RIEC kan hierin een ondersteunende rol spelen door expertise te delen, partners te verbinden en gemeenten te helpen hun regierol te versterken.

Tabel 8: Rollen van ketenpartners binnen de aanpak van geldezels

Partner/ Verband	Rol	Vorm van betrokkenheid of informatie positie	Samenwerkingslijn
Gemeente	Regie & coördinatie	<ul style="list-style-type: none"> - Agenderen in lokale driehoek - Preventie & bewustwording - Organiseren van overlegstructuren en werkgroepen - Verbinden tussen preventie en repressie - Beperkte informatiepositie door afhankelijkheid van signalen van wijkteams, scholen en politie 	Centrale spil tussen alle partners. Verbindt alle partijen en koppelt signalen aan beleid
Politie	Opsporing & Intelligence	<ul style="list-style-type: none"> - Aangiftes, analyses, opsporingsonderzoeken - Signaleren van trends en ronsellocaties - Input voor beleid en preventie - Sterke informatiepositie door aangiftes en onderzoek. 	Met gemeente (preventie) en met het OM (repressie). Levert informatie aan gemeente en het OM, deelt analyses.
Openbaar Ministerie	Vervolg	<ul style="list-style-type: none"> - Strafrechtelijke afdoening - Zorgen voor afschrikking en handhaving - Juridisch kader bewaken - Politiedossiers en opsporingsonderzoeken 	Met politie (en gemeenten en veiligheidshuizen bij aanpak criminele jeugdgroepen)
Belastingdienst	Mogelijke ondersteunende partner bij repressie door financieel inzicht	<ul style="list-style-type: none"> - Data-analyse over verdachte geldstromen - Eventueel signaleren van witwaspatronen - In huidige praktijk niet structureel betrokken. Kunnen financiële analyses doen. Bij de geldezelpromatiek gaat het echter om kleine bedragen per geldezels. 	Kan waardevolle samenwerkingspartner zijn (handhaven fraudepatronen) als er wordt gekeken naar het fenomeen geldezelpromatiek
UWV	Mogelijke ondersteunde partner bij signalering en preventie	<ul style="list-style-type: none"> - Signalering, ondersteuning doelgroep met financiële problemen of risico's - Potentiële preventieve rol bij risicogroepen geldezelschap - In huidige praktijk niet structureel betrokken, maar herkent kwetsbare cliënten, en zou input kunnen leveren bij structurele samenwerking 	Kan een waardevolle samenwerkingspartner zijn, omdat ze werken met de doelgroep.
Onderwijs, jongerenwerk en wijkteams	Preventie & bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> - Voorlichting jongeren - Signalering kwetsbare jongeren in buurten en scholen - Doorverwijzing - Lokaal sterke informatiepositie, maar versnipperd. Hebben contact met doelgroep, maar informatie blijft vaak liggen. 	Met gemeente (primaire).
Driehoek (burgemeester, OM, politie)	Bestuurlijk draagvlak & prioritering	<ul style="list-style-type: none"> - Bepaalt prioriteit, borgt samenwerking - Agenderen geldezelpromatiek - Toewijzing middelen en capaciteit - strategisch niveau; overkoepelend overleg 	Stuurt de integrale aanpak
RIEC	Ondersteunende en verbindende partner	<ul style="list-style-type: none"> - Kennisdeling, expertise - Regionale expertise & analyse - Verbinden van partners - Ondersteuning bij beleidsvorming gemeenten 	Regionale ondersteuning. Kan gemeenten helpen en ondersteunen. Verbinden van partners
CCV	Ondersteunende partner	<ul style="list-style-type: none"> - Landelijke kennisproducten, zoals de leidraad geldezels - Adviesfunctie richting beleid - landelijk overzicht 	Ondersteuning van verschillende partners

7. Discussie

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van het onderzoek kritisch besproken. Eerst komen de beperkingen van het onderzoek aan bod, gevolgd door de reflexieve beoordeling van de onderzoeker en de invloed daarvan op de resultaten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met praktische aanbevelingen, gericht op het verbeteren van de effectiviteit en integrale aanpak van de geldezelpromotiek.

7.1 Limitaties onderzoek

Dit onderzoek kent enkele beperkingen die de resultaten mogelijk hebben beïnvloed. Ten eerste zijn de resultaten gebaseerd op een beperkt aantal semigestructureerde interviews met verschillende betrokken organisaties, waaronder gemeenten, politie (intelligence en districtrecherche), het Openbaar Ministerie, het UWV en de Belastingdienst. Hoewel de onderzoeksvragen waren gericht op het identificeren van overeenkomsten en verschillen in perspectieven tussen partners en hiermee een breed beeld is verkregen, blijft het aantal geïnterviewde participanten klein. Daarnaast varieerden de contexten van geïnterviewde gemeenten aanzienlijk. Sommige gemeenten hadden al wel een geldezelaanpak of waren meer gericht op de bestrijding van online criminaliteit, terwijl andere nog geen gericht beleid hiervoor hadden. Omdat het onderzoek gericht was op het blootleggen van overeenkomsten en verschillen in perspectieven, lag de nadruk niet op saturatie, dat wil zeggen het punt waarop nieuwe interviews geen aanvullende inzichten meer opleveren, maar op het verzamelen van een breed scala aan ervaringen en visies (Hennink et al., 2020). Deze contextuele verschillen bij gemeenten betekenen dat de resultaten niet als algemene waarheid kunnen worden beschouwd en niet gegeneraliseerd kunnen worden naar andere gemeenten of regio's. Het onderzoek had meer een verkennend karakter en biedt wel potentiële inzichten voor andere contexten. Naast gemeenten zijn ook andere partners geïnterviewd, zoals de politie, het Openbaar Ministerie, de Belastingdienst en het UWV. Bij deze drie laatstgenoemde organisaties is per organisatie één participant geïnterviewd, wat ook een beperkt beeld kan opleveren van de perspectieven. Kwalitatief onderzoek is sterk contextgebonden en de nadruk ligt daarom niet op generaliseerbaarheid (Lincoln & Guba, 1986; Shenton, 2004). Naast dat het aantal geïnterviewde participanten klein is, zijn ook belangrijke actoren zoals, met name banken en onderwijsinstellingen niet betrokken geweest in de dataverzameling. Deze partijen spelen een belangrijke rol bij de signalering, bewustwording en vroegtijdige interventie maar zij zijn geen partners binnen het RIEC-samenwerkingsverband en vielen daarom buiten het onderzoek. Hierdoor ontbreekt op dit vlak een volledig beeld van hun perspectieven en mogelijke bijdragen aan de ketensamenwerking bij het aanpakken van geldezels.

Een tweede beperking is dat niet kan worden uitgesloten dat sommige participanten sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven. Tijdens het werven van de participanten is aangegeven dat het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van een vraag vanuit het RIEC Noord-Nederland. Dit heeft de perceptie van onafhankelijkheid van het onderzoek mogelijk beïnvloed. Participanten konden bovendien geneigd zijn hun organisatie in een positief daglicht te stellen of knelpunten minder expliciet te benoemen als hier vragen over werden gesteld.

Ten slotte kan de interpretatie van de data beïnvloed zijn door de achtergrond en eigen visies van mijzelf als onderzoeker. Het coderen en analyseren van de interviews is door één onderzoeker uitgevoerd. Door bewust stil te staan bij de eigen rol en interpretaties is geprobeerd zo onafhankelijk mogelijk te werk te gaan. Een uitgebreide bespreking van deze reflexiviteit wordt behandeld in de volgende paragraaf.

7.2 Reflexieve beoordeling

Aangezien kwalitatief onderzoek een mate van subjectiviteit met zich meebrengt, is het belangrijk om te reflecteren op de eigen rol van de onderzoeker en mogelijke invloed op de uitvoering en interpretatie van dit onderzoek (Lincoln & Guba, 1986; Shenton, 2004). Als onderzoeker hebben mijn beslissingen, achtergrond en ervaringen een rol gespeeld in het onderzoeksproces en de betekenis die aan de verzamelde gegevens is toegekend. Om de mogelijke impact te verminderen, heb ik regelmatig met mijn universitaire begeleider gesproken over keuzes in het onderzoeksproces, de uitvoering van de interviews en de interpretatie van de data. Deze peer debriefing diende als vorm van kwaliteitscontrole, doordat mijn keuzes werden bevraagd of bijgestuurd (Lincoln & Guba, 1986).

Het onderzoek werd uitgevoerd tijdens mijn stage bij het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Noord-Nederland. Deze positie bood mij enerzijds voordelen, ik kreeg praktische inzichten in de manier waarop overheidsorganisaties samenwerken in de aanpak van ondermijning. Anderzijds bracht mijn plek bij het RIEC ook risico's met zich mee voor de objectiviteit. Het RIEC heeft immers een specifieke beleidsmatige invalshoek op de bestrijding van ondermijnende criminaliteit en de rol van integrale samenwerking daarin. Deze voorkennis en context konden mijn verwachtingen en interpretaties onbewust beïnvloeden. Om deze mogelijke vertekening te minimaliseren, heb ik gedurende het onderzoeksproces bewust aandacht besteed aan mijn eigen positionaliteit. Dit heb ik gedaan door tijdens het afnemen van de interviews en de coderingsfase zo objectief mogelijk proberen te handelen. Dit is gedaan door participanten door te vragen bij bepaalde uitspraken en hun ervaringen centraal te stellen. De interviews werden op semigestructureerde wijze afgenomen, zodat de deelnemers hun eigen perspectieven konden verwoorden. Ik heb geprobeerd een open, neutrale houding aan te nemen en mijn reacties tot een minimum te beperken, om zo onbedoelde sturing te voorkomen. Opmerkingen die ik had of dingen waar ik verder over wilde praten, heb ik bewaard voor na het interview. Elk interview

begon met een luchtig voorgesprek en enkele algemene vragen, om een ontspannen sfeer voor de participant te creëren. Deze aanpak bevorderde verder ook de openheid van de gesprekken.

7.3 Aanbevelingen

Op basis van de onderzoeksbevindingen zijn onderstaande aanbevelingen geformuleerd, die voornamelijk gericht zijn op gemeenten, aangezien zij binnen de aanpak van geldezels de regie- en coördinerende rol vervullen. Ter verdieping is aanvullend een interview gehouden met een beleidsadviseur van het CCV. De inzichten uit dit gesprek dienden als een toetsing en aanscherping van de aanbevelingen. Er komen verschillende voorwaarden naar voren voor een effectievere, integrale samenwerking bij de aanpak van de geldezelpromatiek.

1. Versterking van de lokale informatiepositie en kennisdeling

Een structurele verbetering van de lokale informatiepositie vormt de basis voor gerichte preventie en effectieve samenwerking. Uit het onderzoek blijkt dat de politie een relatief sterke informatiepositie heeft door aangiftes en analyses, terwijl gemeenten, scholen en sociale partners vooral afhankelijk zijn van signalen uit de praktijk. Door systematische kennisdeling, bijvoorbeeld via fenomenologische rapportages over ronsellocaties, slachtofferprofielen en trends, kunnen gemeenten beter inspelen op lokale risico's zonder de privacywetgeving te overschrijden. Deze uitwisseling bevordert bovendien een gedeeld beeld van de problematiek, waardoor preventieve en repressieve interventies beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Daarbij zou de rol van Zorg- en Veiligheidshuizen kunnen worden verkend. Zij verbinden professionals uit het veiligheids- zorg en gemeentelijk domein. Er kan worden verkend of zorg en veiligheidshuizen ondersteunend kunnen zijn bij het verbeteren van de informatie-uitwisseling op casusniveau. Daarnaast bieden Zorg- en Veiligheidshuizen bestaande overlegstructuren waarin partners elkaar al kennen, wat benut kan worden voor het signaleren van bredere trends. Verder is het van belang om de signalerende rol van scholen en banken te betrekken. Scholen hebben zicht op de doelgroep maar nog niet altijd een duidelijke route om signalen te delen. Banken detecteren afwijkende transacties en zien patronen die wijzen op misbruik van banrekeningen. Ondanks hun cruciale rol waren zij niet meegenomen in dit onderzoek, waardoor hun perspectief ontbreekt. Door ook deze partners te betrekken in de kennisdeling of overlegstructuren ontstaat er een completer beeld van de geldezelpromatiek.

2. Bestuurlijke draagkracht binnen de driehoek

Een belangrijke voorwaarde voor een effectieve en integrale aanpak is bestuurlijk draagvlak creëren binnen de lokale driehoek (burgemeester, politie en Openbaar Ministerie). Wanneer het thema geldezelpromatiek hier wordt geagendeerd, ontstaat ruimte om capaciteit, middelen en prioriteit toe te

wijzen. In gemeenten waar er steun is vanuit de driehoek, blijkt de aanpak aanzienlijk effectiever te functioneren. Bestuurlijke borging zorgt ook voor continuïteit.

3. Twee-sporen aanpak bij doelgroep

De resultaten laten zien dat de geldezelpromatiek verschillende doelgroepen betreft met uiteenlopende motieven. Jongeren handelen voornamelijk uit groepsdruk, status of de belofte van snel geld, terwijl de financieel kwetsbare groep veelal handelt uit economische noodzaak. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen een economisch-rationele drijfveer bij financieel kwetsbaren en een sociaal-culturele drijfveer bij jongeren. Beleidsmatig vraagt dit om een tweesporenaanpak. Een aanpak gericht op jongeren en onderwijs, en een tweede spoor gericht op financieel kwetsbare doelgroep. Door de motieven van beide groepen als uitgangspunt te nemen, kan preventie specifiek en effectiever worden ingericht.

4. Werk met werkgroepen op twee sporen, waarbij gemeente in beide participeert en verbindt

De samenwerking tussen preventieve en repressieve partners kan worden versterkt door het inrichten van twee structurele werkgroepen. Waarvan de ene is gericht op repressie en interventies, waarin politie, OM en gemeente samenwerken, en de andere is gericht op preventie en voorlichting, waarin de gemeente samenwerkt met jongerenwerkers, scholen en wijkteams. Gemeenten nemen hierbij een verbindende rol in door deel te nemen aan beide werkgroepen. Deze werkwijze, zoals succesvol toegepast in Leeuwarden, bevordert continuïteit, kennisdeling en onderlinge afstemming, zonder dat taken vervagen. Binnen deze werkgroepen kan worden gesproken over fenomenen, signalen en trends, zonder casusgerichte informatie te delen, wat de effectiviteit van samenwerking vergroot binnen de kaders van de AVG.

5. Inzet van het RIEC

Het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) kan een sleutelrol spelen in de versterking van lokale aanpakken. Het RIEC beschikt over kennis van de problematiek en kan gemeenten ondersteunen bij beleidsontwikkeling, de inrichting van overlegstructuren en het verbinden van relevante partners. Vooral voor kleinere gemeenten, waar online criminaliteit nog niet structureel op de agenda staat, kan het RIEC een belangrijke ondersteunende functie vervullen. Daarnaast is het van belang om te verkennen welke mogelijkheden voor informatie-uitwisseling de Wet Gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) biedt. De WGS regelt dat gegevensverwerking binnen samenwerkingsverbanden, waaronder de RIEC's en Zorg- en veiligheidshuizen, op een uniforme zorgvuldige en juridisch afgebakende manier plaatsvindt. Hoewel geldzels als individuen geen typische handavingsknepunten vormen, kan de context waarin ze opereren, zoals ronselnetwerken of uitbuiting binnen georganiseerde online fraude, wél aanleiding zijn om het RIEC te betrekken.

6. Zorg voor zichtbaarheid van resultaten

Een terugkerende bevinding is dat een tekort aan capaciteit en structurele middelen de ontwikkeling van een integrale samenwerking bemoeilijkt. Wanneer de inzet van partners onderling sterk verschilt, ontstaat het risico dat gezamenlijke acties vertragen of dat partijen afhaken. Het is daarom van belang dat behaalde resultaten, leerervaringen en goede voorbeelden zichtbaar worden gemaakt. Dit vergroot het wederzijds vertrouwen tussen partners, versterkt het interne en externe draagvlak en maakt het mogelijk de maatschappelijke impact van de aanpak beter te evalueren en te verantwoorden.

Literatuurlijst

- Ansell, C., & Gash, A. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal Of Public Administration Research And Theory*, 18(4), 543–571.
<https://doi.org/10.1093/jopart/mum032>
- Appelman, J. (2023). *Geldezels of uitgebuite LVB'ers? Een kwalitatief onderzoek naar de manier van ronselen en inzet van mensen met een licht verstandelijke beperking in cybercriminaliteit*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Bekkers, L., & Leukfeldt, R. (2023). Recruiting money mules on instagram: a qualitative examination of the online involvement mechanisms of cybercrime. *Deviant Behavior*, 44(4), 603–619. <https://doi.org/10.1080/01639625.2022.2073298>
- Bekkers, L., Leukfeldt, R., & Kleemans, E. (2024). Recruiting co-offenders for financial cybercrime: an analysis of police investigations into cybercriminal networks. *Trends in Organized Crime*. <https://doi.org/10.1007/s12117-024-09556-y>
- Bekkers, L., Schiks, J., Leukfeldt, R., De Haagse Hogeschool, & Centre of Expertise Cybersecurity. (2020). *Naar een interventie tegen geldezels: Een pilot in de gemeente Haarlem* (Door gemeente Haarlem).
https://www.dehaagsehogeschool.nl/sites/hhs/files/images/naar-een-interventie-tegen-geldezels_eeen-pilot-in-de-gemeente-haarlem.pdf
- Bekkers, L., Van Houten, Y., Spithoven, R., & Leukfeldt, E. R. (2023). Money Mules and Cybercrime Involvement Mechanisms: Exploring the experiences and perceptions of young people in the Netherlands. *Deviant Behavior*, 44(9), 1368–1385.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2023.2196365>
- Bekkers, L., Van Leuken, M., Leukfeldt, R., & Lectoraat Cybercrime & Cybersecurity, NSCR & De Haagse Hogeschool; in opdracht van en in samenwerking met de regiegroep Operatie

- Centurion van de Nationale Politie. (2024). *Criminele netwerken achter geldezels* (p. 32).
<https://hetccv.nl/app/uploads/2024/10/Criminele-netwerken-achter-geldezels-DIGI-versie-kopie.pdf>
- Belastingdienst. (2022, 9 juni). *Ondermijnende criminaliteit*. Over de Belastingdienst.
<https://over-ons.belastingdienst.nl/organisatie/uitvoerings-handhavingsstrategie/ondermijnende-criminaliteit/>
- Borwell, J., Jansen, J., & Stol, W. (2024). Exploring the impact of cyber and traditional crime victimization: Impact comparisons and explanatory factors. *International Review Of Victimology*. <https://doi.org/10.1177/02697580241282782>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2023). Is thematic analysis used well in health psychology? A critical review of published research, with recommendations for quality practice and reporting. *Health Psychology Review*, 17(4), 695–718.
<https://doi.org/10.1080/17437199.2022.2161594>
- Buirma, T. (2021, augustus). *1+1=3: Een onderzoek naar de invloed van samenwerking tussen de gemeente en de politie op de effectiviteit van de aanpak van ondermijnende criminaliteit in Zoetermeer*. <http://hdl.handle.net/2105/58580>
- Byrne. (2022). A worked example of Braun and Clarke’s approach to reflexive thematic analysis. *Quality & Quantity*, 56(3), 1391–1412. <https://doi.org/10.1007/s11135-021-01182-y>
- CCV. (2025a). Geldezelpromblematiek onder jongeren. *Wegwijzer Jeugd en Veiligheid*.
https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/wp-content/uploads/2025/02/250225_JV_Snel-geld-verdienen.pdf

- CCV. (2025b). *Leidraad Lokale aanpak Geldeuzels*. Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.
- Cloward, R. A., & Ohlin, L. (1960). *Delinquency and opportunity: A theory of delinquent gangs*. The Free Press; Macmillan.
- Cornish, D. B. (1994). The procedural analysis of offending and its relevance for situational crime prevention. *Crime Prevention Studies*, 3(1), 151–196.
- Cybercrimebeeld Nederland. (2024). Geraadpleegd op 27 mei 2025, van <https://fts.politie.nl/cybercrimebeeld/>
- Europol. (2015). *The Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2015*. Den Haag: Europol Police Office.
- Europol. (2021). *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2021*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Europol. (2023). *Money muling*. Geraadpleegd op 27 mei 2025, van <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/public-awareness-and-prevention-guides/money-muling>
- Fletcher, A. J. (2017). Applying critical realism in qualitative research: methodology meets method. *International Journal Of Social Research Methodology*, 20(2), 181–194. <https://doi.org/10.1080/13645579.2016.1144401>
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures : selected essays*. Basic Books.
- Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2020). *Qualitative research methods* (Second edition). Sage.
- Hibberd, F. J. (2005). Unfolding social constructionism. In *Springer eBooks*. <https://doi.org/10.1007/b100254>

- Hiemstra, K. (2025). *Noord-Nederland als broeiest voor bankhelpdeskfraude: Onderzoek naar de gelegenheidsstructuren en aanpak van bankhelpdeskfraude in Noord-Nederland*. NHL Stenden.
- Hirsch Ballin. (2019). Overbrugging van procedurele breuklijnen bij een integrale aanpak van criminaliteit. *Tijdschrift Voor Bijzonder Strafrecht & Handhaving*, 5(3), 163–172.
<https://doi.org/10.5553/tbsenh/229567002019005003007>
- Hulsse, R. (2017). The Money Mule: Its Discursive Construction and the Implications. *Vanderbilt Journal Of Transnational Law*, 50(4), 1007.
<https://www.questia.com/library/journal/1G1-521049178/the-money-mule-its-discursive-construction-and-the>
- Jennissen, R., Engbersen, G., Bokhorst, M., & Bovens, M. (2018). *De nieuwe verscheidenheid : De toegenomen diversiteit naar herkomst in Nederland* (Nummer 38).
<https://dspace.library.uu.nl/bitstream/1874/364991/1/verscheidenheid.pdf>
- Kerstens, J., Schulz, D., Welvaadt, T., & Van Bruggen, M. (2023). *Digitaal doolhof: Een onderzoek naar online gedrag, online incidenten en online wijsheid onder scholieren in Leeuwarden*. Leeuwarden: NHL stenden. <https://cybersciencecenter.nl/media/1305/2023-06-30-rapportage-leeuwarden.pdf>
- Lefkowitz, N. J. (1989). Verlan: Talking backwards in French. *The French Review*, 63(2), 312–322. <http://www.jstor.org/stable/394763>
- Leukfeldt, R., & Holt, T. (2019). *The Human Factor of Cybercrime*. Routledge.
<https://www.taylorfrancis.com/books/9780429460593>

- Leukfeldt, R., Kleemans, E., & Stol, W. (2016). Cybercriminal Networks, Social Ties and Online Forums: Social Ties Versus Digital Ties within Phishing and Malware Networks. *The British Journal Of Criminology*, azw009. <https://doi.org/10.1093/bjc/azw009>
- Leukfeldt, R., Lavorgna, A., & Kleemans, E. (2016). Organised Cybercrime or Cybercrime that is Organised? An Assessment of the Conceptualisation of Financial Cybercrime as Organised Crime. *European Journal On Criminal Policy And Research*, 23(3), 287–300. <https://doi.org/10.1007/s10610-016-9332-z>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions For Program Evaluation*, 1986(30), 73–84. <https://doi.org/10.1002/ev.1427>
- Merkestein, D., Maaiveld, T., & Goldbach, O. (2024, 5 juli). *Crime scripting verbetert aanpak van ondermijnende criminaliteit*. <https://ccv-secondant.nl/platform/article/crime-scripting-verbetert-aanpak-van-ondermijnende-criminaliteit>
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2024, 24 oktober). *Snel geld verdienen? Wees geen ezel!* Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie. <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2024/10/24/snel-geld-verdienen-wees-geen-ezel>
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2025). *Vijftien verdachten verhoord: 39 aangiftes van oplichting behandeld door politie en OM*. Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie. <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2025/03/25/vijftien-verdachten-verhoord-39-aangiftes-van-oplichting-behandeld-door-politie-en-om>
- Misana-ter Huurne, E., Van Houten, Y., Spithoven, R., Notté, R., MSc., Leukfeldt, R., Hogeschool Saxion, & De Haagse Hogeschool. (2020). *Cyberweerbaarheid*.

Risicobewustzijn en zelfbeschermend gedrag rondom cybercrime onder jongeren en mkb'ers. Hogeschool Saxion & De Haagse Hogeschool.

<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16146.63685>

Misana-ter Huurne, E., Van Houten, Y., Spithoven, R., Raoul Notté MSc., & Leukfeldt, R. (2020). Cyberweerbaarheid. Risicobewustzijn en zelfbeschermend gedrag rondom cybercrime onder jongeren en mkb'ers. In Hogeschool Saxion & De Haagse Hogeschool, *Hogeschool Saxion & de Haagse Hogeschool*. Hogeschool Saxion & De Haagse Hogeschool.

Oerlemans, J., Custers, B., Pool, R., & Cornelisse, R. (2016). *Cybercrime en witwassen: bitcoins, online dienstverleners en andere witwasmethoden bij banking malware en ransomware.*

RIEC's en LIEC. (z.d.-a). RIEC-LIEC Informatie-en Expertisecentrum.

<https://www.riec.nl/riecs-en-liec>

RIEC's en LIEC. (z.d.-b). *Samenwerking in RIEC-verband: een geïntegreerde aanpak tegen ondermijnende criminaliteit.* riec.nl. <https://www.riec.nl/maatregelen-en-documenten/convenant>

Roks, R., Leukfeldt, R., & Densley, J. (2020). The Hybridization of Street Offending in the Netherlands. *The British Journal Of Criminology*, 61(4), 926–945.

<https://doi.org/10.1093/bjc/azaa091>

Roks, R., & Monshouwer, N. (2020). F-gamers die 'mapsen', 'swipen' en 'bonken': een netnografisch onderzoek naar fraude en oplichting op Telegram Messenger. *Justitiële Verkenningen*, 46(2), 44–58. <https://doi.org/10.5553/jv/016758502020046002004>

Schellevis, J., & Van Hulzen, D. (2022). Jongeren vaker betrokken bij fraude en cybercrime, politie maakt zich zorgen. *NOS*. <https://nos.nl/artikel/2456322>

- Schoenmakers, Y. M., Bremmers, B., Wijk, A. P., Smulders, A., Tigger Translations, & Bureau Beke (Arnhem). (2012). *Oosterse teelt: Vietnamezen in de hennepsteelt*. Bureau Beke.
- SEON. (2024, 3 april). *What Is a Bank Drop? | How Does It Work? | SEON*.
<https://seon.io/resources/dictionary/bank-drop/>
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education For Information*, 22(2), 63–75. <https://doi.org/10.3233/efi-2004-22201>
- Snaphaan, T., & Klerks, P. (2024). *Crime scripting: Theorie en Praktijk*. Den Haag: Boom Criminologie.
- Spithoven, R., Van Ee, H., & Van Houten, Y. (2021). Meer oog en zorg voor kwetsbare geldezels. *Tijdschrift Voor de Politie*, 3, 48–53.
<https://www.websitevoordepolitie.nl/content/uploads/2022/02/SPITHOVEN-EE-HOUTEN-Money-muling-3-2021.pdf>
- Ultee, W. C., Arts, W. A., & Flap, H. D. (2003). *Sociologie: vragen, uitspraken, bevindingen*.
- UWV. (2025). *Samenwerkingen*. <https://www.uwv.nl/nl/over-uwv/samenwerkingen>
- veiliginternetten.nl. (2024). *F-Game*. <https://veiliginternetten.nl/f-game/#:~:text=Influencers%20en%20rappers%20moedigen%20de,over%20WhatsApp%20fraude%20of%20hulpvraagfraude>.
- VreemdelingenVisie. (2019). Wat doet de IND tegen mensenhandel? *VreemdelingenVisie*.
<https://www.vreemdelingenvisie.nl/vreemdelingenvisie/2019/04/leg-mij-uit>

rijksuniversiteit
groningen

Bijlage I Geïnfomeerde toestemming

Mijn naam is Thirsa Kootstra en ik ben masterstudent Sociologie in de richting Criminaliteit en Veiligheid aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ter afronding van deze master voer ik in opdracht van het RIEC een kwalitatieve studie uit naar de ervaringen van verschillende organisaties met betrekking tot de definitie, aard en aanpak van geldezels. Het onderzoek richt zich daarnaast op de beleidsmatige samenwerking tussen partners binnen het RIEC.

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in hoe verschillende RIEC-partners de geldezelpromblematiek in de praktijk ervaren en duiden. Centraal staat hierbij de vraag hoe partners het begrip definiëren en in hoeverre er sprake is van gedeelde opvattingen en benaderingswijzen. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre betrokken organisaties zicht hebben op de rekruteringsmethoden waarmee geldezels worden geworven en hoe dit hun preventie- en interventiebeleid beïnvloedt. Ook is er aandacht voor de wijze waarop de samenwerking tussen partijen wordt vormgegeven, welke knelpunten zij daarbij ervaren en wat volgens partners nodig is voor een effectievere en meer integrale aanpak.

U wordt uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek vanwege uw ervaring of expertise binnen dit werkveld. Uw inzichten zijn van groot belang om te begrijpen welke uitdagingen en mogelijkheden er zijn in de praktijk en hoe beleid en uitvoering op elkaar aansluiten.

De geluidsopname wordt uitsluitend gebruikt voor het transcriberen van het gesprek en is alleen toegankelijk voor mij als onderzoeker. Na het uittypen zullen de opnamen worden verwijderd en blijven alleen de gepseudonimiseerde uitwerkingen van het interview over. De transcriptie bevat geen tot personen herleidbare informatie. Deze data worden bewaard volgens de door de RuG geldende onderzoeksrichtlijnen. Na afronding van het onderzoek worden deze data verwijderd van de beveiligde RuG-schijf. De resultaten worden alleen gebruikt voor de masterscriptie en worden gedeeld met mijn scriptiebegeleider, tweede beoordelaar aan de Rijksuniversiteit Groningen en het RIEC. Deze scriptie kan ook met u gedeeld worden, mocht u hier behoefte aan hebben.

Het interview zal ongeveer 45 minuten duren.

Met ondertekening van dit formulier bevestigt u kennis te hebben genomen van de volgende voorwaarden:

- Uw deelname is geheel vrijwillig
- U kunt op ieder moment stoppen met deelname, zonder opgaaf van reden
- U kunt ervoor kiezen om bepaalde vragen niet te beantwoorden
- Stoppen of weigeren heeft geen nadelige gevolgen
- U heeft 2 weken na het gesprek de mogelijkheid om uw toestemming in te trekken, dit kan via een e-mail aan het volgende mailadres: t.koostra.2@student.rug.nl
- Uw inbreng wordt vertrouwelijk verwerkt, uw antwoorden worden voor onderzoeksdoeleinden gebruikt en worden gepseudonimiseerd
- Er gepseudonimiseerde citaten kunnen worden gebruikt in de resultatensectie van dit onderzoek
- Als u akkoord gaat, wordt een geluidsopname gemaakt van het gesprek
- De data worden veilig opgeslagen
- Na afronding van het onderzoek worden alle opnames en transcripties vernietigd

Graag uw keuze aangeven:

Ja, ik geef toestemming voor deelname aan het onderzoek en ga akkoord met bovenstaande voorwaarden.

Nee, ik geef geen toestemming en neem niet deel aan het onderzoek.

Naam participant:

Organisatie:

Datum:

Uw handtekening:

T. Kootstra

Bijlage II Interviewschema RIEC-partners

START INTERVIEW / START OPNAME

Achtergrond en betrokkenheid

1. Kunt u iets vertellen over uw functie en uw rol binnen uw organisatie?
2. Wat doet uw organisatie binnen het bredere thema van online criminaliteit?
3. In hoeverre bent u betrokken of is uw organisatie betrokken bij de aanpak van geldezels?

Aard en definitie geldezel

4. Hoe wordt binnen uw organisatie het begrip 'geldezel' gedefinieerd?
Probes: dader/slachtoffer, bewust/onbewust, medeplegers, veiligheidsprobleem (OOV), sociaal domein (jeugd, onderwijs), jongeren, (financieel) kwetsbare groepen, recidivisten.
5. In hoeverre is er volgens u sprake van consensus tussen ketenpartners over wat een geldezel is en hoe deze moet worden aangepakt?
Probes: verschillen in visie of beleid, dader/slachtoffer, bewust/onbewust.

Rekrutering en zicht op werkwijzen (indien respondent hier vanuit functie of organisatie zicht op heeft)

6. (Gemeente- en UWV-specifiek) Welke signalen ontvangt of herkent de gemeente/het UWV met betrekking tot geldezels?
Probes: jongerenwerk, scholen, wijkteams, meldingen van partners, vroegsignalering, signalen risicogedrag, gesprekken werkcoaches, mutaties in inkomsten, schulden, fysiek/online, preventie.
7. Wat is uw ervaring met betrekking tot hoe geldezels worden geronseld en in hoeverre heeft uw organisatie zicht op de manieren waarop geldezels worden geronseld?
Probes: informatiebronnen, signalen, monitoring, onderzoek, netwerken, kwetsbare groepen, online/offline, ronsellocaties, sociale media, passief/actief, beloning, dwang manipulatie, groepsdruk, schulden.

Preventie- en interventiebeleid

8. (Politie & Belastingdienst-specifiek) Op welke manier houdt de politie/Belastingdienst zich bezig met het voorkomen of bestrijden van witwaspraktijken binnen online criminaliteit?
Probes: risicoprofielen, toezicht, meldingen, samenwerking, monitoring

9. Welke maatregelen of interventies past uw organisatie toe (of zou u willen toepassen) in het kader van de geldezelpromatiek en beïnvloeden de inzichten over rekruteringsmethoden het preventie- of interventiebeleid?

Probes: preventieprogramma's, voorlichting, opsporing, toezicht, handhaving

10. Hoe effectief acht u deze aanpak rond deze problematiek? En waar ziet u ruimte voor verbetering?

11. Welke rol speelt uw organisatie in repressieve trajecten of doorverwijzingen?

Probes: samenwerking met politie/OM, leerstraffen, zorgstructuren

Samenwerking en integrale aanpak

12. Hoe ziet u de rol van uw organisatie in het grotere geheel van de geldezelpromatiek?

Probes: verantwoordelijkheid, regierol, uitvoeringsrol, preventie/repressie.

13. Hoe ziet de huidige samenwerking tussen verschillende samenwerkingspartners eruit, en hoe ervaart u deze samenwerking?

Probes: belemmeringen, praktisch/juridisch, RIEC-partners, werkgroepen, rolverdeling, uitvoering/regierol, overlegstructuren, betrokkenheid, gegevensuitwisseling (praktisch/juridisch), convenanten

14. In hoeverre is er volgens u sprake van een gezamenlijke of integrale aanpak van de geldezelpromatiek en welke voorwaarden zijn nodig om deze aanpak effectiever te maken?

Probes: werkgroepen, overlegstructuren, gezamenlijke strategieën, knelpunten, kansen, wetswijzigingen, convenanten, kennis en mogelijkheden bundelen

Afsluitende vragen

15. Wat zou u zelf graag anders zien in de huidige aanpak van geldezels?

16. Zijn er nog andere belangrijke thema's onbesproken?

17. Heeft u verder nog opmerkingen of aanvullingen die relevant zijn voor dit onderzoek?

AFSLUITING INTERVIEW / EINDE OPNAME

Dank u wel voor uw tijd en bijdrage. Indien gewenst, kan ik u na afloop een samenvatting van de onderzoeksresultaten toesturen.

Bijlage III Interviewschema CCV en kerncitaten

Achtergrond en betrokkenheid

1. Kunt u iets vertellen over uw functie en uw rol binnen het CCV?
2. Wat is de rol van het CCV binnen het bredere thema van online criminaliteit?
3. Op welke manier houdt het CCV zich bezig met de aanpak van geldezels?

Aard, definitie en aanpak

4. Hoe wordt binnen het CCV het begrip ‘geldezel’ gedefinieerd?

Probes: dader/slachtoffer, bewust/onbewust, medepleger, veiligheidsprobleem of sociaal vraagstuk

“Eigenlijk als je kijkt naar jeugdcriminaliteit in de breedte, waarbij jongeren überhaupt geen volledig ontwikkeld brein hebben en risico's minder overzien. Plus daarnaast andere veelvoorkomende risicofactoren bij de jongeren die hiermee in aanraking komen. En plus nog de kenmerken van criminele netwerken, hoe die opereren, dan ergens wel stellen dat het bijna altijd naast dat het daders zijn, ook slachtoffers zijn. Natuurlijk zijn er opportunisten die heel goed doorhebben wat ze doen en dit als hun baan zien en hun ding doen op die manier. Maar, ik denk dat je in veel gevallen ook kan spreken van een vorm van slachtofferschap.”

5. In hoeverre is er consensus of juist verschil tussen partners over de aard en aanpak van de geldezels?

Probes: terminologie, perspectief, beleidsverschillen

“Volgens mij is dat beeld wel bekend bij politie en de andere partners. Vooral de partners uit het sociaal domein en uit het zorgdomein kijken natuurlijk vanuit die slachtofferblik. Maar ik zie in gesprekken met politie ook altijd dat ze zeker kijken wat past bij deze persoon en zorgt ervoor dat je die persoon niet nog verder de problemen in duwt [...] Je krijgt een kans, meestal via alternatieve afdoeningen, natuurlijk afhankelijk van het schadebedrag en de hoeveelheid aangiftes die je al op je naam hebt staan, maar ze kijken echt wel naar de situatie en maken daarin een afweging van wat is hier een betekenisvolle afdoening. Maar uiteraard moet er ook rekening gehouden worden met het echte slachtoffer, degene bij wie het geld vandaan is gehaald.”

6. Wat is het belang van het onderkennen van verschillende typen geldezels?

Probes: jongeren, kwetsbare groepen, recidivisten, 'first offenders', onbewust/bewust handelen

“Als je wilt voorkomen dat iemand verder afglijdt, dan moet je het echt wel integraal benaderen en kijken naar al die verschillende factoren, dus naar straatcultuur, naar risico- en beschermende factoren bij de persoon, naar de invloed van criminele netwerken. Nou, stel iemand heeft een lichtverstandelijke beperking en kan helemaal niet zo goed omgaan met geld, wat vaak voorkomt bij die groep. En die persoon heeft schulden, ja dan kan je een symptoom gaan bestrijden, maar de persoon zal het net zo lang doen waarschijnlijk totdat hij financieel meer zekerheid heeft. En dat zijn van die hele complexe maatschappelijke uitdagingen.”

Preventie- en interventiebeleid

7. Welke concrete handvatten of instrumenten stelt het CCV beschikbaar aan gemeenten of partners om de geldezelpromatiek aan te pakken?

Probes: leidraad, pilotgemeentes

“We hebben in eerste instantie de leidraad geschreven en daarin alles wat we weten over geldezels gebundeld dus daarin staan ronselmethodes maar ook wat zijn nou de strafrechtelijke consequenties, et cetera, civielrechtelijk. [...] Er staan ook alle interventies in en hoe die worden ingezet en door wie, en allemaal praktische voorbeelden van projectplannen tot een toolkit voor de politie. Dus met die leidraad is eigenlijk gewoon een bundeling van kennis, die ik naar iedereen kan sturen die hem opvraagt.”

“Dus daar hebben we heel veel informatie uit opgehaald en daar zie je bijvoorbeeld in Enschede, wordt het echt ingestoken vanuit sociaal domein, in Vlaardingen is het heel erg vanuit OOV en in Almere en Leeuwarden is het echt een combinatie van, echt een samenwerking met jongerenwerk en met politie en andere partners.”

8. Wat zijn voorwaarden en knelpunten voor een goed werkende aanpak?

“Wat goed gaat is, daar waar de energie zit daar moet je gaan zitten. Wat we bij sommige gemeentes merken is dat de politie, en dat geldt gelukkig niet voor Noord-Nederland, het DRIO heeft daar fantastische rapportages opgeleverd, maar in heel veel gebieden heeft de politie geen capaciteit om een dergelijke analyse te doen om echt goed vanuit de politie dat beeld te krijgen, van welk probleem hebben

we hier. Nou wat we weten is, er zijn andere manieren om jouw doelgroepanalyse te doen, maar je ziet dat het bij veel gemeenten dan toch al een beetje stukloopt. Er zijn heel veel manieren om een doelgroepanalyse te doen. Bijvoorbeeld: wij hebben een geldezeltool op de website, met een ruwe schatting vanuit onderzoek. Je kunt terug beredeneren als je kijkt naar het fenomeen beeld van de politie waarin stond dat eigenlijk aan elke vorm van online fraude meerdere geldezels, altijd verbonden zijn. Daarnaast ga in gesprek met je lokale partners, financieel begeleiders op het ROC, jongerenwerkers, dat soort partners hebben allemaal een beeld van geldezels. En toch lijkt dat een te grote stap voor sommige mensen”

“Je moet wel in kaart brengen waar het probleem zit. Het kan zijn dat je bepaalde opvanglocaties hebt, waar heel erg veel geronseld wordt, ja dan wil je daar natuurlijk zitten met je aanpak, van wil je misschien die begeleiders opleiden voor criminele uitbuiting, of je wilt daar lessen gaan geven. Of je wilt een actiedag organiseren in die wijk. Je moet wel weten waar het probleem zit.”

9. Wie heeft welke rol in de lokale aanpak van geldezels en ligt de uitvoeringsrol bij de gemeente?

“Procesleidersrol zou ik dan eerder zeggen. Ja, je kan het natuurlijk insteken vanuit de politie. Volgens mij hebben ze dat in Groningen ook gedaan, met actiedagen, en dan heb je wel mooi die actiedagen, alleen dan sla je dat hele stuk zorg over. En ik denk dat je dat niet moet willen.”

“Ik denk dat je veel integraler moet kijken. Als basis is het heel mooi, maar bijvoorbeeld met de LMIO-lijsten komt iemand pas na 3 aangiftes pas in beeld. Maar idealiter kom je bij één aangifte een keer langs als wijkagent en kijk je eens, niet per se eens met een beschuldiging maar met hè wat gebeurd hier? [...] Voor de jongeren in de grote problematiek, wil je echt dat dat netwerk om de jongere heen, al eerder signaleert en daar iets mee kan doen en dat is gewoon nog heel erg lastig. [...] Professionals en ouders, om zo'n jongere heen, die kunnen al zo vroeg eigenlijk signaleren, maar je moet het weten, dat er iets niet pluis is [...] en wat hij aanheeft qua kleding, of hoe die opeens aan zoveel geld komt. En ik denk dat we dan al heel vaak een beetje te laat zijn.”

“Het is ook gewoon niet haalbaar vanuit de politie, dat snap ik ook, daar is helemaal geen capaciteit voor, maar het is ook niet alleen een taak van de politie, er zit een school omheen, er zitten ouders omheen, misschien jongerenwerkers. En daar zie ik echt nog heel veel kansen” [...] En vooral ook handelingsperspectief, van hoe ga je om met z'n jongere als je deze in beeld hebt. [...] Het zit hem denk ik

meer denk ik, nog veel meer aan de voorkant. Politie is natuurlijk een partij die veel meer aan de achterkant in beeld komt, vanwege de aard van hun werk.”

10. Welke randvoorwaarden zijn nodig voor de implementatie van een effectieve geldezelaanpak?

“Het allerbelangrijkste is doelgroep in beeld. Dus weet wat je aan het doen bent. Als je effectief wilt interveniëren, moet je ook weten wat je probleem is. [...] Dus echt kijken, welke leeftijdsgroep is het dan? Je kunt altijd algemene dingen doen. Je kunt altijd een algemene campagne doen, je kunt altijd lessen geven op scholen voor bewustwording en zulk soort zaken kunnen altijd, en dan richt je je op een hele brede doelgroep jongeren als je iets wilt bereiken in het kader van bewustwording. Alleen als je echt naar die risicogroep jongeren wilt gaan kijken, die waarschijnlijk daadwerkelijk geronseld wordt en in aanraking komt, dan moet je wel weten over welke groep je het dan hebt.”

11. Welke waarde zit er in het betrekken van partners die misschien per se primaire ketenpartners zijn in deze aanpak (zoals het UWV)?

“Je wilt gewoon dat alle partijen een rol pakken, iedereen moet zo veel. Alle partijen moeten op zoveel vlakken zoveel, en dan is de geldezel maar één delict”

Samenwerking en integrale aanpak

12. Welke knelpunten zijn te identificeren voor een gezamenlijke of integrale aanpak van de geldezelpromatiek?

“Elke partij heeft dus zijn eigen belangen en je loopt daar dus tegenaan. Je loopt tegen regeltjes en belangen aan, en vooral die regeltjes. En dat is dan soms lastig in de hulpverlening. [...]”

“Ik spreek natuurlijk heel veel verschillende partners in het land, en dan hoor ik toch, bij de ene kan het allemaal wel en bij de ander kan het allemaal niet. De ene heeft weer een convenant op een manier, die weet zijn of haar maniertjes om toch de informatiedeling bijvoorbeeld mogelijk te maken, terwijl een ander loopt daar op stuk. Wat ik dan lastig vind, wat zowel voor de politie als voor de gemeente geldt, is dat het overal lokaal anders is ingericht. [...] Ja, en waar de prioriteiten hebben gelegen, dat is gewoon hoe het werkt, maar dan loop je er dus wel tegenaan, dat je nog zo graag iets van de grond wilt krijgen, maar dat het gewoon niet lukt.”

13. Wat is jullie rol daarin als CCV?

“Ik kan wel als ik weet, oh daar hadden ze het goed geregeld, die aan elkaar koppelen van leer van elkaar.”

Afsluitende vragen

14. Wat zou u zelf graag anders zien in de huidige (lokale of landelijke) aanpak van geldezels?

“Ja, doe het meer vanuit de persoon, dus niet per se vanuit de organisatie zelf. Dus niet van oh ik ben de school, en ik geef een les en dan vink. Maar kijk; wie is de persoon en wat speelt er in het leven van deze persoon, en van daaruit interveniëren met z'n allen. Alleen de persoon zelf gaat niet regierol zelf pakken, dus daar heb je dan weer iemand voor nodig.”

“ik denk ook dat we niet nog meer nieuwe interventies moeten gaan bedenken, maar echt eens even moeten kijken naar, hoe krijgen we de doelgroep in beeld. En, effectief interveniëren vanuit de doelgroep en vanuit de kennis over de persoon en de omstandigheden en hoe je daarmee om moet gaan, in plaats van de symptoombestrijding.”

15. Zijn er nog andere belangrijke thema's of observaties die we niet hebben besproken?

AFSLUITING INTERVIEW / EINDE OPNAME

Dank u wel voor uw tijd en bijdrage. Indien gewenst, kan ik u na afloop een samenvatting van de onderzoeksresultaten toesturen

Bijlage IV Initieel Codeboek

Voorafgaand aan het analyseren van de interviews is er een deductief codeboek opgesteld. Deze bestond uit 45 codes die waren gebaseerd op de literatuur. Na het coderen van alle interviews is deze uitgebreid tot een lijst van 140 codes. Deze codes zijn samengevoegd en een aantal niet relevante codes zijn verwijderd. Het aantal codes werd gereduceerd tot 84. Dit codeboek is door de begeleider van het onderzoek doorgenomen. Hierdoor is besloten om het codeboek nog eens te herzien. Na de laatste ronde van herziening van het codeboek bestond het codeboek uit 67 codes. Dit definitieve codeboek staat in de Bijlage V. Het codeboek dat hieronder staat, is de eerste versie van het codeboek.

Thema	Subthema	Code	Type	Beschrijving		
Achtergrond & betrokkenheid	Achtergrond	Functie & rol	Deductief	Participant geeft een beschrijving van zijn of haar functie, taken of rol in de organisatie.		
	Betrokkenheid online criminaliteit	Betrokkenheid online criminaliteit	Inductief	De participant geeft aan wat hem, haar of de organisatie verbindt met online criminaliteit in zijn of haar werkzaamheden		
	Betrokkenheid geldezelpromatiek	Betrokkenheid geldezelpromatiek	Inductief	De participant geeft aan wat hem/haar verbindt met de geldezelpromatiek		
Aard & definitie geldezel	Definitie geldezel	Definitie geldezel	Deductief	Participant geeft een beschrijving van hoe het begrip geldezel binnen de organisatie wordt gedefinieerd		
		Doelgroep	Deductief	Participant geeft een omschrijving van de doelgroep en kenmerken van een geldezel		
		Dader	Deductief	Participant beschrijft de geldezel als dader		
		Slachtoffer	Deductief	Participant beschrijft de geldezel als slachtoffer		
		Bewust of onbewust	Deductief	Participant geeft aan dat de geldezel zich soms onbewust of bewust handelt		
		Consensus over definitie en aanpak	Consensus over definitie en aanpak	Deductief	Participant geeft aan dat er tussen zichzelf of partners gedeelde opvattingen zijn over de definitie en de aanpak van geldezels	
		Verschillen in visie of beleid	Deductief	Participant geeft aan dat er tussen partners verschillen in visie of beleid zijn met betrekking tot de geldezelpromatiek		
		Rekrutering & zicht op werkwijzen	Zicht op werkwijzen	Signalen	Deductief	Participant geeft aan welke signalen de organisatie ontvangt en herkent met betrekking tot geldezels
				Informatiebronnen	Inductief	Participant geeft aan van wie de organisatie signalen ontvangt
Ronsellocaties	Deductief			Participant geeft een voorbeeld van de locaties fysiek of online waar geldezels worden geronseld		

Thema	Subthema	Code	Type	Beschrijving
	Motieven of lokmiddelen	Verschillende motieven geldezelschap	Deductief	Participant spreekt over dat er verschillende redenen kunnen zijn voor het het deelnemen als geldezel
		Beloning	Deductief	Participant benoemt dat financiële of materiële beloning (zoals geld, cadeaus of status) een motief vormt voor deelname aan geldezelschap.
		Dwang	Deductief	Participant beschrijft situaties waarin personen onder druk, bedreiging of chantage worden gezet om als geldezel te handelen
		Misleiding	Deductief	Participant beschrijft dat personen door misleiding, bijvoorbeeld via valse beloftes of onjuiste informatie, worden overgehaald om als geldezel te fungeren.
	Beïnvloedingstechnieken van de ronselaar	Neutralisatie	Deductief	Participant geeft aan dat ronselaars of geldezels het gedrag proberen te rechtvaardigen of te bagatelliseren, bijvoorbeeld door het te zien als onschuldig of normaal.
		Normalisatie	Deductief	Participant benoemt dat deelname aan geldezelschap in bepaalde groepen wordt genormaliseerd of sociaal geaccepteerd, waardoor de drempel tot deelname lager wordt.
		Luxe levensstijl	Deductief	Participant benoemt dat ronselaars een luxe of materiële levensstijl gebruiken als lokmiddel om jongeren te verleiden.
		Influencer	Deductief	Participant benoemt de inzet van influencers bij het ronselen van geldezels
Preventie- & interventiebeleid	Beleid	Beleid	Deductief	Participant geeft een voorbeeld van beleid van de organisatie
		Effectiviteit huidig beleid	Inductief	Effectiviteit huidige aanpak, verbeterpunten
		Preventieve aanpak	Deductief	Participant vertelt wat over maatregelen gericht op bewustwording en/of voorlichting
		Repressieve aanpak	Deductief	Participant beschrijft maatregelen gericht op handhaving, opsporing, vervolging en bestraffing van geldezels
		Interventies en maatregelen	Deductief	Participant vertelt wat over interventies en maatregelen in het algemeen
		Maatwerk	Inductief	Participant benoemt dat interventies of maatregelen afgestemd moeten worden op individuele omstandigheden of kwetsbaarheid van de geldezel
Samenwerking & integrale aanpak	Samenwerking	Sprake van samenwerking	Deductief	Participant geeft aan dat er samengewerkt wordt met andere partners
		Samenwerking in praktijk	Deductief	Participant geeft een voorbeeld van hoe de samenwerking er in de praktijk uitziet

Geldezelproblematiek - Thirsa Kootstra

Thema	Subthema	Code	Type	Beschrijving
		Rol van organisatie	Deductief	Participant geeft aan wat de rol is van de eigen organisatie in het grotere geheel van de geldezelproblematiek
		Communicatie	Deductief	De participant geeft aan hoe de communicatie tussen de partners verloopt
		Verantwoordelijkheid	Deductief	Participant geeft aan wat de verantwoordelijkheid is van de eigen organisatie of die van partners
		Contact tussen partners	Inductief	De participant geeft een voorbeeld van contact tussen andere partners
		Het delen van informatie met partners	Deductief	De participant geeft aan welke informatie wordt gedeeld en welke afwegingen er worden gemaakt
		Prioriteit	Inductief	De participant geeft aan dat er pas gehandeld wordt als er sprake is van prioriteit bij de eigen organisatie of bij ketenpartners.
		Voldoende middelen of capaciteit	Deductief	Participant spreekt over de beschikbaarheid van voldoende middelen of capaciteit om een samenwerking tot stand te brengen
		Onderlinge afhankelijkheid	Deductief	Participant benoemt dat partners in de aanpak van de geldezelproblematiek elkaar nodig hebben of van elkaars informatie afhankelijk zijn
		Onderling vertrouwen	Deductief	Participant benoemt dat vertrouwen tussen samenwerkingspartners belangrijk is voor effectieve samenwerking en afstemming
		Gemeenschappelijke doelstelling bij samenwerken	Deductief	De participant geeft aan dat er met andere partners hetzelfde doel was
	Integrale aanpak geldezelproblematiek	Integraliteit bij geldezelproblematiek	Deductief	Participant geeft aan in hoeverre er sprake is van een integrale aanpak
		Knelpunten en kansen	Deductief	Participant geeft voorbeelden van voorwaarden voor een effectieve aanpak van de geldezelproblematiek
		Verbeteringen gewenst	Deductief	Participant geeft suggesties voor betere aanpak
		Taak- of rolverdeling	Deductief	De participant geeft aan hoe de taken worden verdeeld bij een integrale samenwerking
		Regie	Deductief	De participant geeft aan bij wie de regie ligt
		Overleg of werkgroep	Deductief	De participant vertelt over de overlegstructuren of werkgroepen met ketenpartners

Bijlage V Definitief Codeboek

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
(1) Conceptuele duidelijkheid en perceptie geldezel	Criminele (Geldezel) netwerken	Inductief	Participant verwijst naar de georganiseerde bredere criminele netwerken waarin geldezels opereren	“Ook wij als politie zijn niet het meest geïnteresseerd in die geldezel. Maar het is wel de ingang naar de criminele organisatie die erachter zit.” - participant 6 Belastingdienst
	Definitie geldezel	Deductief	Participant geeft een beschrijving van hoe het begrip geldezel binnen de organisatie wordt gedefinieerd	“Nou ja, de klassieke definitie is natuurlijk iemand die zijn bankgegevens uitleent aan iemand anders, om op die manier crimineel geld wit te wassen Maar volgens mij zijn er heel veel verschillende varianten van. Dit is ook een beetje het katvanger idee. Je kan ook een internetbankaccount openen op iemand anders zijn naam. Daar door sluizen of via een cryptowallet door sluizen. Dus het is eigenlijk gewoon de tussenpersoon omdat geld wit te wassen. Uit online criminaliteit, zo zie ik dat een beetje.” - participant 7 gemeente
	Geldezel als dader of slachtoffer	Deductief	Participant bespreekt of een geldezel als dader, slachtoffer of als beide wordt gezien	“Maar die zitten zelf ook wel in de criminaliteit, die doen ook echt wel klusjes. Nou, dat vind ik dan wel heel moeilijk om die slachtoffers te zien. Maar we zien ook wel heel kwetsbare jongeren die hier natuurlijk voor worden ingezet, en die geronseld worden op de basisscholen. Dat vind ik wel echt slachtoffers.” - participant 2 gemeente
	Geldezelpromatiek en samenhang online criminaliteit	Inductief	Participant legt een verband tussen geldezels en online criminaliteit zoals phishing of fraude	“Als wij het zouden moeten koppelen aan een focuslijn, de geldezel koppelen aan een focuslijn, dan heb je het over bankhelpdeskfraude. Dat is dan de bovenliggende focuslijn. En geldezels zijn op andere manieren ook wel te creëren, zeg maar. Maar een bankhelpdeskfraude is gewoon de grootste daarin.” - participant 3 politie intel
	Geldezelpromatiek hangt samen met ondermijning	Inductief	Participant koppelt de geldezelpromatiek aan ondermijnende criminaliteit door te benoemen dat de geldezel bijdraagt aan witwassen	“Ik kijk zelf niet naar de afdoening, die is natuurlijk voor het Openbaar Ministerie, maar er wordt rekening gehouden met de omstandigheden. Maar in principe, als je puur naar het strafrecht kijkt, maak je je schuldig aan witwassen, want jouw bankrekening is gebruikt in de keten.” - participant 9 politie dr
	Onderscheid bewust of onbewust handelen bij geldezel	Deductief	Participant bespreekt dat er bij het crimineel handelen een bepaalde mate is van bewuste of onbewuste betrokkenheid als geldezel	In de verhoren lees je soms wel, of lees je vaak wel, dat ze aangeven dat ze niet helemaal wisten wat de consequenties waren of dat ze niet helemaal wisten waarom ze hun pas moesten uitleenen. Maar ergens als je dan aan het einde vaak wel vraagt in zo'n verhoor van, maar wist je echt niet dat het dan? Vaak hadden ze wel een onderbuikgevoel dat het misschien niet

Geldezelpromatiek - Thirsa Kootstra

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
				helemaal klopte.” - participant 4 politie intel
	Onduidelijke positionering probleem	Inductief	Participant geeft aan dat er binnen of tussen organisaties onduidelijkheid bestaat over waar de geldezelpromatiek beleidsmatig thuishoort	“Ja, bij beide denk ik niet. Gek genoeg, omdat we het ook niet prioriteren als aanpak of iets mee doen. Maar stel dat het wel iets zou zijn” - participant 2 gemeente
	Risico's, gevolgen of consequenties voor de geldezel	Inductief	Participant gaat in op persoonlijke consequenties voor geldezels, zoals strafrechtelijke vervolging	“Want ik denk dat heel veel van de verdachten van dit soort feiten aan de voorkant niet weten en niet overzien wat de gevolgen zijn. En voor een groot deel, zeker in die kwetsbare doelgroep, als je het hebt over verslaafden en zo, die zal het ook echt roesten. Daar maakt ze helemaal niks uit. Maar de jongeren die hier vanuit de verleiding van het snelle geld instappen en dan ineens geconfronteerd worden met feiten die ze niet hebben kunnen overzien aan de voorkant, zoals dat als ze bij de Albert Heijn werken ze hun salarissen ineens niet meer uit kunnen laten betalen op hun eigen rekening.” - participant 8 OM
	Verschillen of consensus definitie, visie of aanpak bij partners	Deductief	Participant verwijst naar de mate van overeenstemming of verschil tussen partners over wat een geldezel is en hoe deze moet worden aangepakt	“Dus dat eigenlijk de beeldvorming en het idee erbij, de aanpak, dat dat wel in lijn lag. Alleen, wij als gemeente zitten natuurlijk meer op preventie en bewustwording. Natuurlijk ook wel de bestuurlijke maatregelen. Maar de politie en het OM zitten echt alleen op die repressieve aanpak. Dus je merkt daarin wel dat zij daar natuurlijk hun steentje goed in kunnen bijdragen, en wij natuurlijk ook. Maar in de preventie en bewustwordingskant, zeg maar, daar zit de gemeente dan weer echt meer op.” - participant 1 gemeente
(2) Werving en beïnvloeding van doelgroepen	Actief ronselen van doelgroep	Deductief	Participant beschrijft dat criminelen of ronselaars actief personen benaderen, zowel online als offline, om hen te werven als geldezel	“Oh ja, wat we daarin zien, de aantallen zijn niet heel groot dat je er echt iets aan kunt ophangen, maar dat ze ook wel kiezen voor specifieke ronsellocaties waarbij we die kwetsbare doelgroep aantreffen. Dus bijvoorbeeld een Leger des heils locatie of zo, weet je wel. Dat ze daar echt gericht lijken te ronselen.” - participant 8 OM
	Belofte van beloning of geld	Deductief	Participant benoemt dat financiële of materiële beloning (geld, cadeaus of status) een motief vormt voor deelname aan geldezelschap voor de geldezel zelf of een middel voor de ronselaar om mensen te verleiden om hun rekening ter beschikking te stellen	“Ja, ik heb niet specifieke voorbeelden uit de praktijk die ik heb gehoord. Alleen wat ik erover heb gelezen, en nou ja, ronselen gaat ofwel met een financiële beloning in het vooruitzicht, van je mag een deel houden” - participant 7 gemeente

Geldezelpromatiek - Thirsa Kootstra

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Dwang, geweld of criminele uitbuiting	Deductief	Participant beschrijft situaties waarin personen onder druk, bedreiging of chantage worden gezet om als geldezels te handelen	“Je bent dan aan het witwassen. Nee, in heel veel gevallen hebben ze dat niet door. Dan wordt er een worst voorgehouden van je krijgt zoveel geld en ik moet je pasje even lenen. Dat kan ook eventueel met dreiging of met geweld.” - participant 9 politie dr
	(Financieel) kwetsbare groepen of personen	Deductief	Participant beschrijft dat individuen die door schulden, werkloosheid of andere kwetsbaarheden vatbaar zijn voor rekrutering als geldezels	“En we hebben ook gekeken naar doen ze een bepaalde opleiding, of zitten ze in een bepaald beroep. En dan ziet toch wat de meerderheid eigenlijk van wat wij gelezen hebben. In de uitkering zit of geen baan heeft.” - participant 4 politie intel
	Luxe levensstijl als lokmiddel	Deductief	Participant benoemt dat ronselaars beelden van rijkdom, succes of status gebruiken om jongeren te verleiden tot deelname	“Het wordt op Snapchat gewoon compleet weggepoetst. En dat is sowieso wat in het huidige tijdperk, met bijvoorbeeld ook al die cursusverkopers. Die maken mensen ook wijs dat ze duizenden euro's per maand heel makkelijk kunnen verdienen. Dus jongeren die zo'n reclame zien op Snapchat van, die denken van ja. Gewoon, hun hele realiteit is losgetrokken.” - participant 10 gemeente
	Misleiding of manipulatie	Deductief	Participant beschrijft dat ronselaars door bewust verkeerde informatie te geven of vertrouwen te wekken mensen misleiden om als geldezels te fungeren	“Maar ik ben wel van mening dat sommigen er niet achter hadden gedacht dat ze crimineel geld aan het witwassen waren. Ik heb zelf vroeger ook weleens zo'n reclame op Snapchat gehad, van goh, wil je snel geld verdienen? Daarin wordt niet gezegd dat dit crimineel geld is.” - participant 10 gemeente
	Normalisatie	Deductief	Participant benoemt dat deelname aan geldezelenschap in bepaalde groepen wordt genormaliseerd of sociaal geaccepteerd, waardoor de drempel tot deelname lager wordt	“Ja, daar schrok ik ook wel van. Ik dacht dat het niet zo genormaliseerd was, want jongeren praten weleens met docenten, en ik praat dan wel met docenten, en docenten zeiden ook dat jongeren dan best wel open tegen ze waren, dat ze dat wel gedaan hadden. Dus dat is wel schrijnend, zeg maar.” - participant 10 gemeente
	Online ronselen via social media	Deductief	Participant beschrijft hoe sociale mediaplatforms worden gebruikt voor werving, bijvoorbeeld via influencers, advertenties of directe berichten	“Ze ronselen online, natuurlijk gericht op een bepaalde doelgroep. Soms gebruiken ze daar zelfs, dat weet ik dan wel weer ook, uit een strafzaak bijvoorbeeld influencers voor, die ze ook onder valse voorwenselen bijvoorbeeld laten vragen van hey, wie wil snel geld verdienen? Als je daarop reageert, benaderen ze je. Dus ze gaan wel voor gerichte doelgroepen, opgerichte platforms. Ja, dat is wel het beeld.” - participant 8 OM
	Rekruteringsmethoden of wervingsstrategieën	Deductief	Participant spreekt over verschillende tactieken waarmee geldezels worden geworven, zowel online als offline	“Maar die ook bijvoorbeeld al in een crimineel netwerk zitten, die gaan gewoon fysiek naar scholen, en die zwaaien of met geld, of proberen via kleine dingetjes, die iemand dan even voor geld moet gaan

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
				doen, ja, uiteindelijk op die manier rol je dan natuurlijk in." - participant 1 gemeente
	Risicogroep of doelgroep geldezels	Deductief	Participant benoemt de groepen die volgens hen het meest kwetsbaar of vatbaar zijn voor rekrutering	"Hier in Leeuwarden hebben we echt heel veel kwetsbare jongeren en kwetsbare wijken, dus het is natuurlijk ook wel een goede voedingsbodem, helaas. Ik zie het zowel fysiek, dat is ook wel in verschillende onderzoeken naar voren gekomen. Wij hebben in 2023 is er een onderzoek geweest naar media wijsheid onder jongeren, waar een aantal scholen voor zijn bevraagd. En daarin kwam dus naar voren dat dertig procent van de jongeren benaderd wordt om dit te gaan doen." - participant 1 gemeente
	Ronsellocatie is fysiek	Deductief	Participant geeft een beschrijving van fysieke ronselplekken zoals scholen, of daklozencentra	"De informatie die wij hebben gekregen, ging meer over echt fysieke locaties. [...] Ja, dat zijn locaties inderdaad waar wat meer kwetsbare groepen zitten, zoals daklozenopvang, jeugdzorg, beschermd wonen, dat soort locaties." - participant 7 gemeente
	Sociale druk	Deductief	Participant beschrijft de invloed van vrienden, familie of groepsnormen die individuen kunnen aanzetten tot deelname aan het geldezelschap	"Dus ja, dat is denk ik ook wel een motief. Of een vriend helpen. Die gewoon zegt van, ik kan zelf even niet meer pinnen. Dus dan is het gewoon een vriendendienst." - participant 4 politie intel
(3) Beleid en interventie-strategieën partners	Afdoening en interventie op maat (casusspecifiek of doelgroepspecifiek)	Inductief	Participant benoemt de wens dat interventies of maatregelen afgestemd moeten worden op individuele omstandigheden of kwetsbaarheid van de geldezel	"Nou, kijk, dan wordt het anders. En soms zijn we daar wel gevoelig voor, soms niet, maar iedere zaak verdient een individuele behandeling en krijgt dat dus ook. Dus er is altijd een officier die daarin meekijkt en meebeslist van, goh, is in dit geval vervolgen opportuun, legitiem." - participant 8 OM
	Beleidsaanbeveling door partner	Inductief	Participant geeft specifieke suggesties voor verbetering van beleid of samenwerking rond de geldezelpromatiek	"Dat het niet afhankelijk is van individuen. Niet van personen die dit soort initiatieven oppakken. En de persoon van mij, die wasstraat die we nu weer gaan doen, die loop ik nu ook weer. Ik ga hem niet zelf organiseren, maar weer te lobbyen dat de mensen dat gaan organiseren. Dat als we programma-lijnen met elkaar afspreken, dat we daar ook stuur op houden. Dat er ook bijgestuurd wordt indien de doelstelling niet wordt bereikt." - participant 9
	Beleidsmatige prioriteit (online criminaliteit of geldezelpromatiek)	Deductief	De participant verwijst naar de mate waarin de aanpak van geldezels beleidsmatig prioriteit heeft bij de eigen organisatie of bij ketenpartners.	"Dan hebben we in principe een positieve grondhouding om onze medewerking daaraan te verlenen, alhoewel het niet tot onze prioriteiten behoort, omdat we ook zien dat het een maatschappelijk probleem is." - participant 6 Belastingdienst

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Betrekken omgeving of doelgroep zelf bij aanpak	Inductief	Participant bespreekt initiatieven waarbij de directe omgeving, zoals scholen of ouders, of de jongeren of kwetsbaren zelf worden betrokken bij preventie of repressie	“Maar wij hebben wel nu bijvoorbeeld een bureau. Die een campagne gaat maken met jongeren en door jongeren. Dus zij gaan in gesprek met kwetsbare jongeren hier in Leeuwarden toevallig. Maar zij gaan ook in gesprek met hun eigen panel. Zij onderzoeken eigenlijk het hele fenomeen, en ook van wat sluit nou aan bij de jongeren? En hoe kan je nou dat gedrag veranderen?” - participant 1 gemeente
	CCV aanpak geldezels	Inductief	Participant spreekt over de leidraad van het CCV	“Ja, dit is vanuit de aanpak van het CCV. En deze campagne ontwikkelen wij. Maar die wordt uiteindelijk ook in de leidraad van het CCV gezet. Zodat die ook landelijk uitgerold kan worden.” - participant 1 gemeente
	Complexiteit door versnipperde kleine casuïstiek en fiscale relevantie	Inductief	Participant benoemt de uitdaging dat geldezels vaak onderdeel zijn van grotere online fraudedelicten en dus opgeteld bij elkaar fiscaal belang hebben, maar individueel gaat het om kleine fiscale bedragen	“Het wordt echt wat lastiger als het een hele grote groep is met per individu een heel klein belang. Dan moeten we echt op een andere manier gaan omschakelen en dan moeten we het echt al in beeld hebben als een bijzonder thema waarop we iets willen gaan doen. Als je bijvoorbeeld kijkt naar iemand die zelf of in een netwerk online criminaliteit verricht, dan is zijn inkomen vaak al een heel stuk groter dan een inkomen van een standaard geldezel, zeg maar.” - participant 6 Belastingdienst
	Continuïteit en inzet afhankelijk van individuele personen	Inductief	Participant geeft aan dat structurele borging en samenwerking vaak afhankelijk zijn van individuele inzet bij een bepaalde partner	“Ja, zeker. Ja, je moet dat echt goed borgen. Maar ook, ik vertrek natuurlijk ook. Dus mijn nieuwe collega zal het moeten overnemen. Maar het is dus ook een beetje, ook bij een gemeente soms, helaas, persoonlijk afhankelijk wie er zit [...] Ja, en of dat dan doorgang blijft vinden. Dus of iemand daar druk op blijft zetten. Ja, je bent nu wel een soort aanspreekpunt.” - participant 1 gemeente
	Evaluatie of effectiviteit van huidige beleid of aanpak	Inductief	Participant reflecteert op de mate waarin bestaande maatregelen succesvol zijn	“In ieder geval alles wat we aan de repressieve kant en in die wasstraat organiseren, blijkt ook uit de evaluatie van *naam* dat we daar met elkaar qua handelingsmogelijkheden en interventies die we toepassen tevreden zijn. Dus volgens mij staat dat, loopt dat. Maar de zorg die ik net ook uitte, van je kunt je afvragen of we nu altijd bij de juiste populatie zitten, terwijl, want in het hele criminele pleegproces zijn al die geldezels heel erg belangrijk om dat geld op een verhullende wijze bij die criminelen te krijgen. Want tegelijkertijd zou ik mijn aandacht veel liever verleggen naar de sleutelfiguren die er boven zitten.” - participant 8 OM

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Flexibele aanpak bij steeds veranderende criminale methoden	Inductief	Participant benoemt dat beleid niet statisch is, maar dat dit dynamisch moet zijn gezien de aard van online criminaliteit	“Als het echt om de aanpak geldezels gaat. Ik denk dat het goed is om in de gaten te houden dat het niet een statisch iets is. Het is niet alleen maar je pas uitlenen, maar het ontwikkelt zich ook door. Dus daar moet je altijd bij uitkijken. Als je dan een aanpak formuleert, is deze flexibel genoeg om...” - participant 7 gemeente
	Geldezels interventie inzetten tijdens project of thema/actieweek	Inductief	Participant spreekt over tijdelijke campagnes of themagerichte interventies, waarbij er ook aandacht wordt gevestigd op geldezels	“Toevallig zijn we nu in de voorbereiding in het kader van echt niet vandaag, heb je ook van gehoord, om nog in die week ook een wasstraat te organiseren. Dus die is vers van de pers, die hebben we nog niet breed gedeeld, maar dit streven hebben we wel. En we hebben het idee nu om deze methodiek ook op andere strafbare feiten toe te gaan passen.” - participant 9 politie dr
	Gescheiden aanpak van interventies (preventie en repressie los)	Inductief	Participant geeft aan dat er een duidelijk onderscheid is tussen repressieve en preventieve taken en verantwoordelijkheden	“Nou, we waren wel daadkrachtig met elkaar. Dus ik vind wel, die scheiding die wij bijvoorbeeld hadden, dat werkte ontzettend goed. Want wij hebben eigenlijk op beide sporen allerlei interventies die lopen. En als ik kijk naar mijn andere pilotgemeentes, dan hebben ze niet per se zo'n scheiding. Ze doen vaak iets op preventie en bewustwording eigenlijk. Omdat dat ook het meest voor de hand liggend is vanuit onze rol als gemeente.” - participant 1 gemeente
	Interventie geldezels training	Inductief	Participant vertelt wat over specifieke geldezels training gericht op voorlichting en bewustwording bij professionals	“We hadden bijvoorbeeld die training voor professionals. Het zou ook daadkrachtig zijn als we dat bijvoorbeeld op scholen bij docenten inzetten. Dus ik heb daar wel ideeën over. En ook bij andere partners zoals jobcoaches.” - participant 1 gemeente
	Interventie geldezels wasstraat	Inductief	Participant vertelt wat over de repressieve interventie genaamd de geldezels wasstraat, die op initiatief was van de politie en het OM	Wat je dan nog misschien wel aardig is om te noemen als je kijkt aan die wasstraat in Leeuwarden. Dat is reactief, de reactieve houding van de politie gevoed hebben als intelorganisatie. Maar aan de andere kant ook, doordat er dan informatie wordt verzameld door de verhoren en noem maar op, kunnen wij daar natuurlijk ook weer metingen op doen, wat weer inzicht geeft in de Geldezels. En dan ga je weer preventief. Dan kun je ook weer iets teruggeven.” - participant 3 politie intel
	Repressieve aanpak	Deductief	Participant beschrijft maatregelen gericht op handhaving, opsporing, vervolging en bestraffing van geldezels	“Ja, dat kan zeker. Kijk, je moet het zo zien, voor de afhandeling van dit soort delicten is een werkinstructie aan de kant van politie en OM beschikbaar, en daar hangen we gewoon richtlijnen aan van onder welke voorwaarden doen we wat. Nou, en eigenlijk heb je twee smaakjes, je kunt een zaak alternatief afdoen of je kunt

Geldezelpromatiek - Thirsa Kootstra

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
				een zaak strafrechtelijk oppakken.” - participant 8 OM
	Structurele borging geldezelpromatiek	Inductief	Participant heeft de wens of geeft de noodzaak aan om de aanpak structureel te verankeren binnen beleid	“Want, nou ja, de vraag is ook wel bij preventie en ik weet het ook van andere aanpakken natuurlijk, is: wat doet het echt, van ook zo'n les? Ja, één keer een de les. Je weet het niet, ja. Nee, en dan kan je wel als gemeente afvinken van oh, we doen aan preventie, want we hebben één les. Leuk, ik geloof daar niet zo in, maar dat moet je volgens mij ook structureel doen.” - participant 2 gemeente
	Visie op aanpak online criminaliteit	Inductief	Participant geeft aan hoe het huidige beleid wordt ervaren met betrekking tot online criminaliteit	“Zij zegt, hoezo zou je een aanpak verzinnen voor online? Het moet eigenlijk gewoon één aanpak zijn. Je moet niet eens met de termen online of offline. Nou, daarin is al zo veel winst te boeken. En als ik dan kijk naar hoe het online jongerenwerk ervoor staat, het gaat voor geen meter. Dus het is allemaal nog heel veel offline werk, terwijl er heel veel online gebeurt. Dus hoe krijgen we gewoon goed in beeld wat de trends en ontwikkelingen zijn?” - participant 2 gemeente
	Voorwaarden effectieve aanpak of handelen	Inductief	Participant beschrijft factoren die essentieel zouden kunnen zijn voor een succesvolle aanpak	“In de basis moet gewoon het netwerk goed staan van de gemeente. Ja, dat is het allerbelangrijkste Als je een goede basis hebt staan, dan ben je al een heel eind.” - participant 2 gemeente
(4) Ervaringen monitoring en kennisdeling partners	Behoeftte aan vertaling van onderzoek naar beleid en uitvoering	Inductief	Participant benoemt de behoefte om onderzoeksbevindingen praktisch toepasbaar te maken binnen beleid of uitvoering	“We hoeven het ook niet meer mensen te overtuigen. Alleen om het daadwerkelijk in die praktijk te krijgen, dat is wel ingewikkeld. Dat merk ik ook binnen onze eigen organisatie. We hebben het ook overal opgeschreven. En als je dan ziet dat het van een paar individuen blijft afhangen.” - participant 9 politie dr
	Belang onderzoek en probleemanalyse	Inductief	Participant geeft aan dat inzicht en omvang van lokale problematiek als basis wordt gezien voor een effectieve aanpak	“Precies, nou kun je ook, zeg maar om het probleem, de geldezelpromatiek is een probleem. Daar kun je omheen circuleren, maar ook omheen analyseren. En daar kom je tot andere inzichten.” - participant 3 politie intel
	Beperkt (online) toezicht of inzicht online criminaliteit	Inductief	Participant benoemt het gebrek aan zicht en/of kennis op het gebied van online criminaliteit.	Ja, als je kijkt naar de risicofactoren in onze gemeente, dan denk ik ook dat we gewoon, qua online criminaliteit dat wij, heel weinig in beeld hebben, en ik denk dat dat er wel heel veel is.” - participant 2 gemeente

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Bevoegdheidsbeperkingen van partner	Inductief	Participant beschrijft wettelijke of organisatorische grenzen die interventie beperken	“Maar die zien ook niet dat het geld binnenkomt op bepaalde rekeningen. Dus het is niet zo dat een werkcoach in de gaten houdt wat er op de bankrekening van een cliënt gebeurt. Die bevoegdheid hebben wij ook niet als UWV zijnde. Dus vindt voor ons voor een heel groot gedeelte toch wel onder de radar plaats.” - participant 5 UWV
	Gegevensdeling of het delen van persoonsspecifieke informatie	Inductief	De participant geeft aan welke informatie wordt gedeeld met welke partners en welke afwegingen er worden gemaakt	“Ja kijk, integraal ook in die wasstraat is misschien wel aardig. Als je kijkt naar informatiedeling, dan is het dus niet zo dat wij ons politie- en OM-dossierje overhevelen naar een gemeente en zeggen van goh, gemeente. Eigenlijk heb ik het nu dus zo georganiseerd dat we zonder informatie te delen over de casus of zo zeggen van hé, weet je, er is ook hulp. Er is hulp bij verslaving, er is hulp bij schulden. En als je daar wat mee wil, dan kun je daar en daar terecht. Dus daar heb je geen bottleneck met gegevensdeling.” - participant 8 OM
	Inkomende signalen bij partner	Deductief	Participant benoemt hoe meldingen of signalen binnenkomen en worden verwerkt	“Nee, kijk, dat is het ding. Cijfers van de politie bijvoorbeeld, dat is echt nihil. Dat gaat om een paar dozijnen aan meldingen per jaar. Dat is echt heel weinig. Maar ik heb genoeg gesprekken met scholen, en daarin komt wel naar voren dat ze echt wel weten dat het speelt. En dat ze ook echt wel signalen hebben. Toevallig was de presentatie van het RIEC-rapport 2 juli. En ook in dat RIEC-rapport staat dan wel van, goh, we hebben geen hard bewijs dat het speelt op scholen, maar we weten echt wel dat jongeren ermee bezig zijn.” - participant 10 gemeente
	Privacy	Inductief	Participant benoemt invloed van privacywetgeving (AVG/Wgs) op samenwerking en informatie-uitwisseling	“Je noemde net al dat capaciteit en privacy worden vaak naar voren gebracht. Dat is ook wel terecht dat het vaak naar voren wordt gebracht. Maar het moet ook geen argument zijn om dingen van je af te schuiven. Dus op het moment dat wordt aangegeven van privacy, dat is het probleem, dan is het ook de vraag, maar wat is dan precies het probleem en hoe zou je dat dan opgelost willen hebben? Want heel vaak merk ik in mijn eigen omgeving dat mensen dan gaan roepen van ja, maar privacy. Dat is te algemeen.” - participant 5 UWV
(5) Integrale samenwerking en rollen partners	Afgescheiden strafrechtelijke keten, buiten mandaat partners	Inductief	Participant geeft aan dat er een strafrechtelijke scheiding is in bevoegdheden en taken tussen het OM en de politie en andere partners	“Nou, wij hebben natuurlijk het gezag over de opsporing en we nemen beslissingen over vervolging. Dus daar heeft de gemeente ook eigenlijk helemaal niet zo te zeggen. In die zin heeft de gemeente ook niet de regie.” - participant 8 OM

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Belang (partner-) netwerkbetrekkenheid bij aanpak geldezels	Deductief	Participant verwijst naar het belang van een breed netwerk van betrokken organisaties bij de gezamenlijke aanpak	“Maar dan moet je ook wel echt in je netwerk bedenken van, oké, dit gaan we met z'n allen oppakken. Ja, ook de vraag is vanuit welk oogpunt doet een burgemeester dat dan? Ja, het is ook lastig om iedereen daar ook in mee te krijgen. Vooral die bestuurlijke draagkracht, denk ik ook.” - participant 2 gemeente
	Belang draagvlak en betrokkenheid van driehoek	Inductief	Participant benadrukt het belang van bestuurlijke steun van de burgemeester, het OM en de politie voor een effectieve aanpak	“Een van onze randvoorwaarden en geleerde lessen is ook dat jij de driehoek echt achter je moet hebben. Dus echt de inzet van het OM en de inzet van de politie. En zodra je dat niet hebt, gaat het hele feest niet door. En dat hoor je eigenlijk bij de andere pilotgemeentes, maar ook de gemeentes uit de klankbordgroep. Dat daardoor de repressieve kant niet loopt.” - participant 1 gemeente
	Beschikbaarheid van middelen of capaciteit	Inductief	Participant spreekt over de invloed van personele of financiële capaciteit bij eigen organisatie of bij partner op de uitvoering	“Ja, en dat zijn er natuurlijk ook volgens mij best wel heel veel. Ik heb geen cijfers paraat, maar er zullen er ook heel veel zijn. Het is natuurlijk wel intensief werk om ze allemaal goed te verhoren. Maar als ik gewoon naar het intel kijk, dan denk ik dat zou dat misschien wel helpen om het grotere plaatje goed in beeld te krijgen.” - participant 4 politie intel
	Centrale informatiepositie binnen ketensamenwerking	Inductief	Participant benoemt dat de eigen organisatie of een andere partner over cruciale informatie beschikt en hierdoor een belangrijke rol heeft binnen een integrale aanpak van de geldezelpromotiek	“In grote lijnen is hij wel hetzelfde. Het zit hem denk ik echt in de details. Daar hadden wij het ook al van tevoren over. Het grote verschil met politie en eventuele andere instanties is, als politie zijnde hebben we het voordeel dat mensen aangifte doen. En dan bouw je een informatiepositie op en die informatiepositie geeft heel veel kennis. Tenminste, als je er wat mee doet. Wat ik al zei, voorheen was politie, doet aangifte, doet opsporen. Die vangen wel of niet de boef. En die komt dan voor de rechter.” - participant 3 politie intel
	Erkenning problematiek en bereidheid tot bijdragen partners	Inductief	Participant geeft aan dat erkenning een belangrijke voorwaarde is voor het actief bijdragen en de inzet van partners	“Ja, vooral ook de zwaarte van het probleem zien. Kijk, politie heeft bijvoorbeeld, politie heeft al veel te weinig capaciteit, en op het gebied van online criminaliteit signaleren ze eigenlijk gewoon heel weinig. Kijk, het probleem lijkt vanuit hun statistieken echt zo klein, maar het is veel groter. Maar daar begint nu al wat verandering in te komen, hoor. Maar de zwaarte ligt nog steeds niet echt op online criminaliteit bij de politie. Dus geven ze er ook geen prioriteit aan.” - participant 10 gemeente

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Gemeenschappelijk belang of doelstelling bij samenwerken	Deductief	Participant geeft aan dat er gedeelde belangen of doelen moeten zijn bij partners die hen binden in de samenwerking	“Ja, want een integrale samenwerking, daar ben ik natuurlijk continu mee bezig. Dat is altijd fijn om te overwegen. Maar je moet daar wel ook allemaal heel duidelijk belang en doel in hebben, want anders dan zit je met partijen aan tafel die geen rol hebben en dat werkt niet. Dus dan moeten we aan de voorkant vanuit die regiepartijen gewoon duidelijk wel aangeven welke stappen ze kunnen zetten richting het in kaart brengen van die inkomstenpositie.” - participant 5 UWV
	Integraliteit bij geldezelpromatiek	Deductief	Participant geeft aan in hoeverre er sprake is van een gezamenlijke aanpak bij de geldezelpromatiek	“En dat iedereen goed inzichtelijk heeft, alle partijen van oké, dit is echt iets wat gewoon speelt. We moeten hier iets mee, het liefst integraal. En wij hebben dat op die manier met die focuspunten gedaan. Dat helpt gewoon ook als je daarna ermee verder gaat, de driehoek heeft daar gewoon ja op gezegd. En dan werk je in opdracht van de driehoek. En dat helpt enorm.” - participant 7 gemeente
	Koppeling zorg- en hulpverlening bij geldezel	Inductief	Participant geeft het belang aan van de verbinding met zorg of andere hulp bij de geldezel aanpak vooral op het vlak van repressieve interventies, om zo recidive te voorkomen	“We hebben niet overal zicht op. Maar dat is inderdaad wel iets meer in samenwerking met andere partijen ook. Dus natuurlijk zullen sommigen gewoon het strafrecht in moeten. Maar zij hebben ook, in zo'n combinatie met zo'n wasstraat, gewoon ook meer met zorggerelateerde partijen en financiële partijen en budgethulp en al dat soort partijen, ook gewoon meer gericht op de jongeren met ook bijvoorbeeld een licht verstandelijke beperking of financiële problemen om die te ondersteunen. Ook om gewoon, nou ja, recidive te voorkomen.” - participant 4 politie intel
	Onderling vertrouwen partners	Deductief	Participant benoemt dat vertrouwen tussen samenwerkingspartners belangrijk is voor een effectieve samenwerking en afstemming.	“En dat we ons als Belastingdienst daarvoor open hebben gesteld en het ruimte hebben gegeven om die samenwerking te zoeken. Want we kunnen niet direct heel veel informatie uitwisselen met de gemeente zelf. Daar hebben we wel allerlei convenanten of dingen voor nodig om dat te kunnen doen. Dus het is ook een kwestie van, vind ik, van vertrouwen wat je moet hebben om geanonimiseerd wel dingen met elkaar te kunnen bespreken.” - participant 6 Belastingdienst
	Onderlinge afhankelijkheid van partners	Deductief	Participant benoemt dat partners in de aanpak van de geldezelpromatiek elkaar nodig hebben en wederzijds afhankelijk zijn van elkaars informatie, bevoegdheden of middelen	“Wij bezitten natuurlijk wel, best wel een grote bron aan informatie, maar die is meer strafrechtgericht. Andere partners zitten op andere informatie, het zou wel mooi zijn om die informatie bij elkaar te brengen.” - participant 9 politie dr

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Partners in overleg of werkgroep	Deductief	Participant geeft aan dat de eigen organisatie aangesloten zit bij een integraal overleg of een werkgroep waarin de geldezelproblematiek ook als onderwerp wordt besproken	“Ja, vanuit die werkgroep hebben we die signalen een beetje bekeken. Maar ook vanuit de werkgroepen van het land, dus de andere gemeentes, de andere pilotgemeentes, die gaven eigenlijk ook deze signalen aan. Dus die signalen liggen echt wel in één lijn eigenlijk.” - participant 1 gemeente
	Regierol van partner	Deductief	Participant benoemt welke partij coördinerende verantwoordelijkheid heeft	“Nou, wij hebben natuurlijk het gezag over de opsporing en we nemen beslissingen over vervolging. Dus daar heeft de gemeente ook eigenlijk helemaal niet zo te zeggen. In die zin heeft de gemeente ook niet de regie. Maar ik benoemde de gemeente als regisseur, met name in het hulp- en zorgveld in dit geval. Dus de gemeente is natuurlijk eigenlijk het aanspreekpunt voor heel veel van de hulp en zorg die we als overheid faciliteren richting onze burger. En daar hebben ze gewoon een regierol om te zorgen dat de juiste partijen aan tafel zijn. Dat je mensen naar de juiste partijen routeert. Daar gaan wij niet over.” - participant 8 OM
	Rol in preventie en bewustwording (voorlichting)	Deductief	Participant geeft aan dat organisatie zelf of een andere partner een bijdrage levert of kan leveren aan preventie	“Ja, en op het moment dat echt naar boven komt dat er significant veel uitkeringsgerechtigden van het UWV betrokken zijn in deze problematiek, dan kunnen we daar wellicht iets in betekenen. Dan kun je denken aan twee stromen. Dat kun je dan doen in het kader van de voorlichting. Dus dat is dan meer bij het werkbedrijf. Maar je kunt ook zeggen, we gaan kijken of we die mensen in beeld kunnen krijgen, zodat we het gesprek met ze kunnen aangaan. Dat kan dan ook een soort van stopgesprek zijn, bijvoorbeeld. Om aan te spreken van, we zien dat dit gebeurt, dat er geldstromen over jouw bankrekening lopen. Dus houd er rekening mee dat het ook gevolgen kan hebben voor je UWV-uitkering.” - participant 5 UWV
	Samenwerken en contact partners	Deductief	Participant geeft aan dat er contact is met andere partners of dat er wordt samengewerkt met andere partners en wat de frequentie of de effectiviteit van dit onderlinge contact tussen partners is	“Dat er best genegenheid is naar elkaar toe om bepaalde zaken aan te pakken. Dat er een aantal partijen zijn die best wel zien dat het eigenlijk beter en meer zou kunnen. En daar ook best wel toe genegen zijn, maar af en toe ook niet weten hoe en bij wie en met wie. Dus als je daarmee in gesprek gaat en jezelf kwetsbaar opstelt als organisatie in de zin van hoe kijken jullie naar ons? We willen kijken of we verbetering kunnen aanbrengen in de samenwerking. Zitten jullie daar ook zo in? En zo ja, hoe zouden we dat kunnen doen?” - participant 6 Belastingdienst

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
	Samenwerking binnen gemeenten m.b.t. geldezelpromatiek	Inductief	Participant benoemt samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen zoals OOV en sociaal domein	“Ik vind niet per se dat het altijd bij OOV hoort te liggen. Dus ik vind ook dat sociaal domein hier echt wel een trekkersrol in kan geven. Omdat zij hier ook bijvoorbeeld allerlei programma's hebben die ze inrichten op jeugd. Ja, dan moeten we eigenlijk op de lijn komen van we hebben ook dit wat speelt. Dus ik vind dat dat daar wel ook meer zou mogen liggen.” - participant 1 gemeente
	Samenwerking met het RIEC	Inductief	Participant benoemt rol van het RIEC in coördinatie en informatie-uitwisseling.	“Je hebt het RIEC-samenwerkingsverband. Het RIEC-samenwerkingsverband probeert dat natuurlijk heel erg aan te jagen. Uiteindelijk is de burgemeester er voor de veiligheid van zijn of haar burgers. En die heeft hier een rol in te pakken. Misschien wel een leidende rol. Ik zie het RIEC als een hulpstructuur om de uitwisseling te vereenvoudigen. Maar ik zie ook wel dat een *naam* en een *naam* en daarvoor een *naam* ook wel een leidende positie pakken. Om de boel bij elkaar te brengen en ook bij elkaar te houden. Ik mis dat weleens vanuit een gemeente.” - participant 9 politie dr
	Signalerende rol van partner	Inductief	Participant geeft aan dat de eigen organisatie of een andere partner een rol heeft in de signalering	“Je bedoelt dat wij strafrechtelijke onderzoeken doen? Dat doen we regelmatig. Op jaarbasis doen we dat tientallen keren. En dan heb je het over mensen die substantieel veel geld verdienen naast hun uitkering of nepdienstverbanden plegen, dat soort zaken. Dat zit iets minder in, die geldezelpromatiek. Maar die signalerende functie richting de politie kunnen wij dus op dit moment niet benutten, omdat wij geen mogelijkheden hebben om dat soort informatie te delen.” - participant 5 UWV
	Steun op bestuurlijk niveau	Inductief	Participant benoemt belang van bestuurlijke betrokkenheid en prioriteitstelling voor uitvoering	“We hadden ook gewoon echt inzet van het OM en de politie, die onderschreven dat probleem ook. Die zeiden ook van, dit is een probleem, daar gaan we gewoon iets mee doen. Dus dan werd die capaciteit gewoon geleverd. Dus je had al die partijen een beetje achter je. Dat is echt het belangrijkste en dat moet je gewoon op bestuurlijk niveau hebben. Anders krijg je het nooit van de grond.” - participant 1 gemeente
	Taak- of rolverdeling partners	Deductief	Participant benoemt toedeling van rollen en taken tussen partners	“De driehoek wordt voorgezeten door de burgemeester. Dus wij plannen dat in. Dus in die zin heb je regie, maar de inhoud doe je met z'n allen. Hoe het is georganiseerd, is dat OM en gemeente de politie aansturen op verschillende onderwerpen. Dat is in de praktijk gewoon een samenwerking.

Thema	Code	Type	Beschrijving	Voorbeeld
				OM doet het heel erg vanuit het strafrecht. Wij kijken vanuit het bestuursrecht, maar ook breder naar wat een gemeente kan bieden. Maar dat is ook in ontwikkeling, dat is ook een beetje uitzoeken van wat kan wel en niet in dat geldezelverhaal.” - participant 7 gemeente
	Verdeling verantwoordelijkheden tussen partners	Inductief	Participant benoemt hoe verantwoordelijkheden in praktijk worden ingevuld en ervaren	“Ja, wij hebben er natuurlijk wel een belangrijke rol in. Nou, vanuit de OOV zijn we natuurlijk ook wel voor een veilige samenleving, maar het is ook een veilige digitale samenleving, dus we hebben daar wel een hoop verantwoordelijkheid in, vind ik. Door er ook voor te zorgen dat je inwoners weerbaar maakt en wat nou ook gaat kijken van wat is hun behoefte, wat hebben ze nodig, dan zijn wij gewoon in de lead.” - participant 2 gemeente
	Verskillende partijen leveren ieder een bijdrage	Inductief	Participant benoemt dat samenwerking bestaat uit complementaire bijdragen van de verschillende partners	“Je moet het zo zien, die wasstraat is eigenlijk, stel je zet daar vijf organisaties op een rij, je komt binnen, dan ga je naar de politie, de politie doet een verhoor, vervolgens ga je meteen naar het OM-loketje, het OM besluit wat gaan we doen, alternatief afdoen, vervolgen of anderszins. En dan bieden we met elkaar de politie en het OM aan. We horen ook dat je een beetje een kwetsbare of moeilijke situatie hebt financieel. Weet even dat de kredietbank hier zit of dat er schuldhulpverleningsmogelijkheden zijn. Of dat je ook sociaal-maatschappelijke ondersteuning kunt krijgen via een bepaald wijkteam.” - participant 8 OM

Bijlage VI Analyse raptekst over de subcultuur

Teamviewer - Young Ellens

Haben Sie einen moment für mich, ich bin gleich wieder bei ihnen zurück,
Don't get me started

M'n collega's claimt die leads zelf vers voor me, want hij zit er zelf achter
Ik stuur me haler zelfs naar DE dus mijn vis moet even wachten
Me jongens vlakken met die teamviewer hoeveel d's op de spaar heeft
Fully gucci als ze joy vallen, je kan me vinden met die blonde chickies aan de zijkant daar in
Bloemendaal
Oesna ging direct dood, toen ik werd getrokken met die fraude tweede kaart
Ben allang op een andere MO
Ik gooi via China en trek het in Dublin,
Free mn boys die nog bakken net muffins
Geldtellers in de camera's hebben voor een paar tonnen moeten wegzetten
Ik zit in die R baby, we follow uit op me jas en we eten culinair baby
En mn broek flair baby, nieuwe Rick Owens van die website met die CCs baby

Nieuwe opstelling want mn oude lebbbers wouden veel slapen
Ik heb al genoeg gezien, vlinders veranderen in draken
Mn jongen heeft een andere mentaliteit want hij denkt alleen maar aan schaatsen
Nieuwe pas met capaciteit dus ik moet het ophalen
Heeft ze vier spa's gaan we dom trekken bij de geldmaat in dr eigen buurt
En mn **spitta** belt me op facetime
Om te vragen waar die nips zijn
5261 mn jongens halen heel die pas leeg
5361 mn jongens halen heel die pas leeg

Ik zit in die R baby
we follow uit op me jas en we eten culinair baby
En mn broek flair baby, nieuwe Rick Owens van die website met die CC's baby

Duiding van de tekst:

Teamviewer van Young Ellens is een Nederlandstalig rapnummer waarin de artiest rapt over de straatcultuur en geld verdienen via phishing. De titel verwijst naar het softwareprogramma TeamViewer, waarmee je op afstand toegang kunt krijgen tot iemands computer. Een slachtoffer wordt overtuigd om TeamViewer te installeren vervolgens kijkt de crimineel live mee op het scherm. Ze kunnen zo bankapps openen, saldo checken of zelfs transacties uitvoeren. Het nummer bespreekt de modus operandi van phishing waarbij geld ook wordt witgewassen via geldezels. Tegelijkertijd worden status, luxe en loyaliteit aan de groep verheerlijkt in dit nummer. Zie ook Tabel 1 voor de geldezel-woordenlijst.

Onderstaande transcriptie is door mijzelf opgesteld, aangezien er geen online beschikbare songtekst van het nummer voorhanden is. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de transcriptie mogelijk onvolkomenheden bevat, aangezien delen van de tekst lastig te verstaan zijn.

“Haben Sie einen Moment für mich, ich bin gleich wieder bei ihnen zurück”

Dit is Duits voor “heeft u een moment voor mij, ik ben zo bij u terug”. In de context van het hele nummer lijkt dit een standaardzin die hoort bij een klantenservicegesprek of een gesprek met de bank. Criminelen doen zich voor als bankmedewerker of helpdeskmedewerker. Deze fraude is op Duitse slachtoffers gericht. Wellicht dat er in Duitsland makkelijker fraudeslachtoffers gemaakt kunnen worden.

“M'n collega's claimt die leads zelf vers voor me, want hij zit er zelf achter”

Door te zeggen dat zijn "collega" de leads zelf vers claimt, bedoelt hij dat deze partner hem voorziet van nieuw verkregen slachtoffergegevens, die nog niet eerder zijn misbruikt voor fraude. Het woord vers verwijst naar de exclusiviteit van de gegevens. Ze zijn nog “onbenut” en daardoor waardevol voor oplichting.

“Ik stuur me haler zelfs naar DE dus mijn vis moet even wachten”

De “haler” is de persoon die het geld uit de geldautomaat haalt. Deze persoon zorgt ervoor dat het geld van de slachtofferrekening fysiek wordt opgenomen. Hij stuurt deze haler naar Duitsland (DE) om daar crimineel verkregen geld op te nemen. Zijn vis, ofwel het slachtoffer van de phishing waarvan de rekening dus is gehackt, moet even wachten. Met even wachten wordt bedoeld dat er even gewacht moet worden met stappen ondernemen, zoals de rekening blokkeren, omdat het slachtoffer het toch verdacht vindt. Anders kan de rekening namelijk worden geblokkeerd en kan de haler geen contant geld meer opnemen.

“Me jongens vlakken met die TeamViewer hoeveel D's op de spaar heeft”

Ze gebruiken de software TeamViewer om te controleren hoeveel geld ('D's = duizenden euro's) er op iemands spaarrekening staat. Vlakken verwijst mogelijk naar het bekijken of controleren van rekeningen

“Fully gucci als ze joy vallen, je kan me vinden met die blonde chickies aan de zijkant daar in Bloemendaal”

Hier wordt gepronkt met merkkleding, namelijk het dragen van het merk Gucci, wat wordt gezien als statussymbool. “Joy vallen” betekent waarschijnlijk in deze context dat hij wordt aangehouden of opgepakt, maar dus wel een outfit van Gucci draagt. De plaats Bloemendaal wordt ook benoemd om de luxe levensstijl te benadrukken. Hij schetst het beeld dat hij zich in een luxe omgeving bevindt, omringd door blonde vrouwen.

“Oesna ging direct dood, toen ik werd getrokken met die fraude tweede kaart”

Vermoedelijk is Oesna, Allah. In deze context zou het een soort uitroep kunnen zijn om kracht bij te zetten. Deze zin lijkt iets te betekenen als “het was meteen over of klaar toen ik werd gepakt terwijl ik bezig was met fraude met de tweede bankpas”.

“Ben allang op een andere MO”

Deze zin betekent “ik gebruik allang een andere werkwijze of methode van oplichting”. MO staat ook wel voor modus operandi.

“Ik gooi via China en trek het in Dublin, free mn boys die nog bakken net muffins”

Gooien is het verplaatsen van geld, in dit geval naar China, aannemelijk via Chinese betaalplatforms. “Trek het in Dublin”, trekken betekent het opnemen van contant geld met een bankpas. Dit gebeurt hoogstwaarschijnlijk in Dublin om opsporing te bemoeilijken. “Free m'n boys die nog bakken net muffins” betekent: bevrijd mijn jongens die nog vastzitten. Bakken is vermoedelijk een woordspeling op “in de bak zitten”, oftewel de gevangenis.

“Geldtellers in de camera's hebben voor een paar tonnen moeten wegzetten”

Dit deel van de tekst suggereert dat er grote geldbedragen, enkele honderdduizenden euro's, in het spel zijn en dat dit geld “weggezet” moet worden door mensen “geldtellers”. Wegzetten betekent in dit geval waarschijnlijk dat ze het geld uit het zicht of buiten het normale circuit moeten brengen. Deze geldtellers moesten er waarschijnlijk daarbij voor zorgen dat ze niet gevolgd getraceerd werden in de camera's.

“Ik zit in die R baby, we follow uit op me jas en we eten culinair baby”

Hier wordt weer een luxe levensstijl benadrukt met een dure auto, opvallende kleding en chique eten.

“En mn broek flair baby, nieuwe Rick owens van die website met die CCs baby”

De rapper geeft aan dat zijn broek flair heeft oftewel stijl. Flair staat voor de uitstraling. Rick Owens is een high-end designermerk. Een dure levensstijl en designerkleding worden hier dus verheerlijkt. Deze designerbroek is gekocht van een website met meerdere creditcards “CC’s”. In de context van het nummer is deze broek hoogstwaarschijnlijk gekocht via een website waar betaald wordt met gestolen of frauduleus verkregen creditcardgegevens. Geld en de spullen komen vaak op criminele wegen binnen.

“Nieuwe opstelling want mn oude lebbers wouden veel slapen”

Hier beschrijft de rapper dat hij een nieuwe mensen heeft die voor hem “werken”. Het gaat hier om lebbers. Lebbers komt van het woord bellers. Deze bellers worden vaak ingezet bij phishing die via de telefoon slachtoffers proberen te misleiden. Slapen kan in dit geval betekenen dat zijn oude bellers niet actief waren, traag, of geen risico’s durfden te nemen. Deze bellers leverden te weinig geld op en daarom heeft hij nieuwe bellers en dus een nieuwe opstelling. Dit duidt ook weer op een mate van loyaliteit en samenwerking binnen het criminele circuit.

“Ik heb al genoeg gezien, vlinders veranderen in draken”

Wellicht is dit beeldspraak voor dat iets moois en onschuldigs, verandert in iets gevaarlijks en minder onschuldig.

“Mn jongen heeft een andere mentaliteit want hij denkt alleen maar aan schaatsen”

Met m’n jongen bedoelt de rapper de jongens die hem helpen met het uitvoeren van de fraude. Het zijn de mensen die voor hem werken. Deze nieuwe mensen hebben een andere mentaliteit. Schaatsen betekent zoiets als snel bewegen van de ene kant naar de andere kant. In deze context van de f-game betekent het bijvoorbeeld snel bewegen en geld willen “trekken” bij pinautomaten. Los van de f-game kan schaatsen hier ook betekenen “regelen” (flirten) of “vreemdgaan”. Dan is het beeldspraak voor je “op glad ijs begeven” en dat zijn jongen te weinig bezig is met geld verdienen en te veel met regelen of vreemdgaan.

“Nieuwe pas met capaciteit dus ik moet het ophalen”

Er is een nieuwe pas van een geldezel beschikbaar. Capaciteit betekent in deze context dat het een pinpas is met genoeg beschikbare saldo of een hoog opnamelimit. Deze pas moet snel opgehaald worden zodat het geld fysiek opgenomen kan worden voordat de bankpas wordt geblokkeerd.

“Heeft ze vier spa’s gaan we dom trekken bij de geldmaat in dr eigen buurt”

Spa’s is het woord pas, het verwijst hier naar meerdere pinpassen. Deze pinpassen worden gaan ze leeg “trekken” bij de geldmaat. Geldmaat is een geldautomaat waar met een bankpas contant geld opgenomen kan worden. Ze nemen dus al het geld op wat op deze vier passen staat.

“En mn spitta belt me op facetime, om te vragen waar die nips zijn”

Een spitta is een geldezel. Dit is dus iemand die zijn of haar bankrekening ter beschikking stelt voor crimineel geld, vaak tegen betaling. Deze geldezel belt de rapper op Facetime. Facetime is een van Apple waarmee je gratis via internet video- en audiogesprekken kunt voeren met andere Apple-gebruikers. De Geldezel vraagt waar de “nips” oftewel nippers zijn. Nippers (pinners) zijn personen die contant geld opnemen uit de geldautomaat.

“5261 mn jongens halen heel die pas leeg, 5361 mn jongens halen heel die pas leeg”

De getallen 5261 en 5361 zijn pincodes voor de bankpassen. Met “heel die pas leeg” bedoelt hij dat zijn jongens met die pincodes beide bankpassen al het beschikbare saldo gaan opnemen. Een aanname is dat deze getallen een dubbele betekenis hebben. Het zouden bijvoorbeeld postcodes kunnen zijn. Dit zouden dan Vught en Grave zijn.